

LEEFMILIEU BRUSSEL

Jaarverslag van de beheerscontrole 2022

FEBRUARI 2023

JAARVERSLAG VAN DE BEHEERSCONTROLE 2022

INHOUDSOPGAVE

OS01 DE OVERGANG VAN DE ECONOMIE NAAR MEER DUURZAAMHEID IN EEN KOOLSTOFARME EN CIRCULAIRE ECONOMIE AANMOEDIGEN	3
OS04 ONDERSTEUNING VAN LOKALE ACTIVITEITEN OP HET GEBIED VAN ECOLOGISCHE EN SOLIDAIRE TRANSITIE	3
OS02 DE MILIEUPRESTATIES VAN SCHOLEN, IN TERMEN VAN INTEGRATIE IN DE LESSEN, ECOBEHEER EN KWALITEIT VAN DE INFRASTRUCTUUR VERBETEREN.....	6
OS03 DE JEUGD SENSIBILISEREN EN MOBILISEREN VOOR DE NATUUR EN DE KLIMAATUITDAGINGEN IN EEN PERSPECTIEF VAN TRANSITIE	7
OS07 DE GRONDSTOFFEN EN AFVALSTOFFEN BEHEREN MET HET OOG OP EEN KOOLSTOFARME EN CIRCULAIRE ECONOMIE.....	8
OS08 HET ONDERZOEKS- EN EXPERTISECENTRUM WORDEN OP HET VLAK VAN LUCHTKWALITEIT-GEZONDHEID	8
OS27 LUCHTVERONTREINIGING DOOR HET TRANSPORT PROBEREN TE VERMINDEREN	10
OS25 DE IMPACT VAN GELUIDSHINDER EN TRILLINGEN VERMINDEREN OM DE LEVENSKWALITEIT IN DE STAD TE VERBETEREN	12
OS26 INSTAAN VOOR DE PREVENTIE EN BESTRIJDING VAN VERONTREINIGING EN OVERLAST	14
OS06 DE STRATEGIE VOOR DUURZAME VOEDING EN STEDELIJKE LANDBOUW ONTWIKKELEN	20
OS30 WERKEN AAN EEN KWALITATIEVE EN GRONDSTOFVRIENDELIJKE VOEDSELPRODUCTIE	21
OS29 HET GROENE NETWERK ONTWIKKELEN EN DUURZAAM MAKEN OM DE LEVENSKWALITEIT VAN DE BRUSSELAARS TE VERBETEREN	22
OS22 HET BOS- EN NATUURPATRIMONIUM VAN HET BHG BEHEREN	25
OS31 HET KWALITATIEVE BEHEER VAN DE GROENE RUIMTEN AANPASSEN AAN DE KLIMAATUITDAGINGEN, DE DEMOGRAFIE EN DE VRIJWARING VAN DE HULPBRONNEN	26
OS32 DE GEWESTELIJKE GROENE RUIMTES OMVORMEN TOT FAVORIETE LOCATIES VOOR SOCIALE COHESIE EN HET DELEN VAN MILIEUWAARDEN.....	28
OS33 DE NATUUR IN DE STAD BESCHERMEN EN ONTWIKKELEN.....	30
OS24 ZORGEN VOOR EEN DUURZAAM WATERBEHEER IN DE STAD	31
OS44 DE BODEM BESCHERMEN EN BEHEREN OM ZO BIJ TE DRAGEN TOT DE ONTWIKKELING VAN EEN GEWEST IN TRANSITIE.....	33
OS10 DE PROFESSIONNALS VAN DE BOUWSECTOR WORDEN GESTIMULEERD, OPGELEID EN UITGERUST OP HET VLAK VAN DUURZAAMHEID.....	45
OS12 DE BRUSSELAARS WORDEN ACTIEF ONDERSTEUND BIJ ALLES WAT ZE ONDERNEMEN OP HET VLAK VAN RENOVEREN EN ENERGIEBEHEER IN GEBOUWEN.....	46
OS51 AAN GEBOUWEN EN INFRASTRUCTUUR WORDEN EISEN GESTELD DIE GARANDEREN DAT BRUSSEL EVOLUEERT NAAR EEN DUURZAAM WOONPARK TEGEN 2050	49
OS48 DE GEWESTELIJKE PLANNEN, STRATEGIEËN EN REGLEMENTERING VERSTERKEN, OM DE AMBITIEUZE GEWESTELIJKE DOELSTELLINGEN TE HALEN OP HET VLAK VAN LUCHT, ENERGIE, KLIMAAT EN DUURZAAM BOUWEN.....	52
OS49 DE ENERGIEMARKTEN WORDEN ZO GEORGANISEERD EN BEHEERD DAT ZE VOLDOEN AAN DE UITDAGINGEN OP HET VLAK VAN BEVOORRADING, ENERGIEARMOEDE EN ENERGIETRANSITIE.....	54
OS53 HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST IS TEGEN 2050 BIJ BENADERING KOOLSTOFNEUTRAAL.....	54
OS09 DE TOESTAND, DE EVOLUTIE EN HET BEHEER VAN HET LEEFMILIEU MONITOREN EN ANALYSEREN	55

OS43 INSPECTIES UITVOEREN OM DE NALEIVING VAN DE WETGEVING TE BEVORDEREN.....	58
OS45 EEN BELEID UITWERKEN VOOR DE BESCHERMING EN DE BEVORDERING VAN HET DIERENWELZIJN	69
OS23 HET MILIEUMANAGEMENTSYSTEEM VAN LB STIMULEREN	78
OS21 HET BOUWKUNDIG PATRIMONIUM VAN LEEFMILIEU BRUSSEL BEHEREN.....	79
OS35 DE HELE BEVOLKING EN ALLE BEDRIJVEN IN BRUSSEL OVER BELANGRIJKE MILIEUKWESTIES INFORMEREN EN BEWUSTMAKEN.....	81
OS36 OP EEN EFFICIËNTE, PERFORMANTE EN VOORBEELDIGE MANIER VOOR DE BESCHIKBAARHEID VAN MATERIËLE BEHOEFTE OM DE MISSIES VAN BE UIT TE VOEREN ZORGEN	85
OS14 COHERENTE EN KWALITEITSVOLLE JURIDISCHE PRODUCTIE VERZEKEREN.....	86
O38 HET BEHEER VAN DE INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIEËN (ICT) DIE DE MISSIES VAN BE MOGELIJK MAKEN VERZEKEREN	91
OS40 DE FINANCIËLE MIDDELEN WORDEN OP EEN GECONTROLEERDE EN GEOPTIMALISEERDE MANIER BEHEERD OM ZE TOE TE WIJZEN OP EEN EFFICIËNTE MANIER DIE AANSLUIT BIJ DE STRATEGIE VAN LB	92
OS42 HET WELZIJN EN DE PRESTATIES VAN DE MEDEWERKERS BEVORDEREN DOOR MIDDEL VAN AUTONOMIE EN VERANTWOORDELIJKHEID.....	95

INHOUD

Dit beheersverslag vat op een visuele manier de jaarlijkse evolutie samen van een reeks indicatoren door ze te situeren ten opzichte van de laatst gemeten waarden. Het doel ervan is relevante en betrouwbare informatie aan te leveren over het behalen van de resultaten en het gebruik van de in de beleidsbrieven vastgelegde middelen. Het verslag moet dus parallel met de beleidsbrieven gelezen worden. De rangschikking per strategische doelstelling (SD) volgt echter het jaarlijkse POP.

In het algemeen hoort bij elke indicator een contextualisering die, afhankelijk van het onderwerp, kan gaan over het belang van het onderwerp, de Brusselse context, de draagwijdte van de indicator, de doelstelling enz. Verder is er voor elke indicator een voorstelling en interpretatie van de resultaten (inclusief, in voorkomend geval, de manier waarop de gegevens verkregen werden en de beperkingen ervan). Indien van toepassing worden die resultaten ook in een breder perspectief geplaatst ten opzichte van de ingevoerde of in te voeren beheersmaatregelen.

Het jaar 2022 ging gepaard met de hoop om opnieuw normaal naar kantoor te kunnen, zij het nog altijd waakzaam om elkaars gezondheid niet te schaden. De wendbaarheid, weerbaarheid en solidariteit waarvan we blijf hebben gegeven tijdens de gezondheidscrisis rond covid19 heeft Leefmilieu Brussel ertoe aangezet om zijn manier van werken te herdenken en om de acties voor het behoud van het leefmilieu voort te zetten. Er werden tal van uitdagingen aangegaan om de levenskwaliteit van de Brusselaars (m/v) te verbeteren, de circulaire economie uit te bouwen, de natuur in de stad te beschermen en ambitieuze projecten op te zetten in de richting van een koolstofvrije stad. Die uitdagingen zijn nu des te actueler, door de energiecrisis die op alle niveaus inspanningen zal vergen om het energieverbruik in te perken.

Om die uitdagingen tot een goed einde te brengen ziet Leefmilieu Brussel erop toe om zijn werkzaamheid, efficiëntie en prestaties voortdurend te verbeteren, in een klantgerichte openbare sector waar een centrale plaats wordt gegeven aan de burger. Leefmilieu Brussel wil op die manier een gewestelijke partner zijn die bijdraagt tot de uitdagingen van de verslechterde economische en sociale context en de gevolgen ervan voor het budgettaire evenwicht in het Gewest.

Wij nodigen de lezer ook uit om, naast dit document, het jaarverslag van Leefmilieu Brussel te raadplegen. Daarin worden al haar opdrachten voorgesteld en komen de symbolische of prioritaire dossiers voor het jaar 2022 aan bod - <http://leefmilieu.brussels/>.

OS01 DE OVERGANG VAN DE ECONOMIE NAAR MEER DUURZAAMHEID IN EEN KOOLSTOFARME EN CIRCULAIRE ECONOMIE AANMOEDIGEN

Gewestelijke Strategie voor Economische Transitie (GSET / 'Shifting Economy')

Waarom?

In maart 2022, keurde de Brusselse regering de gewestelijke strategie voor economische ontwikkeling goed, die 'Shifting Economy' (SE) genoemd werd. Deze ambitieuze strategie is erop gericht de Brusselse economie te transformeren om ze tegen 2030 koolstofvrij, regeneratief, circulair, sociaal, democratisch en digitaal te maken. Ze volgt op het Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie (GPCE 2016-2020) en Leefmilieu Brussel is belast met de coördinatie van de invoering, in samenwerking met hub.brussels, Innoviris en Brussel Economie en Werkgelegenheid.

Beperkingen en afhankelijkheden?

Leefmilieu Brussel stuurt maar een deel van de Shifting Economy-maatregelen en de evolutie op dat vlak is dus maar gedeeltelijk een weerspiegeling van het werk van Leefmilieu Brussel.

Opmerkingen

Shifting Economy:

LB draagt 34 maatregelen en werkt samen aan nog eens 50 andere. 14 ambtenaren van LB zijn daar bij betrokken. LB werkt mee aan 12 van de 17 thema's van de SE, wat duidelijk de transversale actie aantoont. In 2022 vonden in het kader van de Shifting Economy Week ruim 60 evenementen plaats, georganiseerd door ruim 30 partners. Op het slotevenement waren ongeveer 400 deelnemers en over de hele week zo'n 1860.

Projectoproepen Be.circular:

Deze projectoproep wordt door Leefmilieu Brussel gecoördineerd, met hub.brussels en Brussel Economie en Werkgelegenheid als copiloot.

Editie 2022 van de projectoproep BeCircular heeft recordresultaten bereikt. Alles samen werden 141 dossiers ingediend door ondernemingen, zelfstandigen en verenigingen uit het Brusselse economische weefsel en dat voor een totaalbedrag aan aangevraagde subsidies van 13.913.980 EUR.

Daaruit selecteerden we 36 nieuwe en ambitieuze projecten, goed voor een subsidietotaal van 3.249.831 euro.

De geschatte impact van de geselecteerde projecten op het vlak van werkgelegenheid bedraagt (volgens schattingen van de indieners) 171 FTE, waarvan 101,50 nieuw gecreëerd.

Ecodyn-label:

In 2022 kregen 23 dossiers het label:

- 5 met 1*
- 11 met 2*
- 7 met 3*

Alles samen kregen sinds de nieuwe versie van begin 2018 nu al 102 activiteitsites een label.

OS04 ONDERSTEUNING VAN LOKALE ACTIVITEITEN OP HET GEBIED VAN ECOLOGISCHE EN SOLIDAIRE TRANSITIE

Stadsontwikkelingsprojecten

Waarom? Het lokale niveau, van wijk tot gemeente, is de hoeksteen om de ecologische transitie, de dynamiek van duurzame ontwikkeling en de verbetering van de leefomgeving op een op participatie en samenwerking gebaseerde wijze op gang te brengen en te versterken. Het is zaak om de besturen, de stadsontwikkelaars, de bewoners en de gebruikers van de stad te ondersteunen en te begeleiden in hun streven naar meer duurzaamheid.

De indicator geeft het begeleidingsniveau van Leefmilieu Brussel bij stadsontwikkelingsprojecten weer. Die begeleiding gebeurt dus per type dossier (masterplan, BBP, RPA, SVC, DWC, specifiek vastgoedproject ...), in verschillende stadia van het dossier (van bij het vastleggen van een observatieperimeter tot de realisatie van concrete projecten in de perimeter in kwestie), en volgens een meer of minder doorgedreven graad van begeleiding (van een algemene begeleiding door een SPOC van Leefmilieu Brussel tot 'doorgedreven'

begeleiding 'op maat' door de dienst Facilitator Duurzame Wijken op basis van de referentiemethodologie voor duurzame wijken).

Beperkingen en afhankelijkheden? Het resultaat van de indicator hangt af van de (politieke) wil van de institutionele actoren om met de Referentieguides voor Duurzame Wijkontwikkeling en, in ruimere zin, met Leefmilieu Brussel te werken.

Projectoproepen burgers

Waarom? Om projecten rond verschillende thema's die voortkomen uit burgercollectieven te bevorderen en te ondersteunen, meet de indicator het aantal ondersteunde kandidaturen voor de projectoproepen 'Vooruit met de Wijk' (groene wijken, duurzame wijken, collectieve compostering, gemeenschappelijke moestuinen, good food en zero waste). Enerzijds meet hij de interesse van de bevolking om collectieve projecten met een milieudoelstelling op te zetten en anderzijds het antwoord dat Leefmilieu Brussel daarop geeft.

Beperkingen en afhankelijkheden? Het aantal antwoorden hangt af van de geïnvesteerde middelen op het vlak van communicatie om de projectoproep te verspreiden.

	2018		2019		2021		2022	
	ingediend	geselecteerd	ingediend	geselecteerd	ingediend	geselecteerd	ingediend	geselecteerd
Participatieve duurzame wijken	10	10	7	7	14	14	6	6
Good Food	23	19	28	21	25	22	15	14
Zero Waste	7	7	8	8	4	4	2	2
Compost	8	8	7	7	11	9	2	2
Natuur & Biodiversiteit	11	11	20	15	13	11	10	8
Energie	/	/	1	1	1	1	/	/
Netheid	/	/	/	/	5	5	1	1
Op maat	6	4	6	2	/	/	/	/
Good Move	/	/	/	/	10	8	4	3
TOTAAL	65	59	77	61	83	74	40	36

Opmerkingen

In 2022 eindigen de projectoproepen van 2019 en beginnen die van 2021. Ter herinnering, in 2020 waren er echter geen projectoproepen vanwege de coronacrisis. In 2021 werden twee nieuwe thema's aan het proces toegevoegd (Good Move en Properheid), vandaar de stijging.

We zien een sterke afname van het aantal in 2020 ontvangen projecten en daar zijn verschillende redenen voor:

- na de lockdown zijn sommigen op andere persoonlijke prioriteiten gaan focussen;
- een afname van de motivatie door een algemene malaise na de opeenvolgende crisissen (covid, de oorlog in Oekraïne, de energiecrisis ...);
- een te korte deadline om op de oproep te reageren.

Projectoproep voor gemeenten en OCMW's

Waarom?

De projectoproep KAP (klimaatactieplan) van Leefmilieu Brussel ondersteunt de ontwikkeling van lokale actieplannen voor het klimaat en het operationaliseren ervan. Bedoeling is om ambitieuze projecten in te voeren met impact voor het klimaat en de biodiversiteit, in de lijn van de gewestelijke prioriteiten en in het bijzonder met het Lucht-, klimaat- en energieplan en het Energie- en klimaatplan 2030, maar ook de overige gewestelijke strategieën en plannen (Shifting Economy, Plan Good Move, Good Food-strategie, Afvalbeheersplan, Natuurplan, Waterbeheersplan, ...).

De oproep, onder deze vorm, dateert uit 2021.

	2020		2021		2022	
	Aant. projecten	Subsidiebedrag	Aant. projecten	Subsidiebedrag	Aant. projecten	Subsidiebedrag
KAP	8	991.380 €	7	970.580 €	2	300.000 €
Consolidering KAP	N/A	-	N/A	-	7	910.000 €
Mobiliteit	N/A	-	4	282.213 €	3	210.868 €
Good Food	4	145.887 €	10	667.265 €	8	538.500 €
Zero afval	4	274.115 €	8	519.490 €	9	1.020.870 €
Natuurstad - Biodiversiteit	9	397.737 €	14	1.112.433 €	18	1.193.000 €
Natuurstad - Water	3	166.500 €	8	657.500 €	6	558.000 €
TOTAAL	28	1.975.619 €	51	4.209.481 €	53	4.731.238 €

Beperkingen en afhankelijkheden?

Bepaalde thematische projecten hebben nog niet de ambitie om te kunnen strijden tegen de klimaatverandering. We zullen proberen om dat te verhelpen door de begeleiding van de kandidaten uit te breiden.

Ook het aantal laureaten is beperkt door het bedrag van de beschikbare budgettaire enveloppe.

Opmerkingen

De projectoproep kent almaar meer succes bij de lokale overheden, waardoor we een toenemend aantal kandidaturen ontvangen. De grotere enveloppe voor 2021 heeft ons ook in staat gesteld om meer projecten te selecteren.

18 van de 19 gemeenten krijgen steun voor de invoering van een Klimaatactieprogramma voor hun gemeente (de 19^e wenste niet op de oproep in te gaan).

OS11 BEVORDERING VAN DE UITVOERING VAN DE DUURZAME STADSONTWIKKELINGSPROJECTEN

Waarom?

De klimaat- en duurzaamheidsambitie van de Regering vertaalt zich ook in de stadsontwikkeling. Zo “zullen elke nieuwe wijk en alle grootschalige stadsontwikkelingsprojecten ontworpen en uitgevoerd worden als duurzame

wijk, beoordeeld op basis van het gelijknamige Brusselse referentiekader en met langetermijndoelstellingen op het vlak van klimaat en een sterke ambitie op het vlak van duurzaamheid" (Algemene Beleidsverklaring, juli 2019). Dat referentiekader, omgedoopt tot 'Be Sustainable' is opgesteld door de gewestelijke actoren op het vlak van territoriale ontwikkeling (Leefmilieu Brussel, Perspective, BMA, MSI, Urban) en wordt ook mee door hen gedragen. Het heeft tot doel om de duurzaamheidsuitdagingen van een wijk of een specifiek lokaal project te controleren en vrij de ambities ervan vast te stellen. Het werd op 20 mei 2020 officieel door de Regering goedgekeurd.

Behalve de ontwerpfasen van dossiers met territoriale uitdagingen draagt Leefmilieu Brussel ook bij tot de operationele concretisering van de duurzaamheidsambities die voor elk project werden opgesteld en dat met een voorbeeldfunctie, in het kader van de herziening van het GBP, ontwerp-DGOP, RPA, BBP, SVC, DWC, AHC, masterplannen, grote vastgoedprojecten, enz.

Om de GBV uit te voeren stemt Leefmilieu Brussel af met de bevoegde gewestelijke instanties om de modaliteiten te bepalen van de interacties die garanderen dat de doeltellingen behaald zullen worden.

Het team 'Grondgebied in transitie' bouwt zijn werking uit rond 2 grote opdrachten, de ene binnen Leefmilieu Brussel, de andere met de hulp van een Facilitator Duurzame Wijken', wat zich vertaalt in 3 indicatoren voor de follow-up:

00062_Coordination BE_Dvpt territorial				
Indicateur	Etat d'avancement du projet			Total
	Définition/ Planification	Permis/ Chantier	Réalisé/ en activité	
Niv.1 : SPOC BE #dossiers territoriaux	25	2	1	28
00059_Dynamique Be Sustainable				
Indicateur	Etat d'avancement du projet			Total
	Définition/ Planification	Permis/ Chantier	Réalisé/ en activité	
Niv.2 : Facilitateur QD #Guidances	14	2	0	16
	Module 1	Module 2	Module 3	
Niv.3 : #Formations Be Sustainable	3	3	2	8

Opmerkingen

- Een dertigtal uitdagende stedelijke projecten werden gevolgd, wat een versterking gevegd heeft van de coördinerende rol (SPOC), naast het leiden van een coördinatiegroep 'Stedenbouw en ruimtelijke ontwikkeling';
- De Facilitator Duurzame Wijken werd gemobiliseerd in 16 begeleidingstrajecten om de openbare opdrachtgevers uit te dagen op het vlak van milieuambities en voorbeeldfunctie;
- In totaal werden 8 opleidingen verstrekt in uiteenlopende formats (3 modules: lezing, workshop en opleidingscyclus). Zo kon ook de doelgroep gemobiliseerd worden, bestaande uit Brusselse overheden die betrokken zijn bij projecten van ruimtelijke ecologische transitie, wijken of open of openbare ruimte.

OS02 DE MILIEUPRESTATIES VAN SCHOLEN, IN TERMEN VAN INTEGRATIE IN DE LESSEN, ECOBEHEER EN KWALITEIT VAN DE INFRASTRUCTUUR VERBETEREN.

Milieueducatie

Waarom? Het programma voor milieueducatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft drie streefdoelen:

- Toeziën op de verspreiding in het gewest van educatieactiviteiten in rechtstreeks contact met de natuur
- Het **actievermogen** van de Brusselse kinderen en jongeren ten gunste van het milieu verhogen

- De capaciteit van de educatieve teams verhogen om milieu- of ecologische praktijken uit te voeren in de scholen (**voorbeeldfunctie van de instellingen en hun gebruikers**)

Deze strategische doelstelling vertaalt de streefdoelen op niveau van de scholen, die de belangrijkste onderwijspolen zijn.

De indicator meet het aantal scholen die een begeleidingsaanbod hebben gekregen.
In 2022 hebben 130 scholen begeleiding gekregen

Beperkingen en afhankelijkheden? Het resultaat van de indicator kan sterk schommelen afhankelijk van de vragen van de scholen en de types voorgestelde projecten. Het aantal deelnemende scholen is beperkt door het beschikbare budget. De indicator geeft geen indicatie over de tevredenheid over de activiteiten of de milieu-impact van de projecten.

Bubble-netwerk

Waarom? Het Bubble-netwerk heeft als doel om de scholen te steunen in hun motivatie en hen een ruimte en tijd te bieden voor ontmoetingen, uitwisseling van praktijken en erkenning van de inspanningen op het gebied van milieueducatie en ecologisch beheer. De indicator meet het aantal inschrijvingen op de mailinglist via de site of tijdens de Bubble-activiteiten, alsook het aantal activiteiten.

In 2022:
Aantal leden: 1.750
Aantal activiteiten: 18

Beperkingen en afhankelijkheden? Het beschikbare budget en de beschikbare tijd bepalen het aantal activiteiten van het Bubble-netwerk. Ook de promotie en de communicatie hebben een invloed op de werving van nieuwe leden.

Educatieve tools

Waarom? Het ter beschikking stellen van educatieve dossiers en ondersteuning bevordert de integratie van het milieu in de lessen van de onderwijzers. Ze worden doorgaans verstrekt op papier, op maat van de verwachtingen van die beroepssector.

De indicator geeft het aantal verdeelde educatieve instrumenten:
In 2022 waren het er 6.476

Beperkingen en afhankelijkheden? Het aantal verspreide instrumenten hangt af van de kennis van die instrumenten bij het doelpubliek, dus via de zichtbaarheid op diverse sites, waaronder die van Be, en platformen voor onderwijzers. Bestellingen in papiervorm zijn beperkt tot de onderwijzers van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

OS03 DE JEUGD SENSIBILISEREN EN MOBILISEREN VOOR DE NATUUR EN DE KLIMAATUITDAGINGEN IN EEN PERSPECTIEF VAN TRANSITIE

Door een luik over de opvoeding van jongeren en gezinnen op te nemen, neemt deze strategische doelstelling deel aan de uitrol van een strategie voor stedelijke veerkracht.

De bewustwording van het grote publiek, en vooral de jongeren, is een noodzakelijke voorwaarde om de ecologische transitie ingang te doen vinden.

Het verwachte educatieve resultaat bestaat uit een bredere - in termen van herkomst, socioculturele omstandigheden en levenswijze van de jongeren - en een diepere bewustwording: een beter begrip van de verwachte veranderingen en ontwikkeling van een gedrag dat de ecologische transitie ten goede komt.

Hiervoor werd in mei 2018 een permanente tentoonstelling geopend op een oppervlakte van 750 m² in het gebouw van Leefmilieu Brussel. BELEXPO biedt een interactieve ervaring die in de eerste plaats gericht is tot 10- tot 14-jarigen (klassen, jeugdbewegingen) en gezinnen.

Aantal bezoekers van BELEXPO in 2022: 10.947

OS07 DE GRONDSTOFFEN EN AFVALSTOFFEN BEHEREN MET HET OOG OP EEN KOOLSTOFARME EN CIRCULAIRE ECONOMIE

Hulpbronnen- en Afvalbeheerplan (HABP) 2018-2023

Waarom? Op 22 november 2018 keurde de Regering het Hulpbronnen- en Afvalbeheerplan (HABP) goed. Dit heeft tot doel de uitdaging aan te pakken van de maatschappelijke overschakeling naar een duurzaam beheer van hulpbronnen en afval en een circulaire economie. Het bevat 6 belangrijke maatregelen:

- De 'zero afval'-initiatieven van burgers, verenigingen en gemeenten ondersteunen en begeleiden via coaching-opleidingen, subsidies, pedagogische tools.
- In de commerciële sector de aankoop in bulk stimuleren, net als herstellen en hergebruiken, en ervoor zorgen dat het verbod op plastic zakjes wordt nageleefd.
- Milieueducatie in scholen ontwikkelen rond duurzaam gebruik van grondstoffen.
- De professionele afvalinzamelingssystemen diversifiëren en vermeerderen om afvalverbranding te voorkomen en hergebruik en recyclage te bevorderen.
- Ondernemingen begeleiden naar 'zero afval', onder meer via het label 'Ecodynamische onderneming'.
- Projecten voor hergebruik en recyclage van bouwmaterialen op werven financieren en ondersteunen.

Opmerkingen

Het HABP werd eind 2018 goedgekeurd. In 2019 is de uitvoering van een aanzienlijk deel van de maatregelen van het HABP de facto van start gegaan, terwijl de administratie de lancering van het beheersmechanisme van het plan voorbereidde opdat het begin 2020 operationeel zou worden: het beheersmechanisme bepaalt dat het Strategische Stuurcomité en een Coördinatiecomité toezien op de uitvoering, de middelen en de resultaten van het plan. In 2020 werden de eerste thematische werkgroepen (TG) opgericht. In 2021 zetten de themagroepen hun werk verder en de bestuursdynamiek heeft zich ontwikkeld zoals gepland. 2021 was ook het jaar van de goedkeuring door de Regering van de Routekaart rond Preventie en Beheer van Biologisch Afval, en van de omzetting van het Europees wetgevend pakket rond Circulaire Economie in gewestelijke wetgeving. In 2021 vond ook een tussentijdse evaluatie plaats, zodat halverwege het proces de concrete resultaten geëvalueerd konden worden en de Brusselse stakeholders bevestigd en om advies gevraagd werden, om een reeks van aanbevelingen te formuleren die de komende 30 maanden uitgevoerd moeten worden (het verslag van die evaluatie is hier te vinden). In 2022 heeft de Regering ook de Routekaart Hergebruik gevalideerd, alsook de tussentijdse evaluatie van het HABP, dat gepubliceerd staat op de website van Leefmilieu Brussel. Ze is gebaseerd op een reeks kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren. Ze toont een gemiddelde vooruitgang van de maatregelen met 40%, een goed resultaat, rekening houdend met de vertraging wegens de gezondheidscrisis. Een andere belangrijke mijlpaal in 2022 is de goedkeuring door de regering van Brudalex 2.0, een nieuw wetgevend kader om het afvalbeheer in het Brussels Gewest nog circulaarder te maken.

OS08 HET ONDERZOEKS- EN EXPERTISECENTRUM WORDEN OP HET VLAK VAN LUCHTKWALITEIT-GEZONDHEID

Wetenschappelijke analyse en interpretatie van de luchtkwaliteit

PM10 en NO₂

Waarom? Het 'Laboratorium Lucht' controleert de omgevingsluchtkwaliteit via een netwerk van tien meetstations die de concentratie van de verschillende verontreinigende stoffen onafgebroken meten. Het laboratorium controleert meer bepaald de naleving van de normen inzake luchtkwaliteit die zijn vastgelegd door de Europese richtlijnen en berekent de dagelijkse index voor luchtverontreiniging. De gegevensanalyse geeft een beter inzicht in de fysisch-chemische verschijnselen die de evolutie regelen van de concentraties aan verontreinigende stoffen. Op basis hiervan kunnen aanbevelingen worden opgesteld voor de meest relevante maatregelen om de blootstelling aan verontreinigende stoffen te verminderen.

De indicator geeft de evolutie van de luchtkwaliteit en de naleving van de normen weer.

Beperkingen en afhankelijkheden? De berekening van het aantal dagen overschrijding moet verplicht gebeuren op basis van de goedgekeurde gegevens van het telemetrisch net.

Opmerkingen

Tussen 2019 en 2022 is de concentratie aan NO₂, een vervuilende stof die voornamelijk van het wegverkeer afkomstig is, gemiddeld met 8% per jaar afgenomen in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. We moeten daarbij opmerken dat de maatregelen in het kader van de gezondheidscrisis rond COVID 19 ertoe geleid hebben dat de uitstoot van de transportsector in 2020 en 2021 lager lag dan in een doorsnee jaar. Dit leidde in 2020 tot een zeer uitgesproken verbetering van de luchtkwaliteit in vergelijking met voorgaande jaren. In het algemeen zijn deze dalingen deels toe te schrijven aan lagere lokale emissies van verontreinigende stoffen en deels aan lagere basisniveaus door de emissiedalingen die voortvloeiden uit de Europese gezondheidsmaatregelen (de dominante component in het geval van fijn stof).

Wat fijn stof PM₁₀ en PM_{2.5} betreft zien we tussen 2019 en 2022 in de stations Haren en Sint-Jans-Molenbeek een gemiddelde jaarlijkse daling tot 4% voor PM₁₀ en 5% voor PM_{2.5}. In de stedelijke achtergrond (de minst blootgestelde sites) waren de concentraties voor die beide pollutanten in 2022 vergelijkbaar met de metingen uit 2019.

Meetapparatuur

Waarom? Het toezicht op de luchtkwaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt verzorgd door het 'Laboratorium Lucht', dat de luchtkwaliteit controleert met behulp van een (telemetrisch en niet-telemetrisch) netwerk van tien meetstations die de concentratie van verschillende verontreinigende stoffen onafgebroken meten. De indicator geeft het aantal monitoren weer in het telemetrisch netwerk en het aantal analysatoren van verontreinigende stoffen in het chemielaboratorium, net als hun beschikbaarheid.

Rendement van de gegevensverzameling

Waarom? De indicator geeft het gemiddelde percentage geldige gegevens voor verplichte verontreinigende stoffen (bepaald in richtlijn 2008/50/EG) gemeten door de telemetrische en niet-telemetrische netwerken voor het toezicht op de luchtkwaliteit.

Beperkingen en afhankelijkheden? Deze indicator is afhankelijk van de volgende factoren: leeftijd van de monitoren, productiekwaliteit en betrouwbaarheid van de monitoren, kwaliteit van het preventief en corrigerend onderhoud, doeltreffendheid van de follow-up van de metingen om – in bepaalde gevallen – te kunnen anticiperen op pannes voor die zich voordoen. De minimumwaarde voor de beschikbaarheid van de gevalideerde gegevens, vastgesteld op 85%, komt van de drempel van 90%, opgelegd in de Europese Richtlijn 2008/50/EG, en van een bijkomende tolerantie van 5%, toegekend aan de onderhouds- en kalibratiewerkzaamheden.

Opmerkingen

Het rendement van de gegevensverzameling van het telemetrische netwerk voor gereguleerde verontreinigende stoffen (PM₁₀, PM_{2.5}, NO₂, SO₂, CO en O₃) bedraagt gemiddeld 95,2% en is dus gelijk aan dat van de periode 2016-2019. Van de ongeldige gegevens houdt ongeveer 2% verband met onderhouds- en kalibratiewerkzaamheden, en ongeveer 3% met monitorstoringen. Over het algemeen ligt het rendement van 2021 boven de drempel van 85% die de Europese Commissie oplegt. Die drempel houdt rekening met bijkomend gegevensverlies door onderhoud en kalibratie.

Regionale Cel voor Interventie bij Binnenluchtvervuiling (RCIB)

Behandelingstermijnen

Waarom? De activiteiten van de 'Groene Ambulance' zijn gericht op vervuilingproblemen in woningen, crèches en scholen en vormen een aanvulling op een medische diagnose.

De indicator geeft de behandelingstijd van de onderzoeksdossiers weer en wordt bepaald door de duur tussen het onderzoek en de bezorging van het verslag aan de patiënt en de arts.

Beperkingen en afhankelijkheden? Bij bepaalde verslagen duurt het langer voor ze verstuurd worden, als gevolg van een technisch probleem bij een van de meetapparaten, een technisch probleem in het analyselaboratorium (Leefmilieu Brussel of Sciensano) of omdat de analyseresultaten vragen om een tweede reeks monsternames op het terrein en bijkomende/aanvullende analyses.

Opmerkingen

In 2022 vonden 190 RCIB-onderzoeken plaats. Veel van de bezoeken waren het gevolg van aanvragen die binnengekomen waren tijdens de pandemie en die op een wachtlijst waren gekomen door de grote werklust in de periode na COVID en het hernemen van de bezoeken aan een hoger tempo.

Alle dossiers werden opnieuw in minder dan negen maanden verwerkt, de meerderheid met een duur tussen 3 en 6 maanden. Van tal van dossiers heeft de verwerking langer dan 6 maanden geduurd, door personeelsproblemen bij een van de onderaannemers.

Verbetering van de gezondheid

Waarom? Op basis van de vragenlijsten die een jaar na het RCIB-onderzoek naar de artsen en de patiënten verstuurd zijn, geeft de indicator een beoordeling weer van de verbetering van de gezondheidstoestand van de patiënten.

Beperkingen en afhankelijkheden? De mate waarin dit percentage significant is, hangt af van het antwoordpercentage bij de artsen en de patiënten.

Opmerkingen

De evaluatievragenlijsten werden 6 maanden tot 1 jaar na de oplossing naar de patiënten en artsen gestuurd. De evaluatieperiode heeft dus berekening op het jaar 2021. De respons op de evaluatievragenlijsten is afgenomen ten opzichte van het voorgaande jaar, met een resultaat van 10% bij de patiënten (tegenover 26% in 2020) en 20% bij de artsen (tegenover 30% in 2019). Deze cijfers kunnen nog stijgen, omdat het enkele maanden kan duren voordat sommige vragenlijsten terugkeren, omdat de dokters ze niet meteen invullen en de patiënten wachten op een effect op hun gezondheid nadat het advies is toegepast.

Wat de gezondheidstoestand van de patiënten betreft, werd een duidelijke verbetering vastgesteld bij 29% van de patiënten en een lichte verbetering bij 14%. In totaal voelt 43% van de patiënten zich dus beter na de interventie van de RCIB. 14% heeft de vraag niet beantwoord en 43% ziet geen verandering in hun gezondheidstoestand na de implementatie van het advies. Dit is dikwijls het gevolg van structurele problemen in het gebouw die huurders (de meeste RCIB-patiënten) niet zelf kunnen verhelpen of problemen van ongepast gedrag bij het beheer van de woning (ventilatie, verwarming enz.).

Volgens de artsen voelt 59% van hun patiënten zich beter na het nemen van saneringsmaatregelen in de woning of nadat ze verhuisd zijn, waarbij 32% een lichte verbetering en 12% een duidelijke verbetering voelt. De gevallen waarvoor geen verbetering in de gezondheidstoestand merkbaar is (15%), zijn meestal situaties van geschillen met de eigenaar, of situaties waarin de verhuurder (eigenaar of huisvestingsmaatschappij nog werken moet uitvoeren). 41% van de artsen heeft de vraag niet beantwoord.

OS27 LUCHTVERONTREINIGING DOOR HET TRANSPORT PROBEREN TE VERMINDEREN

Om de luchtkwaliteit te verbeteren en de uitstoot van broeikasgassen te verlagen streeft Leefmilieu Brussel ernaar de uitstoot van het transport te verlagen en dat door een 'modal shift' naar duurzame vervoerswijzen en een verbetering van de milieuprestaties van het wagenpark aan te moedigen. Daartoe zorgt het samen met de betrokken actoren voor de implementatie van de maatregelen in het Lucht-Klimaat-Energieplan en van de wettelijke bepalingen zoals het BWLKE, dat voorziet in een beleid voor parkeren buiten de weg, de verplichting voor bedrijven om bedrijfsvervoerplannen (BVP) uit te werken, het besluit over de voorbeeldfunctie van de overheden wat vervoer betreft enz.

Op gewestelijk niveau stuurt LB ook de LEZ (Low Emission Zone) aan dat van toepassing is op het gewestelijk grondgebied sinds 2018. Op termijn wil de LEZ thermische voertuigen weren, daarom werden er meerdere studies uitgevoerd, werden er meer actoren betrokken en werd de wetgeving aangepast. Die laatste werd na een eerste lezing goedgekeurd in 2021. LB is ook verantwoordelijk voor het uitbouwen van het laadnetwerk. Binnen dat kader is LB in 2021 gestart met de realisatie van een operationeel plan voor de plaatsing alsook met het wijzigen van de wetgeving betreffende het vastleggen van het minimale aantal laadpalen dat geplaatst moet worden op parkings die geen deel uitmaken van de openbare weg. Begin 2022 heeft LB ook het loket geopend voor de aanvraag van de nieuwe Brussel'Air-premie die helemaal herzien was. Tot slot coördineert LB ook de invoering van occasionele noodmaatregelen bij vervuilingsspieken en voor uiteenlopende aansporings- en begeleidingsmaatregelen zoals de Mobility Coach en de Ecoscore-tool.

Bedrijfsvervoerplannen (BVP's)

Opmerkingen

Als gevolg van de gezondheidscrisis werd, in 2020, de termijn voor bedrijven om hun vervoerplannen in te dienen met een jaar verlengd. Zij moesten dus hun BVP opstellen voor de situatie op 30 juni 2021 en hun BVP uiterlijk indienen op 31 januari 2022.

460 BVP kwamen vóór het einde van het jaar 2022 binnen via het webplatform voor follow-up van de dossiers. De grote meerderheid van die dossiers kon geanalyseerd en volledig verklaard worden. Al die vestigingen bij elkaar bleken goed voor 295.000 werknemers, of bijna 40% van de in Brussel gelokaliseerde jobs. De BVP vormen dus een sterke tool om de Brusselse mobiliteit te beheren.

Een eerste analyse van de ingezamelde gegevens laat zien dat met een veralgemening van het telewerken bijna 1/3 van het woon-werkverkeer vermeden kan worden, maar ook dat actieve modi, en in het bijzonder de fiets, almaar populairder worden bij de werknemers.

De facilitator 'mobility and fleet' die een jaar eerder in het leven geroepen werd kreeg tal van vragen van ondernemingen en heeft webinars en opleidingen georganiseerd. De opleiding voor mobility managers werd verdergezet, in het Nederlands en in het Frans, om zo goed mogelijk in te spelen op de behoeften van de mobiliteitscoördinatoren in de ondernemingen. Tot slot kon via de projecten 'Bike Project' en 'Cargo Bike' in heel wat bedrijven een ecosysteem worden ingevoerd dat gunstig is voor het gebruik van de fiets in het woon-werkverkeer en voor logistieke activiteiten. .

Voorbeeldfunctie van de overheid

Waarom? Op grond van het besluit van 15/05/2014 betreffende het voorbeeldgedrag van de overheden inzake vervoer worden er vereisten voor minimale milieuprestaties (verbod op diesel en Ecoscoredrempels) opgelegd aan alle gewestelijke en lokale overheden bij de aankoop of de leasing van voertuigen.

Gewestelijke en lokale overheden die meer dan 100 werknemers tewerkstellen op eenzelfde site, en die dus verplicht zijn om een bedrijfsvervoerplan (BVP) op te stellen, moeten maatregelen opnemen op het vlak van duurzaam wagenparkbeheer en moeten quota respecteren op het vlak van de overgang naar elektrische wagens. Zo moeten de overheden in kwestie elk jaar een inventaris van hun wagenpark bezorgen. Leefmilieu Brussel zorgt voor de opvolging van die verplichting, de monitoring en de begeleiding van de overheden. De indicator geeft weer in welke mate de bepalingen van het besluit worden nageleefd.

In 2021 heeft de regering een wijziging van het besluit aanvaard die streeft naar een verplichting van 100% emissieloze voertuigen vanaf 2025 voor wat betreft nieuwe aankopen/leasings (auto's, MPV's, motorfietsen). Voor bromfietsen is het vanaf 2023.

Beperkingen en afhankelijkheden? Deze indicator zegt niets over het gebruik van de voertuigen of over het algemene beheer van het wagenpark. De balansen hebben betrekking op het jaar n-1 (2019).

Opmerkingen

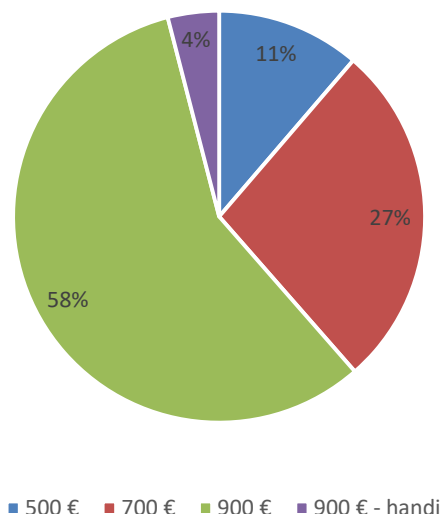
In 2020 hebben alle betrokken overheidsdiensten (op 1 na, OCMW Ukkel) hun rapport overgemaakt aan LB. Het aandeel elektrische auto's in het totale park is gestegen van 2% in 2014 tot 29% in 2021 (bij de MPV is het aandeel 13% in 2021, tegenover 1% in 2014). Voor de nieuwe auto's is dat in 2021 28% (55% voor nieuwe MPV's).

Bruxell'Air premies

Waarom? De nieuwe Bruxell'Air-premie, geregeld door het besluit van 15 juli 2021, is een premie voor modale verschuivingen en een steunmaatregel in het kader van de LEZ. In ruil voor het schrappen van een autonummerplaat en onder bepaalde voorwaarden kunnen de Brusselaars een premie krijgen waarvan het bedrag bepaald wordt op basis van het gezinsinkomen en de eventuele aanwezigheid in het gezin van een persoon met een handicap. De premie is in feite een mobiliteitsbudget dat besteed kan worden aan uiteenlopende duurzame mobiliteitsdiensten (fietsbudget, deelfietsen, taxi, collectief vervoer, Modalizy-kaart, deelauto's enz.). De premies kunnen toegekend worden aan de aanvrager of aan het gezinslid in kwestie. Burgers kunnen ook begeleiding krijgen van de 'Mobility coach' om hun weg te vinden in alle mobiliteitsopties. Tussen 7 maart (startdatum van het nieuwe elektronische loket) en 31 december 2022 werden 2.045 premies toegekend:

- 82 premies, ofwel 4%, bedroegen 900 € vanwege iemand met een handicap in het gezin
- 1.175 premies, ofwel 58%, bedroegen 900 € op basis van de gezinsinkomenscategorie
- 557 premies, ofwel 27%, bedroegen 700 € op basis van de gezinsinkomenscategorie
- 231 premies, ofwel 11%, bedroegen 500 € op basis van de gezinsinkomenscategorie

2022: verdeling van de premies per categorie

Beperkingen en afhankelijkheden?

Opmerkingen? De premie is een multi-actorenproject waarvoor samengewerkt wordt tussen Leefmilieu Brussel, Brussel Mobiliteit, het CIBG, de MIVB en Pro Velo. Het project wordt voor 7 miljoen euro gefinancierd door het Europese relanceplan. ER werden in april en december 2022 twee grote communicatiecampagnes rond opgezet.

OS25 DE IMPACT VAN GELUIDSHINDER EN TRILLINGEN VERMINDEREN OM DE LEVENSKWALITEIT IN DE STAD TE VERBETEREN

Adviezen en expertises

Waarom? De adviezen gevraagd door instellingen, die uitgebracht worden bij juridische overleg- of raadplegingsprocedures, zijn erop gericht ervoor te zorgen dat er bij alle ontwikkelingsprojecten rekening wordt gehouden met het geluid. De validaties van 'zwarte punten' bestaan erin meetcampagnes voor geluid en/of simulaties uit te voeren om tot een akoestische diagnose te komen en, in voorkomend geval, saneringsoplossingen voor te stellen. De gegevensverslagen hebben betrekking op alle samenvattingen van gegevens die verzameld en verwerkt worden binnen Leefmilieu Brussel. Al die adviezen en expertises gaan voornamelijk over het geluid en de trillingen van transport via de lucht, de weg of het spoor en van het openbaar vervoer.

Beperkingen en afhankelijkheden? Het aantal uitgevoerde studies geeft geen enkele informatie over de daadwerkelijke uitvoering van de aanbevolen saneringsmaatregelen, of over de verbeteringen op het vlak van akoestiek na de werken, behalve indien er na de werken metingen hebben plaatsgevonden. De indicator is sterk afhankelijk van de veranderlijke aard van de klachten.

A4KPI030 / Evolutie van het aantal studies en expertises in 2016-2022

Avis et expertises liées aux problématiques bruit

Evolution du nombre d'études et d'expertises liées aux problématiques "Bruit"

Opmerkingen

Tussen 2021 en 2022 is het aantal uitgegeven adviezen in het kader van raadplegingsprocedures gestegen met 80%. Deze situatie is voor een groot stuk te verklaren door de integratie van de adviezen rond geluid die werden ingediend in het kader van procedures voor de aflevering van milieuvergunningen (55 in 2022). Daar komen nog eens 226 adviezen bij die werden ingediend in het kader van stedenbouwkundige vergaderingen die voorafgingen aan de aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning (iets minder dan het dubbele van 2021). Deze acties beantwoorden aan een toegenomen ambitie bij de actoren op het vlak van sensibilisering, zo vroeg mogelijk in de totstandkoming van het project, wat cruciaal is in de strijd tegen lawaai. Tot slot zijn bij het departement lawaai nog 4 dossiers behandeld rond collectieve klachtenprocedures, het zogeheten 'artikel 10'.

Informatie en sensibilisering

Waarom? De indicator preciseert het aantal informatieve acties (antwoord aan burgers, opvolging van klachten) enerzijds en het aantal sensibiliseringsacties (brochures, opleidingen, studiedagen, informatiesessies) anderzijds, afhankelijk van het type publiek (professionals, scholen, particulieren enz.). Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de opleidingen die door Leefmilieu Brussel worden georganiseerd en de tussenkomsten in het kader van studiedagen of informatiesessies die door derden worden georganiseerd (externe tussenkomsten).

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator geeft geen informatie over het aantal deelnemers aan de opleidingen, over de tevredenheid over en/of de mate waarin de opleidingen voldoen aan de verwachtingen van het doelpubliek.

A4KPI031 / Evolutie van het aantal informatieve acties 2016-2022

Evolution du nombre d'actions Bruit

Opmerkingen

In 2022 is het aantal verzoeken in de mailbox 'geluid.vergunningen@leefmilieu.brussels' en via de portaalsite 'geluid' met 20% gestegen, wat wel aantoont dat geluidshinder en vooral burenlawaai voor de Brusselaars een belangrijke zorg blijven.

Het aantal bewustmakingsacties betreffende geluid zijn in 2021 opvallend gelijk gebleven aan het aantal in 2020. Het aantal sensibiliseringsacties rond geluid is in 2022 iets afgenomen, door de werklast in andere belangrijke dossiers, zoals het geschil rond het vliegverkeer. Het departement Geluid heeft 8 opleidingssessies of studiedagen voor professionals georganiseerd of eraan deelgenomen (tegenover 11 in 2021). Ook de acties naar de pers (nieuwsberichten en interviews) stonden op een iets lager pitje (13 in 2022 tegenover 26 in 2021). Tot slot werden zoals elk jaar 6 publieksrapporten uitgegeven.

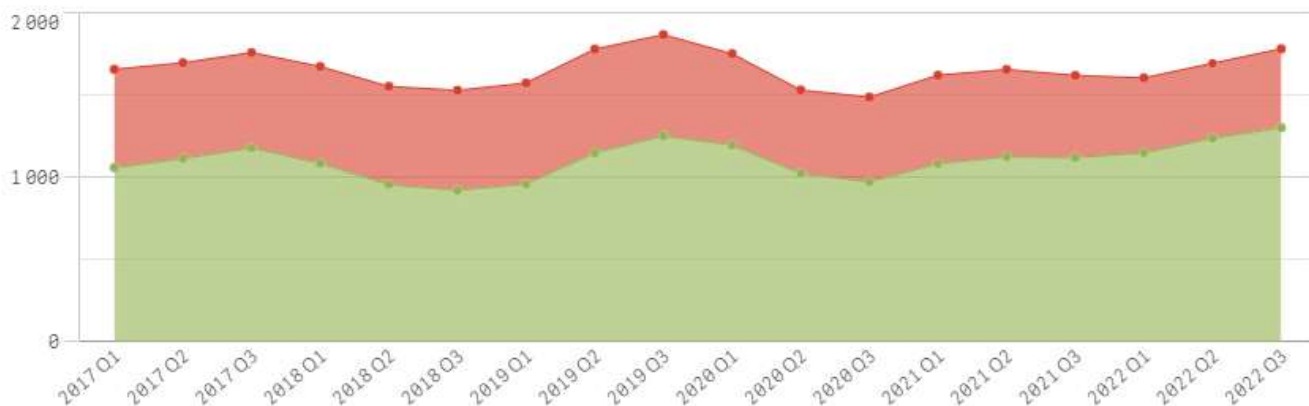
OS26 INSTAAN VOOR DE PREVENTIE EN BESTRIJDING VAN VERONTREINIGING EN OVERLAST

Milieuvergunning

Waarom? Milieuvergunningen maken het mogelijk om de activiteit van bedrijven te kaderen en hun overlast te beperken om een evenwichtige vorm van samenleven tussen bewoning, economische activiteit en ontspanning in het Gewest te waarborgen. Leefmilieu Brussel is bevoegd voor de toekenning van milieuvergunningen in verschillende domeinen, voor installaties van uiteenlopende klassen of voor tijdelijke grote installaties zoals werven voor asbestverwijdering. Naast die vergunningen verstrekt Leefmilieu Brussel ook allerlei toelatingen. De indicator geeft het aantal behandelde dossiers weer en het aantal dossiers dat meteen volledig verklaard wordt. Die laatste indicator geeft de toestand van de communicatie tussen de administratie en haar klanten aan. Hoe lager dat percentage, des te meer dat erop wijst dat onze klanten goed geïnformeerd zijn over wat ze ons moeten aanleveren, over de complexiteit van die gegevens en de begeleiding die wordt opgezet om hen daarin te doen slagen.

Beperkingen en afhankelijkheden? Het aantal behandelde dossiers en het volledigheidsperscentage hangen sterk af van de wetgeving (bijvoorbeeld voor gsm-masten). De indicator geeft enkel de door Leefmilieu Brussel afgegeven vergunningen aan.

A4KPI002 / Evolutie van het aantal ingediende dossiers en het aandeel dossiers dat meteen volledig verklaard wordt

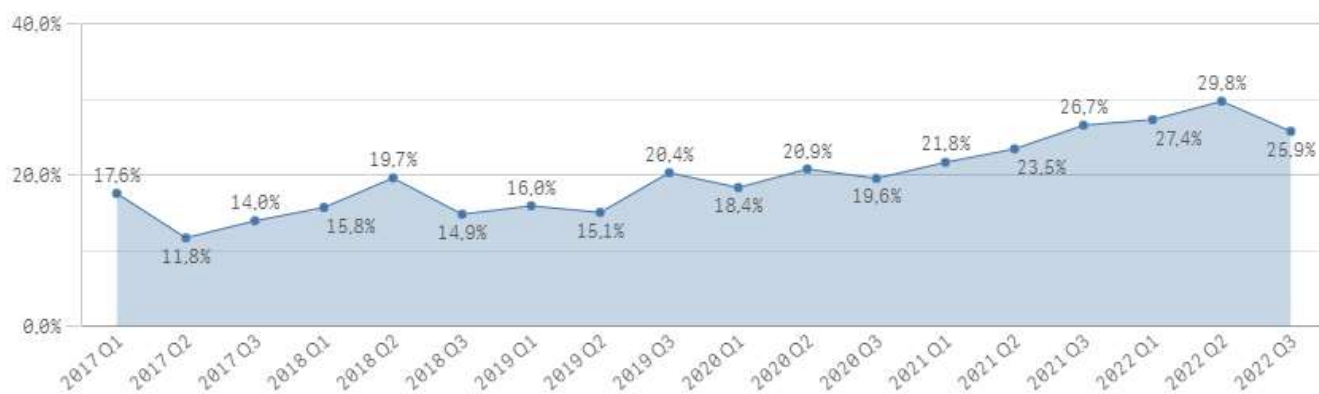
Opmerkingen

We blijven een constante stijging zien van het aantal ingediende dossiers (+20% op 2 jaar tijd). Die stijging heeft vooral te maken met het aantal dossiers over gsm-masten (verdubbeling in 2022) en met de voortdurende toename van het aantal aanvragen voor asbestverwijderingswerken (een recordaantal van 550 ingediende dossiers in 2022). Het groene deel toont het aantal direct volledig verklaarde dossiers.

A4KPI002 / Evolutie van het percentage direct volledig verklaarde ingediende dossiers - Vergunningsaanvragen 1A, 1B, 2)

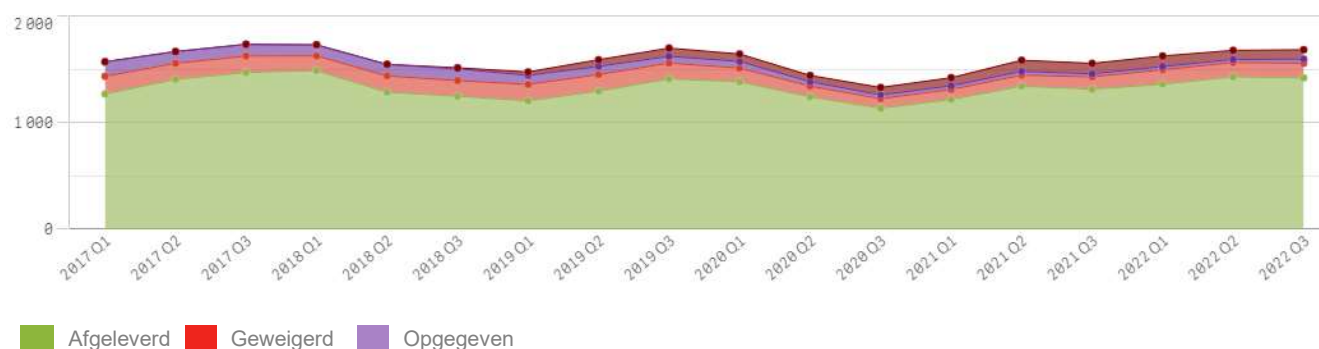
A4KPI002 / Evolutie van het percentage direct volledig verklaarde ingediende dossiers - Verlengingsaanvragen voor vergunningen

Opmerkingen

Het aandeel dossiers die direct volledig worden verklaard stabiliseert rond de 30% voor de dossiers waarvoor de vereenvoudigingstool Easypemitt en het online-formulier mypermitt online werden gezet. De ingevoerde ondersteunende tools die voortdurend worden verbeterd, versnellen en vereenvoudigen dus in belangrijke mate de procedures die ondernemingen moeten volgen om aan hun milieuverplichtingen te voldoen.

A4KPI004 / Evolutie van het aantal behandelde dossiers en van het aandeel toegekende, geweigerde of opgegeven vergunningen.

Opmerkingen

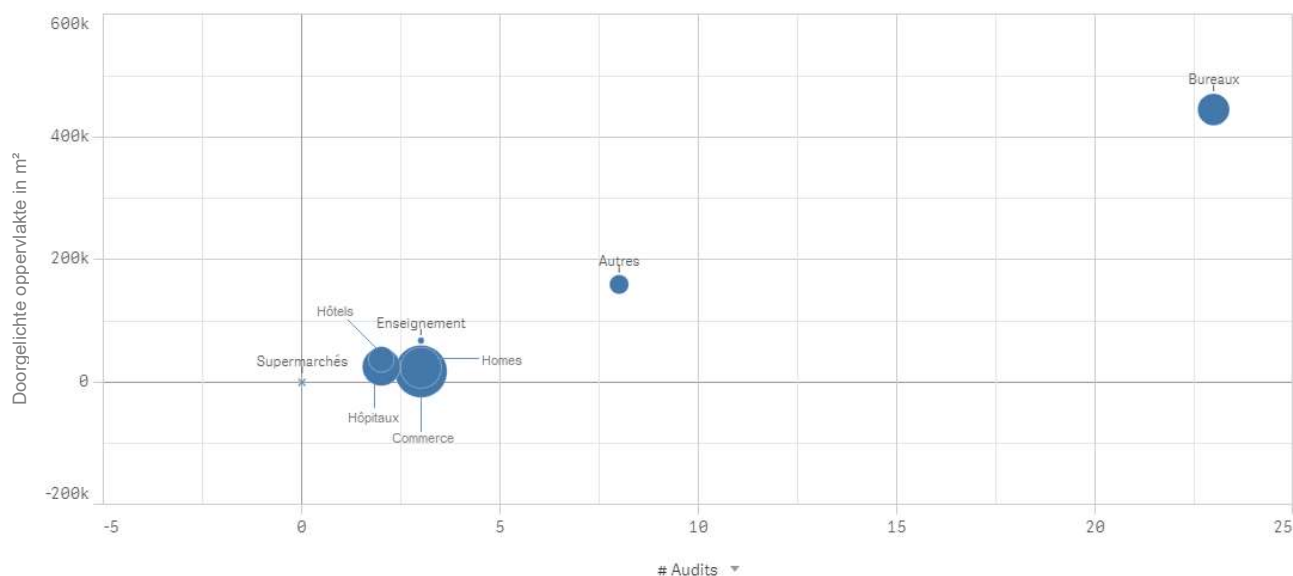
Het aantal behandelde dossiers steeg licht en volgt logischerwijze de trend die we zien bij het aantal ingediende dossiers.

Energieaudits

Waarom? In het kader van de milieuvergunningen waakt Leefmilieu Brussel ook over de uitvoering van de energieaudits die vereist zijn voor grootverbruikers van energie.

Beperkingen en afhankelijkheden? Deze indicator laat niet toe om de kwaliteit van de audits of de reële energiebesparing als gevolg van de toepassing van het actieplan te meten.

A4KPI039 / Aantal audits/Doorgelichte oppervlakte/Energiewinst (in kWh/m²)

Opmerkingen

Het aantal in 2022 ontvangen audits ligt gevoelig lager dan de voorgaande jaren (44 dossiers in 2022 en rond de 70 in de jaren daarvoor). Wat de energiewinst per m² betreft boeken de handelssector, de homes en de ziekenhuizen de beste cijfers.

Erkenningen en registraties

Waarom? Erkenningen en registraties laten toe om bepaalde belangrijke sleutelactoren inzake milieubeheer te omkaderen. Het is de bedoeling om bepaalde zeer technische activiteiten voor te behouden aan competente en betrouwbare bedrijven en personen. Koeltechnici, afvalinzamelaars, auditors .... er bestaan tal van specialisaties. Leefmilieu Brussel kent de erkenningen toe en controleert de registratiedossiers op volledigheid. De indicator geeft het aantal behandelde dossiers en de behandelingstermijnen weer.

Beperkingen en afhankelijkheden? De Brusselse wetgeving en die van de twee andere gewesten kunnen het aantal dossiers ingediend in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beïnvloeden.

A4KPI015 / Evolutie van het aantal ingediende dossiers voor erkenningen – jaarlijks voortschrijdende waarden

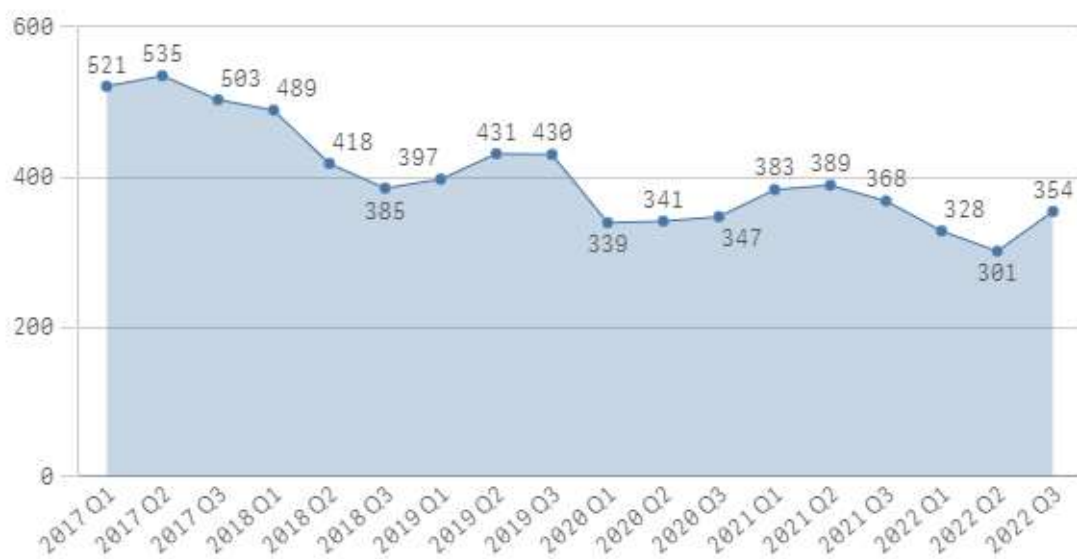
Opmerkingen

Nadat we eerder een afname zagen in het aantal ingediende erkenningen, door een wijziging in de ordonnantie over de omgevingsaanvraag uit 2018 waarbij het principe van de verlenging werd ingevoerd, zien we nu een zekere stabilisering in het aantal aanvragen om erkenning.

A4KPI017 / Evolutie van het percentage binnen de termijnen behandelde registraties

A4KPI017 / Evolutie van het aantal behandelde registratiedossiers – jaarlijks voortschrijdende waarden

Opmerkingen

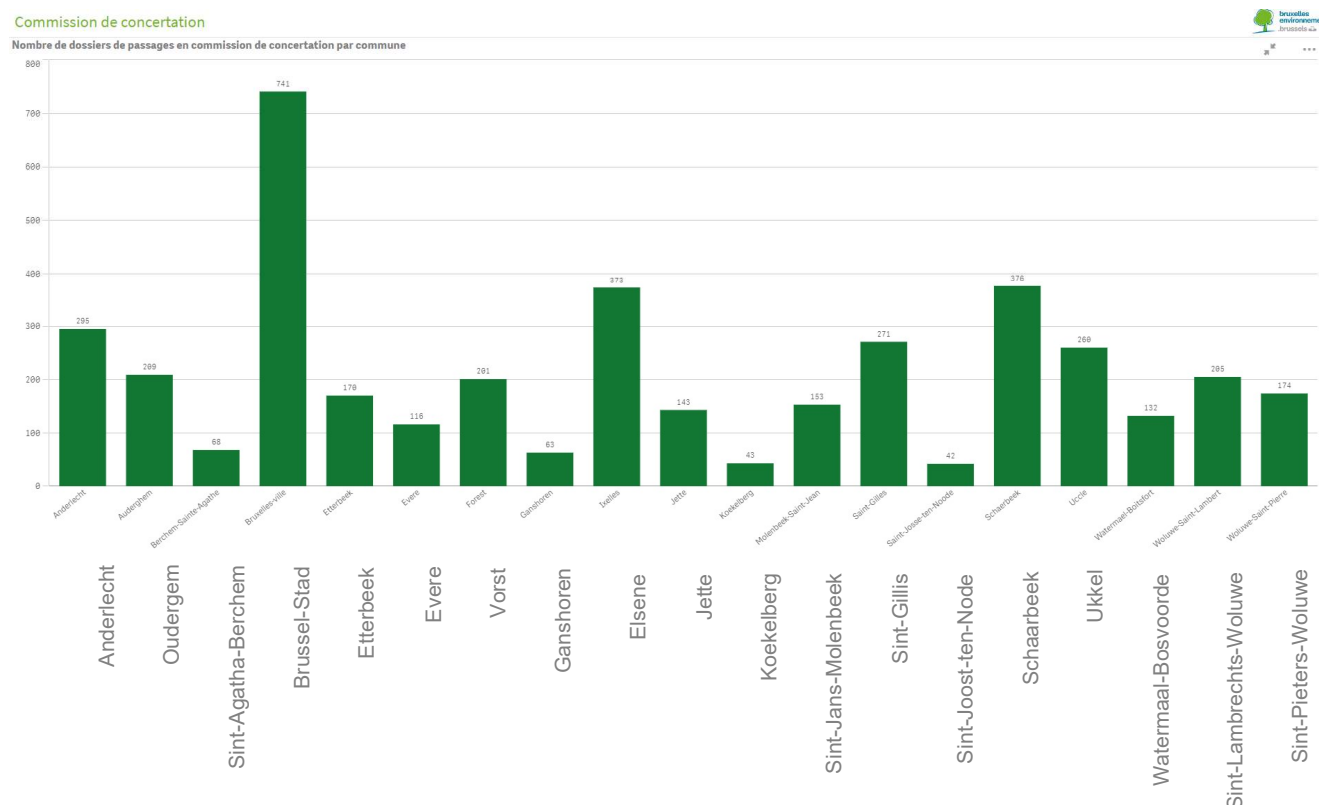
We stellen een aanzienlijke vermindering vast van het aantal registratieaanvragen.

Overlegcommissie

Waarom? In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is elke grote aanvraag voor een stedenbouwkundige, milieu- of verkavelingsvergunning, terwijl het openbaar onderzoek loopt, onderworpen aan een debat tussen de betrokken gewestelijke partners, de projectontwerpers en de burgers. Het kader van dat debat wordt gevormd door de overlegcommissie waarin Leefmilieu Brussel vertegenwoordigd is. Daardoor kan het omstandige adviezen verstrekken voor elk project dat te maken heeft met ruimtelijke ordening en zo invloed uitoefenen op de evolutie van het stadsweefsel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door de milieuproblematieken op te nemen in de uitgebrachte adviezen.

Beperkingen en afhankelijkheden? Het aantal dossiers dat via een overlegcommissie gaat, hangt samen met de conjunctuur.

A4KPI019 / Aantal in een overlegcommissie besproken dossiers per gemeente in 2022

Opmerkingen

We stellen vast dat na een snelle stijging in 2021, door de terugkeer na covid, het aantal dossiers dat aan de overlegcommissie wordt voorgelegd weer enigszins is gaan stabiliseren rond iets meer dan 4.000 behandelde dossiers.

OS06 DE STRATEGIE VOOR DUURZAME VOEDING EN STEDELIJKE LANDBOUW ONTWIKKELEN

Good Food-strategie

Waarom?

De transitie naar een duurzamer voedingssysteem wordt door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als een noodzaak gezien om te beantwoorden aan de globale (natuurbescherming, behoud van biodiversiteit en strijd tegen de klimaatverandering) en lokale (sociaal, gezondheid, economie en werkgelegenheid) uitdagingen.

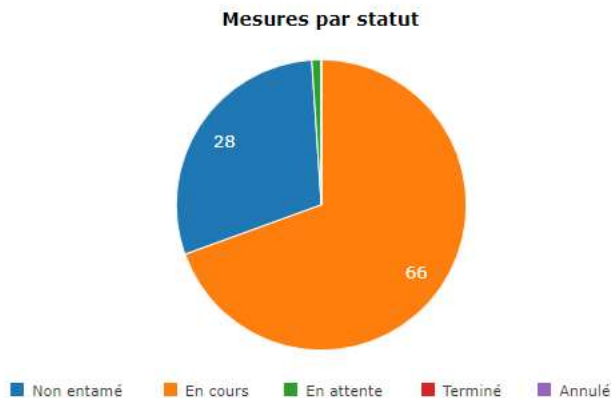
Een eerste Good Food-strategie (2016-2020) wist impulsen te geven aan concrete realisaties. In de lijn van de Gewestelijke Beleidsverklaring 2019-2024, die opriep om deze strategie te versterken, en na een participatief en co-creatief proces van een jaar met zo'n 300 actoren, kiest het Brusselse gewest nu voor een Good Food-strategie 2 (2022-2030), die in juni 2022 door de Brusselse regering werd goedgekeurd.

Deze strategie Good Food 2 (SGF2) beoogt een structurelere verschuiving van het voedselsysteem naar meer duurzaamheid tegen 2030. Het doel is ons voedselsysteem, van productie tot consumptie, te verschuiven naar een model dat de mens en andere soorten respecteert, de biodiversiteit regeneert en kwaliteitsbanen creëert, zoals beschreven in de strategie Shifting Economy.

Bij SGF2 hoort een reporting tool (dot simply, in ontwikkeling) die de doelstellingen en indicatoren groepeerd voor de 95 maatregelen van de strategie, die gerangschikt worden volgens 5 thematische assen en één governance-as.

Aangezien de strategie pas halverwege 2022 werd goedgekeurd hebben we nog geen evaluatie. We kunnen alleen de maatregelen vermelden die al gestart zijn, verwacht worden of nog gelanceerd moeten worden (zie grafiek hieronder).

Maatregelen van de strategie Good Food 2 per statuut.

Opmerkingen

Het volledige evaluatiedocument over Good Food strategie 1 is beschikbaar via deze link:

OS30 WERKEN AAN EEN KWALITATIEVE EN GRONDSTOFVRIENDELIJKE VOEDSELPRODUCTIE

Professionele stadslandbouw

De ondersteuning van ecologische voedselproductie dankzij landbouw in het BHG wordt gerealiseerd aan de hand van verschillende hefboomen. Zo worden er sites ter beschikking gesteld voor landbouwprojecten (particulieren en/of professionelen), de steun van andere overheidsdiensten voor dergelijke projecten, de bijdrage aan de ontwikkeling van een technisch, juridisch, economisch en grondkader, de producenten ondersteunen en de invoering van een ecologisch landbouwcentrum als steun voor nieuwe en bestaande landbouwers.

Beperkingen en afhankelijkheden? Landbouwprojecten, gewestelijk of lokaal, openbaar of privé, die worden opgevolgd of begeleid in het kader van Good Food of potentiële nieuwe sites waarvan Leefmilieu Brussel het beheer zou kunnen overnemen zijn hieronder niet opgenomen. De onderstaande cijfers hebben dus enkel betrekking op bestaande projecten op sites die beheerd worden door AGR.

Opmerkingen

De oppervlakte van de gronden/infrastructuur die momenteel beheerd worden door LB/AGR en bestemd zijn voor een landbouwproject (exclusief moestuinen) wordt geschat op: Duivenmelker: 0,5 ha, Stuyvenberg: 2 ha overwegend serres, Ketelhoeve: 0,9 ha.

Naast deze voedingsprojecten, worden er ecoweilanden/boomgaarden (extensief) ingevoerd en die betrekken de volgende oppervlaktes: Roodborstjesweg: 0,9 ha, Kauwberg: 10 ha, Zavelenberg: 12 ha, Vogelenzang: 0,6 ha.

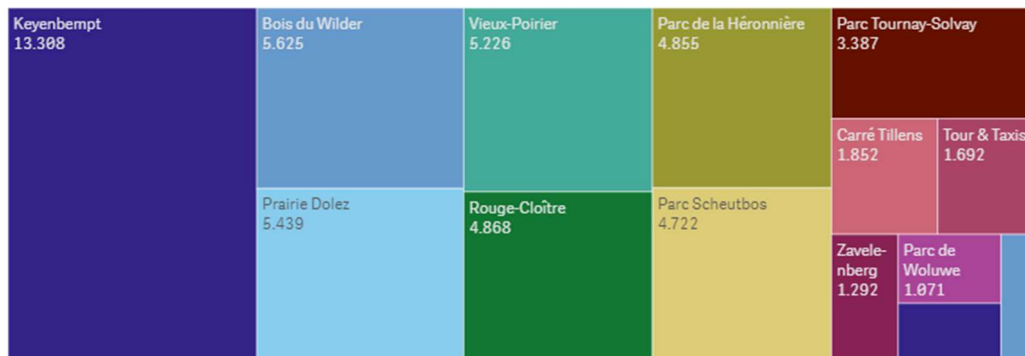
De Ketelhoeve is een gewestelijk infrastructuuronderdeel dat beheerd wordt door Leefmilieu Brussel. Ze is bedoeld voor alle lokale producenten. Ze bevindt zich in Anderlecht, naast het Ketelveld en zal eind 2023, begin 2024 operationeel zijn, na de fase van de werken. Behalve de gebouwen (inmakerij, verkooppunt, kleine restauratie, lokalen voor de begeleiding), zullen ook de buitenruimten toegankelijk zijn voor het publiek en gebruikt worden voor de sensibilisering, met een groententuin van 900 m², een kleine boomgaard ... De totale oppevlakte bedraagt 3.750 m²

Familiemoestuinen

Waarom? De ontwikkeling van individuele moestuinen vindt plaats in de globalere context van de ontwikkeling van de stadslandbouw. De ontwikkeling van het moestuinnetwerk beoogt de lokale voedselproductieruimten te ontwikkelen, door de sociale, ecologische en productieve functies op diverse niveaus te verbinden.

Beperkingen en afhankelijkheden? De bruto-/netto-oppervlakte werd berekend op basis van de moestuinplannen/topografische onderzoeken die vervolgens zijn opgenomen in de beheersovereenkomsten tussen Leefmilieu Brussel en het publiek. De netto-oppervlakte omvat de daadwerkelijk teelbare oppervlakte, in tegenstelling tot de bruto-oppervlakte die ook paden, compost enz. omvat.

A5KPI017 / Verdeling van de moestuinen per oppervlakte

Opmerkingen

Het aantal moestuinen is van jaar tot jaar toegenomen, zowel wat het aantal percelen als de oppervlakte betreft. Tussen 2019 en 2022 is het aantal moestuinen echter niet gestegen. Meerdere projecten staan momenteel in de steigers: Kauwberg in Ukkel, Duivenmelker en Zuun in Anderlecht. Bovendien, worden het Reigerbosspark en de bijhorende moestuin heringericht in de loop van de lente 2023.

In 2022 stonden meer dan 1400 personen op de wachtlijst, een stijging van meer dan 250% ten opzichte van begin 2020. Door de rage van de stadslandbouw waren de wachttijden al erg hoog. Sinds het begin van de huidige gezondheidscrisis zijn de wachttijden volkomen onrealistisch geworden (het duurt in het beste geval minstens 10 jaar om een perceel te krijgen in een moestuin, maar dat cijfer kan voor sommige plaatsen nog veel hoger liggen). Leefmilieu Brussel zal zijn beginselen voor de toewijzing van percelen radicaal moeten herzien om deze nieuwe situatie het hoofd te bieden.

OS29 HET GROENE NETWERK ONTWIKKELEN EN DUURZAAM MAKEN OM DE LEVENSKWALITEIT VAN DE BRUSSELAARS TE VERBETEREN

Oppervlakte

Waarom? Berekenen van het aantal m² groene ruimte die door LB wordt beheerd en op die manier de bijkomende oppervlakte meten die aan de AGR is toevertrouwd. Het 'groene netwerk' wil de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van groene ruimten promoten. Het gaat erom de ecosysteemdiensten van de bestaande groene ruimten te optimaliseren, nieuwe ruimten te creëren om het aanbod aan te vullen en specifieke en lineaire landschapselementen te ontwikkelen en aan te leggen die stap voor stap met elkaar zullen worden verbonden om zo een netwerk tot stand te kunnen brengen. De samenstelling van deze groene corridors die de groene en natuurlijke ruimten tot in het stadscentrum onderling verbinden, moet de natuur dicht bij de Brusselaars brengen. Op termijn is het de ambitie ervoor te zorgen dat alle Brusselaars binnen een straal van 400 meter rond hun woning over een groene ruimte kunnen beschikken.

De indicator geeft de oppervlakte van het groene netwerk weer die beheerd wordt door Leefmilieu Brussel.

Beperkingen en afhankelijkheden? De oppervlakte van de groene ruimten wordt gemeten in m² via topografische onderzoeken. Sinds 2018 zijn deze gegevens beschikbaar in het softwareprogramma Geodata, waarmee de groene ruimten op een kaart kunnen worden weergegeven met alle bijbehorende beheersgegevens.

A5KPI012 / Oppervlakte van de groene ruimten

Opmerkingen

Sinds september 2022 is de oppervlakte aan groene ruimte die beheerd wordt door de AGR met 34,6 ha afgenomen. Het beheer van het Laarbeek- en Dielegembos in Jette is overgenomen door de sorteerders van Jette van Leefmilieu Brussel. Het onvervreemdbaar statuut van de beide bossen als 'bos' maakt het beheer door de AGR nogal complex, terwijl de regels wel perfect in overeenstemming zijn met het statuut van bosbeheerder.

De totale beheerde oppervlakte op het einde van 2021 bedraagt dus 5.505.133,71 m² (550,51 ha) verdeeld over 111 ruimten. De grootste parken zijn: het Woluwpark (69 ha), het Koning Boudewijnpark (32,1 ha), de Kauwberg (32,1 ha), het park van Laken (28,8 ha), het Jubelpark (25,3 ha), het Dudenpark (21,6 ha) en het Laarbeekbos (21,6 ha). Deze zeven parken vertegenwoordigen met hun 2.334.586 m² iets minder dan de helft van de ruimten die door de afdeling Groene ruimten worden beheerd. Naast deze grote historische parken en bossen beheert de afdeling ook kleinere restruimten, die meer gelinkt zijn aan wegen dan aan typische groene ruimten, zoals de Jean Bolognesquare, het Monument van de Engelsen of nog de Putterijsquare.

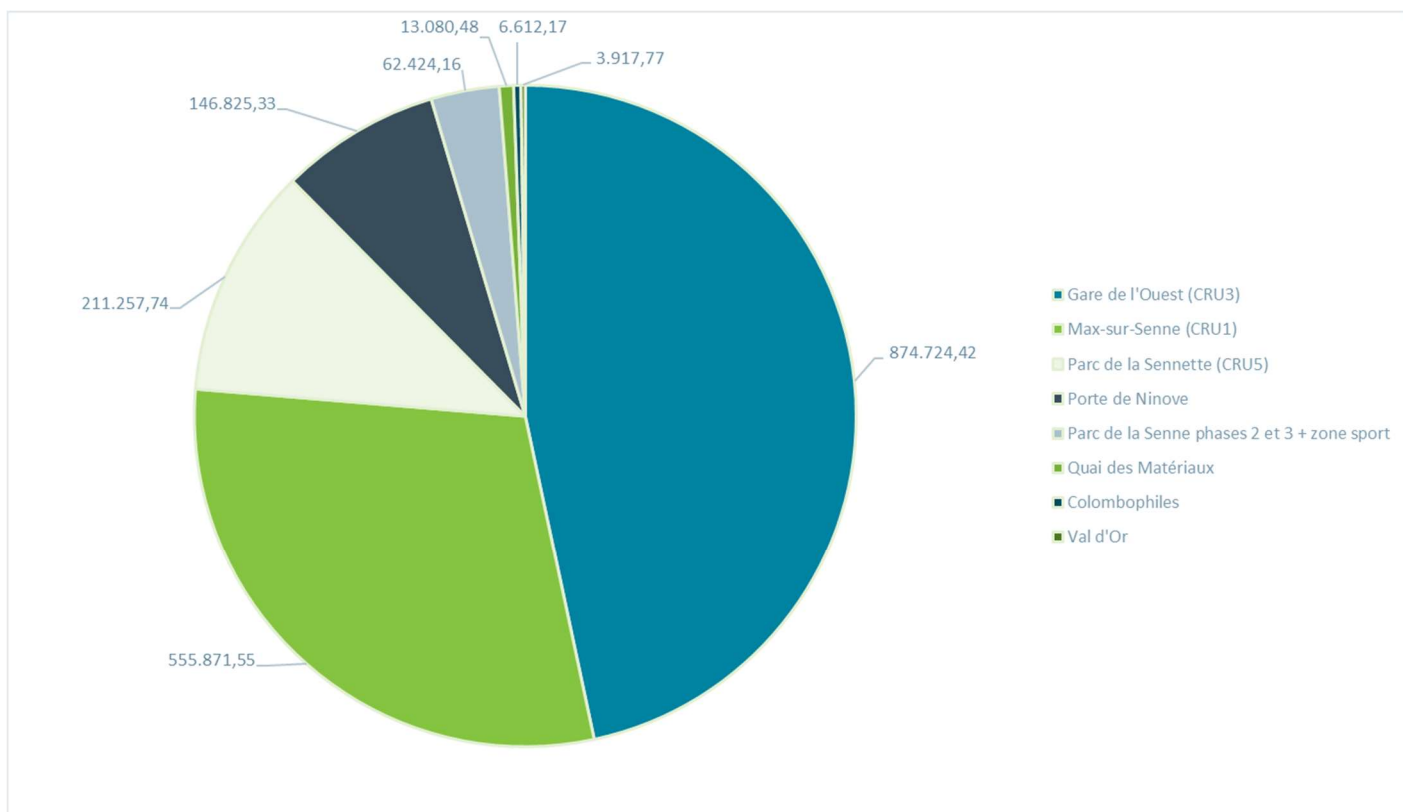
Afgezien van de verschillen in oppervlakte heeft elke groene ruimte haar eigen specifieke kenmerken op het gebied van landschap, natuur en biodiversiteit, waarbij sommige geclassificeerd zijn als Natura 2000-gebied, terwijl andere een configuratie hebben van sterk gemineraliseerde stedelijke ruimten, zoals het Ursulinenplein of Bonnevie. De groene ruimten die door Leefmilieu Brussel worden beheerd, zijn dus verschillend qua omvang, typologie, beperkingen en ligging in het Gewest, wat een aangepaste beheersstrategie vergt. Zo zal het soms interessanter zijn om intern met tuiniers te werken, dan weer om gebruik te maken van onderaannemers. De bezoekersaantallen van het park, vanwege de geografische ligging, de dichtheid van de omliggende wijken of de aantrekkelijkheid ervan voor de organisatie van evenementen, zal ook een belangrijke rol spelen bij het bepalen of er al dan niet parkwachters aanwezig moeten zijn en hun rol. Gebruik, bezoekersaantallen, kwaliteit van fauna en flora, vrijwaring van het landschap, verbetering van het leefmilieu, wettelijke verplichtingen ... het zijn allemaal thema's waarmee Leefmilieu Brussel rekening moet houden bij het beheer van een nieuwe groene ruimte.

Inrichting van de nieuwe groene ruimten

Waarom? De inrichting van de groene ruimten heeft als doel om deze diverser te maken en het aanbod voor burgers te verbeteren, de biodiversiteit en het Brusselse leefmilieu te bevorderen, de huidige (de)concentratie te begeleiden en de onevenwichten aan te pakken in de verdeling van de groene ruimten op het gewestelijk grondgebied.

Beperkingen en afhankelijkheden? In de huidige situatie, houdt deze indicator enkele rekening met de projecten die gefactureerd zijn in 2021. De projecten die zich nog in de voorbereidingsfase bevinden worden hier dus niet in acht genomen. Bovendien, gaat het hier om bedragen die werden afgelost in de loop van het jaar en niet over het totale bedrag van de projecten die worden voorgesteld. De huidige indicator houdt verder ook geen rekening met andere factoren zoals de betrokken oppervlakte bij de projecten of hun bijdrage aan de vermindering van de gebieden met een tekort aan groene ruimten.

Verdeling van het budget voor de inrichting van nieuwe groene ruimten

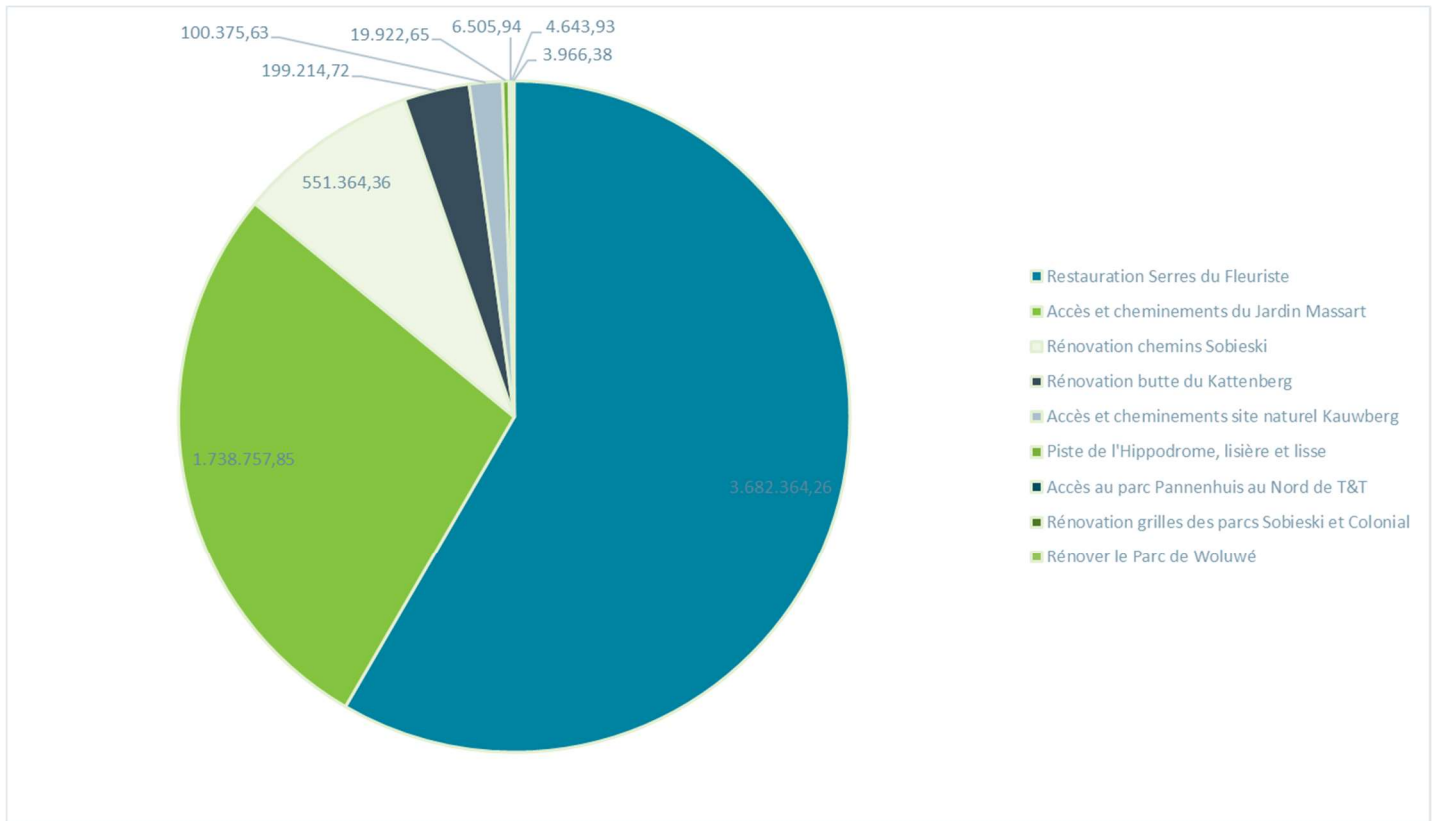
Opmerkingen

In 2022, werd 1.874.713,62 € besteed aan aflossingen voor 8 projecten. Het verschil met 2021 (-1M€) is te verklaren door verschillende factoren, onder meer het aantal lopende werven en de frequentie waarmee de dienstverleners factureren.

Het herstellen van het landschappelijk en natuurlijke patrimonium van de groene ruimten

Waarom? De restauratie en de optimalisatie van de bestaande parken is gericht op het behouden en verbeteren van hun ontvangstcapaciteit voor het grote publiek zonder te raken aan hun architecturale en natuurlijke waarde. De historische parken dragen bij aan de Brusselse identiteit en de uitstraling van de stad. Vanuit een algemener standpunt zijn de restauraties en het in stand houden van het geheel aan bestaande groene ruimten noodzakelijk om ons rijk Brussels patrimonium in de verf te zetten en om de verschillende functies mogelijk te maken op duurzame wijze.

Beperkingen en afhankelijkheden? Net zoals de indicator die de nieuwe inrichtingen meet, houdt deze indicator ook enkel rekening met projecten die in 2021 gefactureerd zijn. De projecten die zich nog in de voorbereidingsfase bevinden worden hier dus niet in acht genomen. Bovendien, gaat het hier om bedragen die werden afgelost in de loop van het jaar en niet over het totale bedrag van de projecten die worden voorgesteld. De huidige indicator houdt ook geen rekening met andere factoren zoals de betrokken oppervlakte bij de projecten, de rotatie van de restauratieprojecten tussen de verschillende gewestelijke groene ruimten, enz.

Opmerkingen

In 2022 werd 6.307.115,72 € besteed aan aflossingen voor 9 restauratieprojecten. Deze sterke stijging (meer dan 100%) is te verklaren door de vorering van bepaalde grote werven, zoals die van de Serres van de Bloemist en de Massarttuin.

OS22 HET BOS- EN NATUURPATRIMONIUM VAN HET BHG BEHEREN

Opmerkingen

De 'Stichting Zoniënwoud' is operationeel sinds juni 2020. De voornaamste activiteiten die plaatsvonden in 2022 zijn de volgende:

- Huisvesting gedurende vier jaar van het Unesco secretariaat van de serie 'Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe'
- Organisatie van de Dag van het Zoniënwoud en van een dag 'soignes-ta-forêt'
- Coördinatie van het Life project 'Oude Europese bossen'
- Medewerking aan de ontwikkeling van het project Nationaal Park Brabantse Wouden

Voor het Zoniënwoud vond in 2022 een volledige inventarisatie plaats (meting, bepaling en cartografie van doel-/habitatbomen) uitgevoerd op ongeveer 100 ha extra woud.

Het uitvoeren van bosvernieuwing door middel van celbeplanting over een totale oppervlakte van ongeveer 10 ha.

Merken (naar beheertype zoals uiteengezet in het beheerplan) op ongeveer 200ha.

Deze merken vertegenwoordigen ongeveer 3.000 m³ hout dat bij de jaarlijkse verkoop in oktober werd verkocht.

In het kader van de intergewestelijke samenwerking werden de informatieborden in het Zoniënwoud voorzien van nieuwe info, op basis van een gemeenschappelijk grafisch charter.

Maaiwerkzaamheden om de staat van instandhouding van de open plekken te verbeteren (Grasdelle, bosrand langs de L161 aan de kant van de Eerste Brigade).

Monitoring en inventaris:

- jaarlijkse monitoring van de reeënpopulatie door IKA;
- jaarlijkse follow-up van de gezondheidstoestand van de beuken en eiken;
- bosinventarisatie op 1/8 van de permanente percelen.

Het onderzoek naar het inrichten van een ecobrug is afgerond. Het werd besproken met Beliris in het kader van aanhangsel 14. Een BB voor de bouw en de follow-up van de ecobrug werd opgesteld. De voogdijminister van Beliris heeft het document goedgekeurd en momenteel wordt een offerteaanvraag uitgeschreven voor de aanbesteding.

Beheer van reservaten en halfnatuurlijke gebieden (+/- 170 ha), waterlopen en vijvers:

URBAN heeft een stedenbouwkundige vergunning afgeleverd voor de heraanleg van de spoorwegbermen aan de Aarschotstraat en de Vooruitgangstraat, in het kader van het SVC2. De werken zouden in de zomer van 2023 moeten beginnen.

OS31 HET KWALITATIEVE BEHEER VAN DE GROENE RUIMTEN AANPASSEN AAN DE KLIMAATUITDAGINGEN, DE DEMOGRAFIE EN DE VRIJWARING VAN DE HULPBRONNEN

Beheerskosten 'Bedrijven'

Waarom? De indicator geeft de mogelijke variaties in onderhoudscontracten weer (marktprijs, kwaliteitsniveau) en maakt het mogelijk om de verdeling van de kosten per park te beoordelen.

Beperkingen en afhankelijkheden? Niet alle parken worden door bedrijven onderhouden. Sommige worden intern beheerd door de tuiniers van Leefmilieu Brussel, andere staan onder gemengd beheer (tuiniers/bedrijven). Om de rapportering van acties in het kader van het beheer van groene ruimten en de kosten daarvan voortdurend te verbeteren, worden de indicatoren nu uitgesplitst per groene ruimte en niet langer per beheerszone.

De bedragen die zijn opgenomen in de verschillende indicatoren voor de beheerskosten van de groene ruimten voor het jaar 2021 zijn enkel gebaseerd op de bedragen vereffend in het betreffende jaar. Deze informatie wordt verkregen op basis van de facturen die in het boekhoudprogramma zijn geregistreerd, uitgesplitst over een kalenderjaar. De beperking bij het verzamelen van gegevens bestaat erin de documenten op tijd door bedrijven te laten verzenden, aangezien sommige kosten van het ene op het andere jaar kunnen worden overgedragen. In de loop der jaren zal deze vertekening worden weggewerkt, ondanks soms een zekere vertraging, en een goede indicatie geven van de jaarlijkse onderhoudskosten van de parken.

Opmerkingen

De bedragen die zijn betaald voor het onderhoud van de groene ruimten door bedrijven, voor alle parken samen, wijst op een stijging van bijna 16% tussen 2021 (3.798.514,51€) en 2022 (3.186.299,14€).

Ondanks een context van prijsaanpassingen naar boven, een recordinflatie sinds eind 2021 en een geleidelijke stijging van de kosten voor alle dienstenopdrachten voor onderhoud zien we voor die uitgavenwending voornamelijk de volgende redenen:

- Niettegenstaande regelmatige herinneringen aan de dienstverleners, stellen we nog altijd achterstand vast in het versturen van de voortgangsstatusen waardoor de vastgelegde budgetten voor 2022 niet regelmatig konden worden afgelost.
- De bijzonder droge weersomstandigheden van 2022 hebben ons verhinderd om bepaalde posten die in het bestek voorzien waren te activeren. Dat geldt bijvoorbeeld voor maaien en wieden. Deze werden niet geheel gecompenseerd door andere uitgaven in bepaalde posten, zoals opruimen van afval. Het publiek, dat steeds op zoek is naar plaatsen waar ze van frisse lucht kunnen genieten, zich kunnen uitleven, zich kunnen ontspannen of de koelte opzoeken tijdens hittegolven blijft een grote druk uitoefenen op de gewestelijke groene ruimten.

Over het geheel genomen blijkt uit de cijfers voor 2022 dat Leefmilieu Brussel bereid is om alles in het werk te stellen om de vastgelegde bedragen te vereffenen.

Het Jubelpark (377.586,19 €), het Woluwepark (303.358,09 €), het Park van Laken (291.120,18 €), het Elisabethpark (256.973,17 €) en het Goede Herderpark (157.531,47 €) zijn de parken met de hoogste kosten voor beheer door bedrijven. Naast hun grote oppervlakte omvatten deze parken immers ook aanzienlijke onderhoudsposten zoals het onderhoud van paden, gazons, bladinzameling en afvalinzameling. Het Jubelpark, het park van Laken en het Elisabethpark worden ook gekenmerkt door talrijke interventies voor het snoeien van struiken en het wieden van perken.

De Gaucheretruimte en het Georges-Henripark komen op de zesde en zevende plaats met jaarlijkse kosten van respectievelijk 153.003 € en 142.798,33 €. Deze parken zijn kleiner, maar hun hoge kosten worden verklaard door hun ligging en het grote aantal bezoekers, wat talrijke onderhoudswerkzaamheden vergt, met name voor het opruimen van afval.

Merk op dat de hoogste onderhoudskosten per m² voor de kleinste parken en restruimten zijn, zoals de Jean de Bolognesquare, die eerder aansluit bij het wegennet dan dat het een echte groene ruimte betreft.

Onderhoudskosten 'VTE's tuiniers'

Waarom? De verdeling van de VTE's tuiniers per park schatten en deze verdeling vergelijken met de diensten die via overheidscontracten door de bedrijven worden geleverd.

Beperkingen en afhankelijkheden: De verdeling van het personeel gebeurt voortaan per park. De VTE's zijn berekend op basis van de lijst van personeelsleden die in 2018 in de parken hebben gewerkt. Aangezien sommige teams op verschillende plaatsen werken, is de werktijd verdeeld over de verschillende parken waar zij werken, op basis van hun totale werklast in elke groene ruimte.

Voor de komende jaren zijn er verbeteringen gepland, met name via een nieuw programma dat erop gericht is de werklast van de verschillende taken van de tuiniers nauwkeuriger in te schatten. Het aantal VTE's dat aan elk park wordt besteed, kan dan wellicht nauwkeuriger worden bepaald. Bovendien wordt in de toekomst het 'Solanum' programma geïmplementeerd. Deze gegevens zullen dan van jaar tot jaar beter worden opgevolgd.

Opmerkingen

In 2022 bedraagt het aantal werknemers in de groene ruimten die door Leefmilieu Brussel worden beheerd 136,56 VTE's, waaronder seizoenarbeiders (1,53 VTE), Rosetta-medewerkers (13 VTE), tuiniers (110,23 VTE), en sectorhoofden (10,8 VTE). Door de natuurlijke vertrekken die we konden vaststellen en door de terugkeer van de bosarbeiders naar het bosbeheer van Jette van Leefmilieu Brussel, daalt het aantal ten opzichte van 2021. Die daling wordt maar beperkt gecompenseerd door de aanwerving van extra tuiniers met een contract van bepaalde duur, ter vervanging van bepaalde beamten en de aanwerving van bijkomende tuiniers, na de overname van en de inrichting van nieuwe groene ruimte.

De mobiele teams bestrijken verschillende parken. Zij kunnen ingrijpen in groene ruimten die door bedrijven worden beheerd. Zij kunnen ook andere teams versterken of in kleinere ruimten werken, waar geen eigen team nodig is. Op die plaatsen kunnen zij taken uitvoeren die hun nauwgezetheid, handigheid en deskundigheid vereisen. Met de nieuwe beheersinstrumenten zou een fijnere analyse kunnen worden gemaakt van de spreiding van het mobiele tuiniersteam over de parken.

De grootste tuiniersteams zijn werkzaam in de grote parken en/of de parken die een duurzaam en kwaliteitsvol onderhoud vereisen wegens hun tuinbouwkundig en/of erfgoedkarakter (Kruidtuin, Jubelpark, Tuinen van de Bloemist van Stuivenberg, Tournay-Solvaypark, Dudenpark en Kauwberg).

Wat de Kauwberg betreft, werd het beheer van deze geklasseerde groene ruimte onlangs weer overgenomen (2019). Het is een groot park (32,1 ha) dat veel beveiliging, herinrichting en onderhoud vergt. Dat verklaart de terbeschikkingstelling van de vele personele middelen.

Beheerskosten 'Aanplantingen'

Waarom? De indicator beoordeelt de aankoopfrequentie van planten per park en soort en meet de evolutie van vaste en eenjarige planten en hun duurzaamheid.

Beperkingen en afhankelijkheden? : Om de kwaliteit en duurzaamheid van de inrichtingen in de door Leefmilieu Brussel beheerde groene ruimten beter weer te geven, vermeldt de indicator sinds 2018 ook het aantal bestelde planten per park en per type. Er zijn zeven categorieën geïdentificeerd: bomen, heesters, tuinbouw- en verwilderingsbollen, eenjarige, tweejarige en vaste planten.

De aankopen van planten in verband met de aanleg van nieuwe parken of de herinrichting van bepaalde groene ruimten, beheerd door middel van specifieke opdrachten in verband met de werkzaamheden, zijn hier niet inbegrepen. Bovendien kunnen bedrijven soms planten (voornamelijk bollen) rechtstreeks aanbrengen in de parken van de Centrumzone, en wordt dus opgenomen in de indicator 'Bedrijven' voor onderhoudskosten.

Opmerkingen

Het totale vereffende bedrag voor de aankoop van planten in 2021 was € 174.731,01 voor 557.009 aangekochte stuks; dat is een daling van € 98.360,38 ten opzichte van 2020 (€ 273.091,39). Deze evolutie is voornamelijk het gevolg van duurzame inrichtingen die de voorbije jaren aangelegd werden waardoor er minder bomen, struiken en vaste planten aangekocht moeten worden.

De tuinbouw- en verwilderingsbollen vertegenwoordigen 83,4% van het aantal in 2021 aangekochte planten, goed voor een aandeel in de vereffeningen van 24,9 %. Anderzijds vertegenwoordigen bomen en heesters 41.9% van de vereffeningen van 2021 tegenover slechts 2% van het aantal bestelde planten in 2021 (11.293 stuks voor een totaal van € 173.153). Logischerwijs kosten bomen, vooral sierbomen, meer per stuk dan bollen.

Uit de indicator blijkt dat Leefmilieu Brussel zich blijft inspannen om de doelstellingen inzake duurzame aanplantingen te halen:

- Hoewel er een daling is ten opzichte van 2020 blijft het aantal heesters dat aangeplant werd in 2021 tien keer hoger liggen dan het aantal in 2019 (11.108 stuks);
- Het aantal verwilderingsbollen dat geplant werd in de groene ruimten is meer dan verdubbelde tussen (396.687) en 2020 (186.650) en blijft dus ruim hoger liggen dan het aantal tuinbouwbollen waarvan de hoeveelheid met 30% is gedaald tussen 2020 (95.795) en 2021 (67.837).

Hoewel er een zeker stabiliteit vast te stellen is, is er toch een lichte stijging van 7000 stuks van het aantal geplante eenjarige en tweejarige planten, tussen 2020 (51.969) en 2021 (58.834). Daarmee vertegenwoordigen ze 61% van de bestellingen in vergelijking met de vaste planten.

Omdat vaste planten bedoeld zijn voor duurzame inrichtingen, stellen we vast dat er geleidelijk aan minder worden besteld (33.496 stuks in 2020 tegenover 22.358 in 2021). Die tendens zal omkeren wanneer ze moeten worden vervangen, afhankelijk van hun levensduur.

De sites waar de aankoop van planten het hoogste liggen zijn de Kruidtuin (25.717€), de 21 juli-square (22.225€) en de tuin van het Chinees Paviljoen (16.893€).

De eenjarige en tweejarige planten vertegenwoordigen het grootste deel van de aankoopkosten voor de kruidtuin, terwijl de verwilderingsbollen en de heesters het belangrijkste aankoopbedrag voorstellen voor de 21 juli-square en de tuin van het Chinees Paviljoen, het Jubelpark (42.054€), de kruidtuin (39.546€), het Dudenpark (22.700€) en het Vronerodepark (16.252€).

Vaste planten en tuinbouwbollen vormen de grootste kost voor de kruidtuin, terwijl heesters en tuinbouwbollen de het grootste aankoopbedrag vertegenwoordigen voor het Jubelpark. De verduurzaming van de aanplantingen gaat dus verder in deze geklasseerde parken met een uitgesproken tuinbouwkarakter hoewel het aantal geplante vaste planten geleidelijk aan daalt als gevolg van het verduurzamen van de beboste gebieden zoals in de Kruidtuin. De massale aanplanting van verwilderingsbollen op de 21 juli-square en in de tuin van het Chinese Paviljoen nemen deel aan de versterking van de landschapskwaliteit van deze sites in de lente en aan de ondersteuning van de biodiversiteit, met name voor bestuivers. De aangeplante heesters in deze twee groene ruimten maken deel uit van de geleidelijke vervanging van de hagen en struikborders die vernietigd zijn door de buxusmot. Tegelijkertijd biedt de versterking van de boomlaag een antwoord op de wens van de beheerders om groene ruimten te creëren die meer biodiversiteit verwelkomen in de stad en om de landschapskwaliteit te verbeteren. Bovendien past de aanplanting van heesters in deze twee groene ruimten op de 21 juli-square in het kader van de doelstelling voor het vervangen van de hagen en struikborders die vernietigd zijn door de buxusmot en in het kader van de verplichting van het herstellen van de beboste gebieden waar veel geveld is geweest. In het Dudenpark en het Vronerodepark worden er voornamelijk houtachtige soorten aangeplant voor de versterking en de verbinding tussen bosranden en de creatie van 'voedzame' randen.

OS32 DE GEWESTELIJKE GROENE RUIMTES OMVORMEN TOT FAVORIETE LOCATIES VOOR SOCIALE COHESIE EN HET DELEN VAN MILIEUWAARDEN

Dynamiek van evenementen

Waarom? Groene ruimten zijn in de eerste plaats rustige en gezellige ruimten. Deze functie moet gewaardeerd kunnen blijven. De uitdaging bestaat er dus in het 'juiste evenement op de juiste plaats op het juiste tijdstip' te laten plaatsvinden.

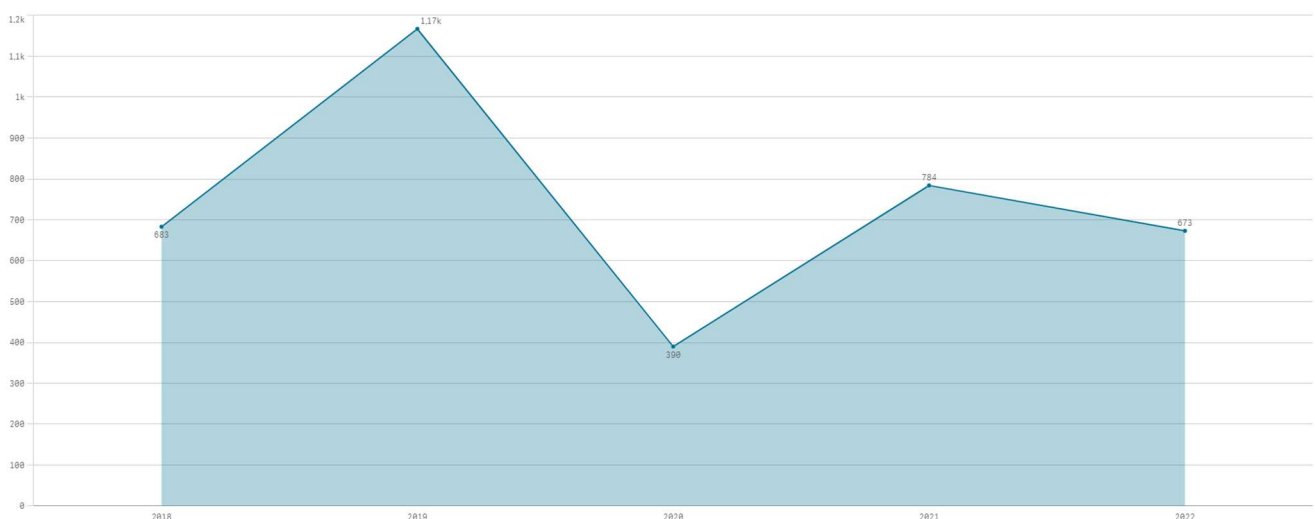
De indicator geeft het aantal evenementen weer dat in de groene ruimten georganiseerd wordt.

Beperkingen en afhankelijkheden?

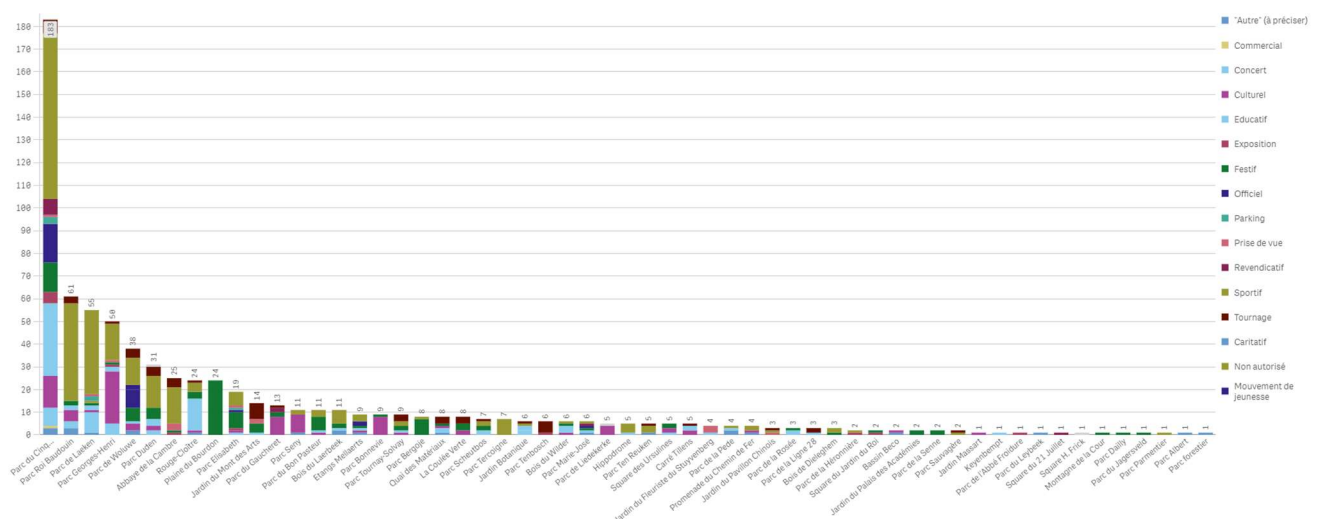
2022 was het eerste jaar na Covid zonder beperkingen op het organiseren van evenementen. Dat heeft niet geleid tot een toename van het aantal evenementen. Integendeel. We stelden een lichte daling vast tegenover 2021: 673 evenementen in 2022, tegenover 784 in 2021. Ter vergelijking: in 2019, het laatste jaar vóór Covid-19, waren dat er nog 1.166.

Dat is niet geheel onverwacht. Tijdens de gezondheidscrisis rond Covid hebben de parken immers heel wat meer kleine activiteiten zien plaatsvinden, die binnen niet toegestaan waren. Die activiteiten zijn na het opheffen van de maatregelen in 2022 grotendeels weer wegegefallen. We stellen wel een opmerkelijke daling vast van het aantal aanvragen bij het departement evenementen: 2.439 aanvragen in 2021 tegenover 1.078 in 2022. Bijgevolg waren er in 2022 ook veel minder annuleringen en geweigerde evenementen. We lijken terug te keren naar de normale toestand.

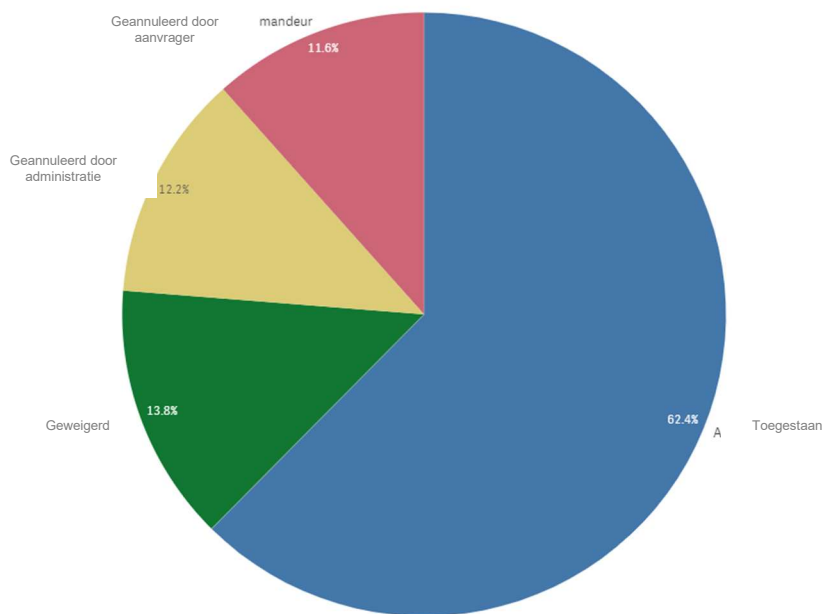
A5KPI010 / Evolutie van het aantal evenementen

A5KPI010 / Evolutie van het aantal evenementen per site en per type

A5KPI010 / Verdeling volgens status

Opmerkingen

We zien geen opvallende verandering in het type evenementen of in de vaakst bezochte parken. De sportieve evenementen (242) blijven met voorsprong het vaakst georganiseerd worden, gevolgd door feesten (100), culturele (91) en educatieve evenementen (73). En het Jubelpark blijft de absolute koploper met 183 evenementen (Koning Boudewijnpark: 61, park van Laken: 55, Georges Henripark: 50).

We moeten daar wel bij opmerken dat met 11 manifestaties een nauwere band lijkt ontstaan tussen wat zich maatschappelijk binnen de bevolking afspeelt en de repercussies daarvan in de parken.

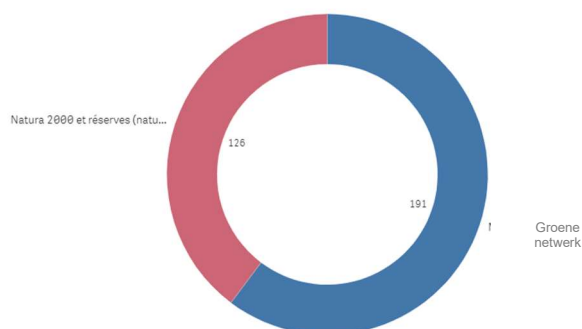
OS33 DE NATUUR IN DE STAD BESCHERMEN EN ONTWIKKELEN

Technische adviezen

Waarom? De door Leefmilieu Brussel ontwikkelde expertise geniet steeds meer erkenning en er wordt steeds vaker een beroep gedaan op de betrokken beampten om advies te verlenen aan zowel de dragers van stadsprojecten als de beheerders van groene ruimten, publiek of privaat. Zo formuleert Leefmilieu Brussel adviezen over de aanvragen van plannen, milieuvergunningen en stedenbouwkundige vergunningen om een gezichtspunt aan te reiken dat gericht is op de natuur in de stad en het respect voor het biologisch erfgoed. Deze adviezen worden bijzonder belangrijk in de context van de demografische druk en van de impact ervan in het stadscentrum, maar ook in de tweede kroon.

Beperkingen en afhankelijkheden? Deze indicator houdt rekening met het aantal adviesdossiers zonder rekening te houden met de grootte of uitkomst. Er kunnen grote verschillen zijn op vlak van complexiteit, duur, interventietype of de geografische invloed van de plannen en projecten die geanalyseerd werden. Het gaat van een verzoek tot advies voor een (voor)project waar een vergunning voor nodig is tot de wijziging van de gewestelijke stedenbouwkundige verordening en het GBP.

A5KPI008 / Aantal behandelde adviesdossiers per thema

Opmerkingen

We zien een sterke toename van het aantal dossiers, zowel voor Natura 2000 als voor het groene netwerk: ruim 40% meer dan de voorbije jaren. Een aanzienlijk deel van de dossiers rond het groene netwerk (bijna 10% van het totaal) heeft betrekking op dossiers die voorkomen op de projectvergaderingen (Urban). Een andere belangrijk deel (ongeveer 30% van het totaal) zijn lopende dossiers (over verschillende jaren).

OS24 ZORGEN VOOR EEN DUURZAAM WATERBEHEER IN DE STAD

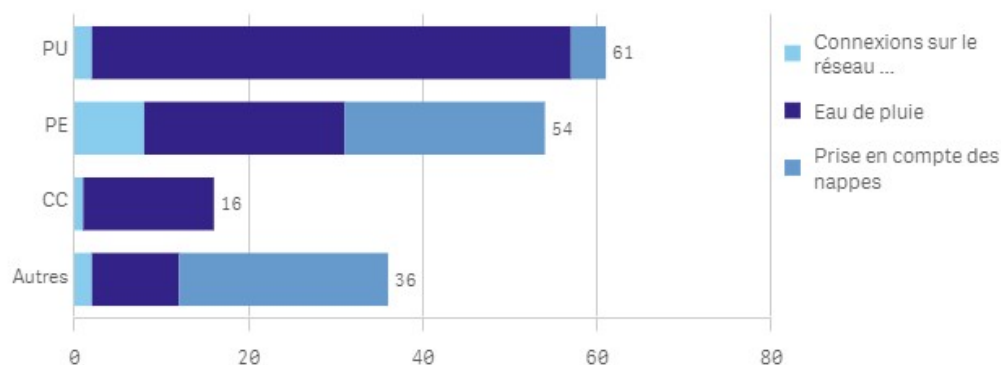
Leefmilieu Brussel is verantwoordelijk voor de toepassing van het Waterbeheerplan dat het gewest heeft aangenomen in 2014 maar ook voor de Kaderordonnantie water. Een derde WBP voor de periode 2022-2027 wordt momenteel door de Regering gevalideerd (openbaar onderzoek van 1 november 2022 tot 31 maart 2023). Deze verschillende documenten hebben met name als doel het behoud van een goede kwalitatieve en kwantitatieve staat van de 5 ondergrondse waterlichamen in het gewest, het monitoren van de honderden waterwinningen voor water voor distributie en water voor industrieel gebruik, het toezicht op de waterlopen, vijvers en natte zones, het ontwikkelen van het Blauwe netwerk en begeleiding bij een beter regenwaterbeheer.

Adviezen en expertises

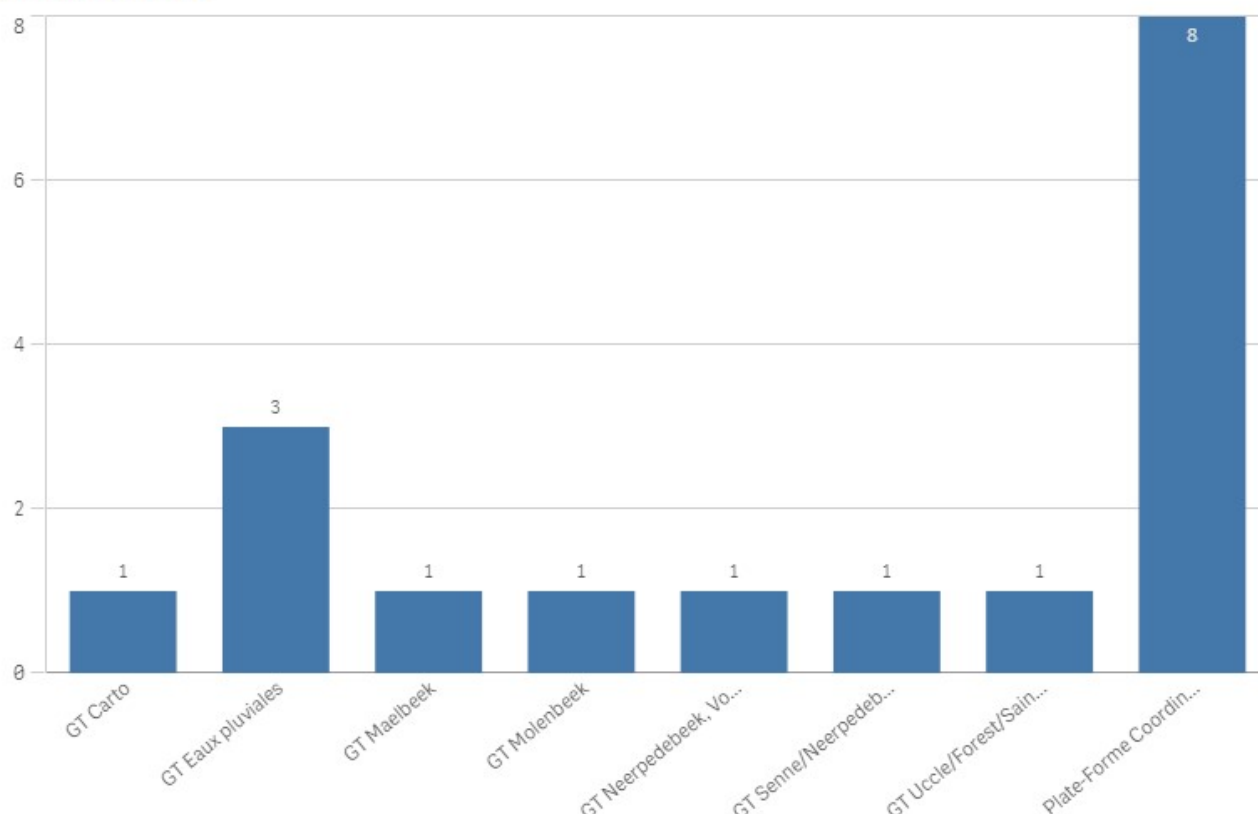
Waarom? De indicator drukt enerzijds het aantal specifieke interventies in cijfers uit van Leefmilieu Brussel om een beter waterbeheer (regenwater, inachtneming grondwater, aansluitingen op het hydrografisch netwerk ...) te promoten via aanleg- of bouwprojecten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (interventies in de vorm van adviezen bij stedenbouwkundige vergunningen, verkavelings- en milieuvergunningen, voor overlegcommissies, net als de antwoorden op vragen gesteld door andere gewestelijke en gemeentelijke instellingen) en, anderzijds, het aantal coördinatievergaderingen, met name tussen Leefmilieu Brussel en de actoren en operatoren van het Brusselse water.

Beperkingen en afhankelijkheden? Een advies van LB biedt helaas geen garanties over de uitvoering van de afgeleverde adviezen.

Nombre d'avis et d'instances remis

Coordination externe

Opmerkingen

Het aantal grondwateradviezen stabiliseert en blijft op hetzelfde niveau als de voorgaande jaren. De diverse opleidingen en sensibilisering rond regenwaterbeheer hebben een aantal externe actoren in staat gesteld autonoom te worden wat het integreren van de regenwateruitdagingen in hun inrichtingsprojecten betreft.

Dat laat zich vooral voelen aan de aanzienlijke terugval van het aantal adviezen voor overlegcommissies. De technische vragen om advies worden doorgegeven aan de dienst van de waterfacilitator. De dringende adviesaanvragen over regenwaterbeheer vallen op tegenover de overige adviezen. Het is de categorie waarin de meeste adviezen worden verstrekt.

Geval per geval analyseren blijft nodig door het ontbreken van een duidelijke regelgeving. We merken bovendien op dat het aantal adviesaanvragen voor het hydrografisch netwerk zeer beperkt is. We stellen ook vast dat Leefmilieu Brussel voor de adviezen van bepaalde projecten goed samenwerkt met de waterfacilitator.

Onderhoud en heraansluiting van het hydrografisch netwerk

Waarom? Leefmilieu Brussel is verantwoordelijk voor het beheer op de waterlopen, de vijvers en de vochtige gebieden en de ontwikkeling van het blauwe netwerk.

Opmerkingen

De werkzaamheden ter verbetering van het hydrografisch netwerk werden in 2022 voortgezet, onder meer met de blootlegging van de Heizelbeek en het natuurlijk maken van de oevers van de vijver in het Sobieskipark.

Leefmilieu Brussel is bezig met de studie en de voorbereiding van tal van toekomstige bouwplaatsen (inrichting van een natuurlijke zwemzone in het Neerpedepark, openleggen van een arm van de Zenne bij het Maximiliaanpark, blootlegging van de Zenne in het kader van de herontwikkeling van de site Schaarbeek-Vormingsstation, natuurlijk aanleggen van de geulen en vijvers in het Koning Boudewijnpark, scheiding van het helder water van de Molenbeek door de waterloop opnieuw met de Zenne te verbinden.

De onderhoudswerkzaamheden worden op een regelmatige en preventieve wijze beheerd om overstromingen tegen te gaan.

Op het niveau van de vijvers worden de gewone onderhoudswerkzaamheden voortgezet. Rekening houdend met de budgetten en middelen die nodig zijn voor het buitengewone onderhoud van de vijvers (baggeren, herstel van de oevers, ...), wordt gewerkt aan een meerjarenplanning. In 2022 zijn de saneringswerken Terneuken en aan de Vogelzangpoelen voltooid. Dat geldt ook voor de verbetering van de kwaliteit van het moeras van Ganshoren.

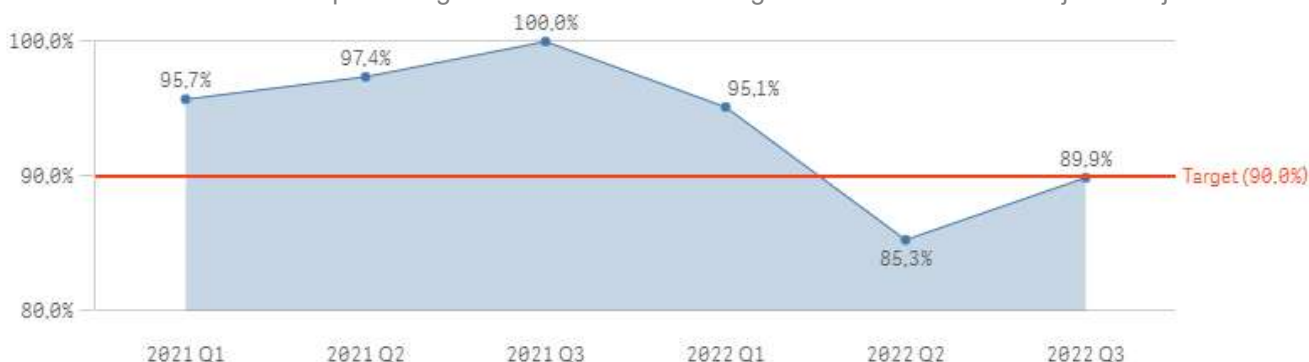
OS44 DE BODEM BESCHERMEN EN BEHEREN OM ZO BIJ TE DRAGEN TOT DE ONTWIKKELING VAN EEN GEWEST IN TRANSITIE

Technische adviezen

Waarom? De wetgeving rond verontreinigde bodems bepaalt dat Leefmilieu Brussel technische adviezen moet uitbrengen over alle verslagen en documenten die het ontvangt in het kader van de uitvoering van die wetgeving. Voor het indienen van die adviezen gelden termijnen die nageleefd moeten worden. Wanneer de wettelijke termijnen niet worden nageleefd voor bepaalde technische adviezen, worden de conclusies van de technische verslagen en documenten van de experts stilzwijgend aanvaard. Die stilzwijgende overeenkomsten zorgen voor vertragingen bij bepaalde vastgoedtransacties en bedrijfsovernames en blokkeren ze soms zelfs. In sommige gevallen leiden deze vertragingen of blokkades tot juridische procedures tegen Leefmilieu Brussel. De indicator meet enerzijds het totale aantal uitgaande technische adviezen en anderzijds het percentage technische adviezen dat binnen de wettelijke termijnen is ingediend.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator meet niet de naleving van de termijn voor alle inkomende documenten en verslagen (alleen de zogenaamd gevoelige technische adviezen worden in acht genomen; in totaal worden er elk jaar meer dan 5.000 adviezen gegeven), noch de kwaliteit van de technische adviezen. Hij hangt af van het aantal ingediende technische verslagen en documenten, dat op zijn beurt weer afhangt van het aantal ontstaansfeiten dat zich heeft voorgedaan (verkopen, stopzettingen, overnames van activiteiten enz.).

A3KPI005 / Evolutie van het percentage technische adviezen uitgebracht binnen de wettelijke termijn

A3KPI004 / Evolutie van het aantal technische adviezen uitgebracht binnen de wettelijke termijn

Opmerkingen

Het totale aantal technische adviezen dat in 2022 is uitgebracht (570), is gedaald ten opzichte van 2021 (647). Die trend zien we al enkele jaren en heeft te maken met de administratieve vereenvoudiging door de bodemordonnantie van 2017. Het percentage technische adviezen uitgebracht binnen de wettelijke termijn is teruggevallen tegenover 2021 (gedeeltelijk door informaticaproblemen).

Bodemattesten

Waarom? De wetgeving voorziet in de uitwerking en bijwerking van een inventaris van de bodemtoestand om de nodige bodemattesten te kunnen afleveren bij de verkoop van terreinen of de overname van risico-ondernemingen. Die bodemattesten informeren zowel de verkoper en de koper als diegene die een bedrijf overneemt over de kwaliteit van de bodem van het terrein in kwestie en dat voordat er een overeenkomst wordt ondertekend. De wettelijke termijn voor het afleveren van bodemattesten is 20 dagen en het is verplicht om die termijn te respecteren om te vermijden dat economische en vastgoedtransacties vertraging oplopen of geblokkeerd raken.

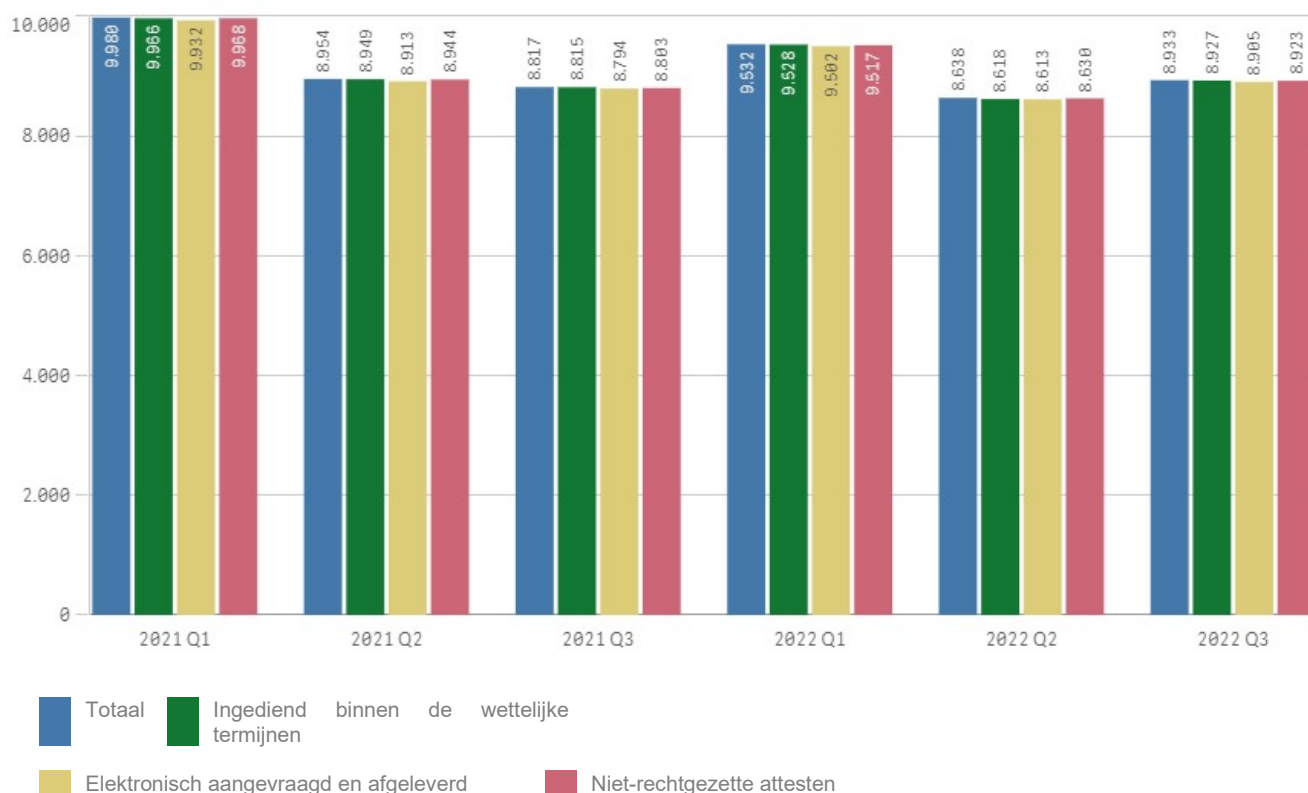
De indicator meet het aantal bodemattesten, het percentage bodemattesten dat binnen de wettelijke termijn werd afgeleverd, het percentage bodemattesten waarvoor een rechtzetting plaatsvond en het percentage bodemattesten dat elektronisch is aangevraagd en afgeleverd.

Beperkingen en afhankelijkheden? Het aantal attesten hangt af van het aantal vastgoedtransacties en overnames van bedrijven en dus van de economische conjunctuur. De indicator hangt ook af van de manier waarop de aanvragen zijn ingediend (op papier of elektronisch) en van de bijwerking van het gedigitaliseerde kadaster.

A3KPI001 / Evolutie van de percentages met betrekking tot bodemattesten

A3KPI001 / Evolutie van het aantal bodemattesten

Opmerkingen

Het aantal bodemattesten is licht gedaald (27.103) tegenover 2021 (27.751), een daling met 10%, die te verklaren is door de daling van het aantal vastgoedtransacties. De percentages van de elektronisch aangevraagde attesten, de niet-rechtgezette attesten en de attesten die binnen de wettelijke termijn worden verstrekt zijn nog altijd uitstekend en liggen zelfs rond de 100%.

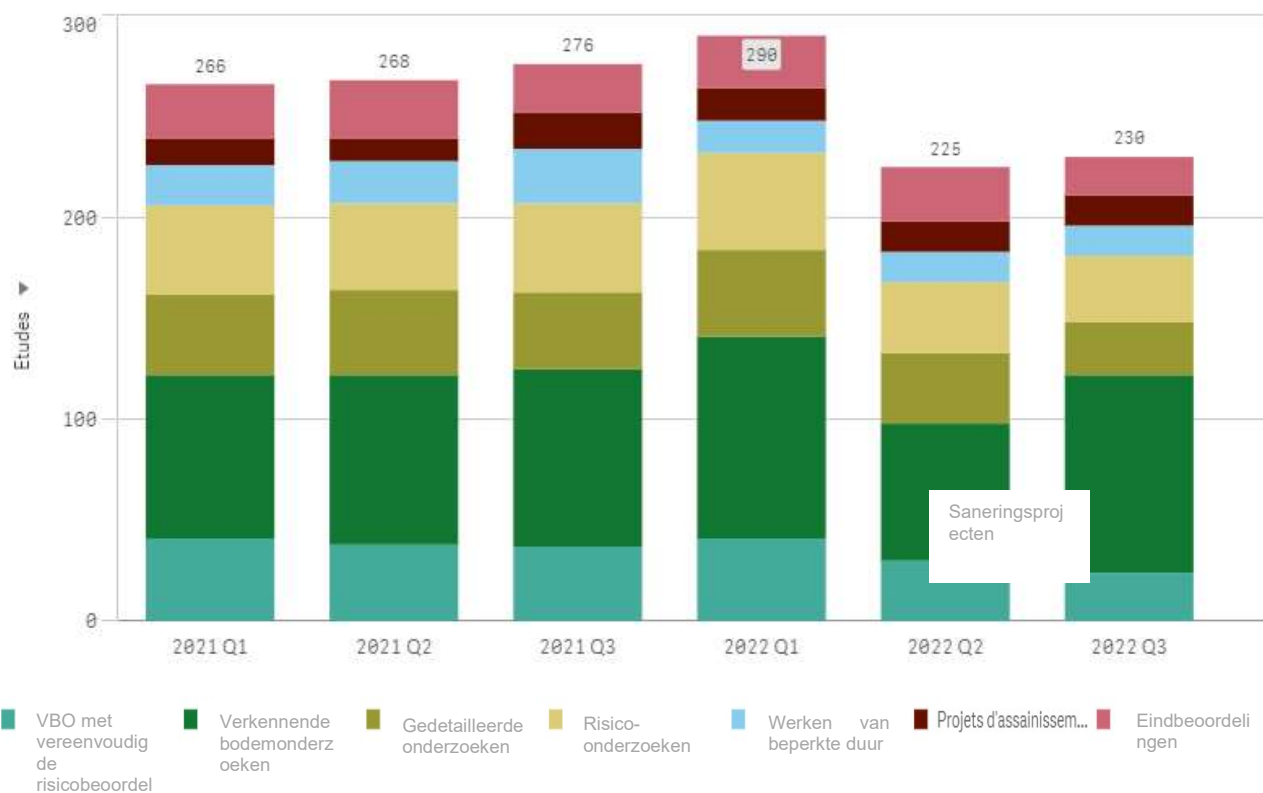
Studies en aanvullende studies

Waarom? De wetgeving bepaalt dat Leefmilieu Brussel een studie al dan niet conform kan verklaren of aanvullend onderzoek kan vragen. Iedere keer dat een studie niet-conform wordt verklaard of er aanvullend onderzoek wordt gevraagd, loopt de procedure, net als de realisatie van de economische projecten en de vastgoedtransacties vertraging op. Leefmilieu Brussel heeft zich geëngageerd om haar dienstverlening naar de klanten toe te verbeteren om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk studies conform verklaard worden van bij de 1e indiening.

De indicator meet het aantal behandelde studies en aanvullende studies net als het percentage studies dat na de 1e indiening conform verklaard wordt ten opzichte van het totale aantal ingediende studies.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt af van de bereidwilligheid van de experten bodemverontreiniging, van de kwaliteit van de initiële verslagen en van de manier waarop het werk intern georganiseerd wordt.

A3KPI007 / Aantal studies en aanvullende studies

A3KPI008 / Percentage conforme studies bij de eerste indiening

Opmerkingen

In 2022 is het totale aantal studies en aanvullende studies (1370) behoorlijk gedaald tegenover 2021 (1462). De dalende trend in het aantal studies zien we al enkele jaren (tussen 2017 en 2022 een dalig met 27,5%) en heeft te maken met de administratieve vereenvoudiging door de bodemordonnantie van 2017

Het percentage studies dat conform verklaard is bij de eerste indiening, is eveneens gestegen (93,9%) tegenover 2021 (92,2%).

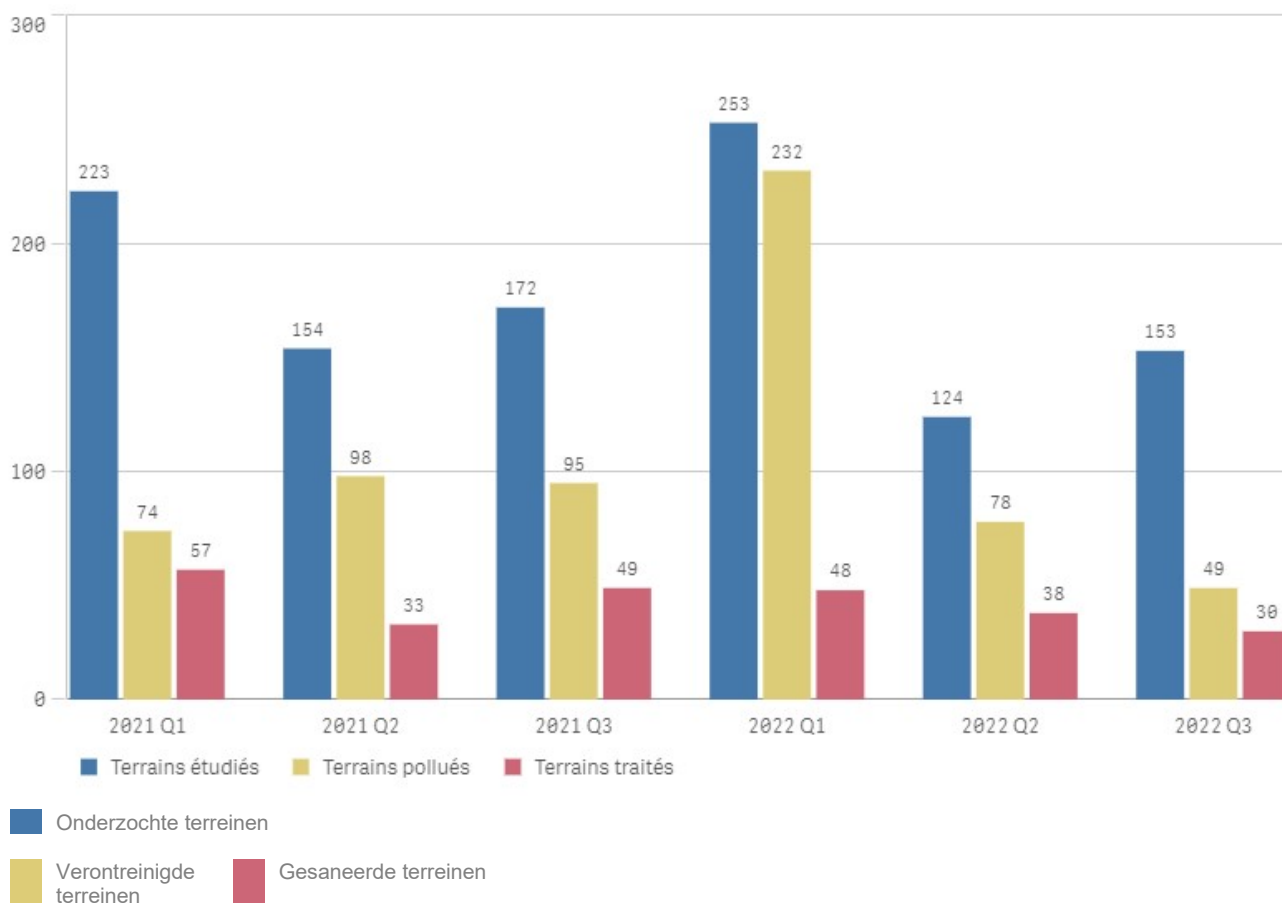
Sanering van verontreinigde bodems

Waarom? Alle terreinen die verontreinigd zijn door een duidelijk geïdentificeerde persoon (vervuiler-betaler) en alle terreinen die risico's inhouden voor de gezondheid en/of het milieu moeten gesaneerd worden. Die saneringen volgen op verkennende bodemonderzoeken, met name bij verkopen van terreinen, de opstart/overname/stopzetting van risico-activiteiten, ongevallen ... en zijn dus gespreid in de tijd.

De indicator meet het aantal onderzochte, verontreinigde en gesaneerde terreinen en de oppervlakte ervan enerzijds en de gecumuleerde oppervlakte gesaneerde terreinen sinds 2005 anderzijds.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt af van het aantal onderzoeken en werken gerealiseerd door de betrokken personen, dat op zijn beurt afhangt van het aantal vastgoedtransacties en economische projecten. De indicator zegt niets over het type toegepaste sanering of de herbestemming van de terreinen na de sanering. De vooruitgang van de gecumuleerde oppervlakte van de gesaneerde terreinen ten opzichte van de totale beoogde oppervlakte tegen 2029 hangt af van de snelheid waarmee de wetgeving rond verontreinigde bodems wordt uitgevoerd en van de evolutie van de gegevens in de inventaris van de bodemtoestand.

A3KPI010 - A3KPI011- A3KPI012 / Evolutie van het aantal onderzochte en gesaneerde terreinen

Opmerkingen

De oppervlakte van de gesaneerde terreinen bedroeg ongeveer 85 ha in 2022. De totale oppervlakte van de gesaneerde terreinen evolueert van jaar tot jaar. Sinds 2017 is er sprake van een versnelling van de gesaneerde oppervlakte, met name door de vele grootschalige prioritaire projecten in het BHG.

In 2022 is het aantal onderzochte terreinen en het aantal gesaneerde terreinen (respectievelijk 530 en 116) stabiel gebleven 2021 (549 en 139).

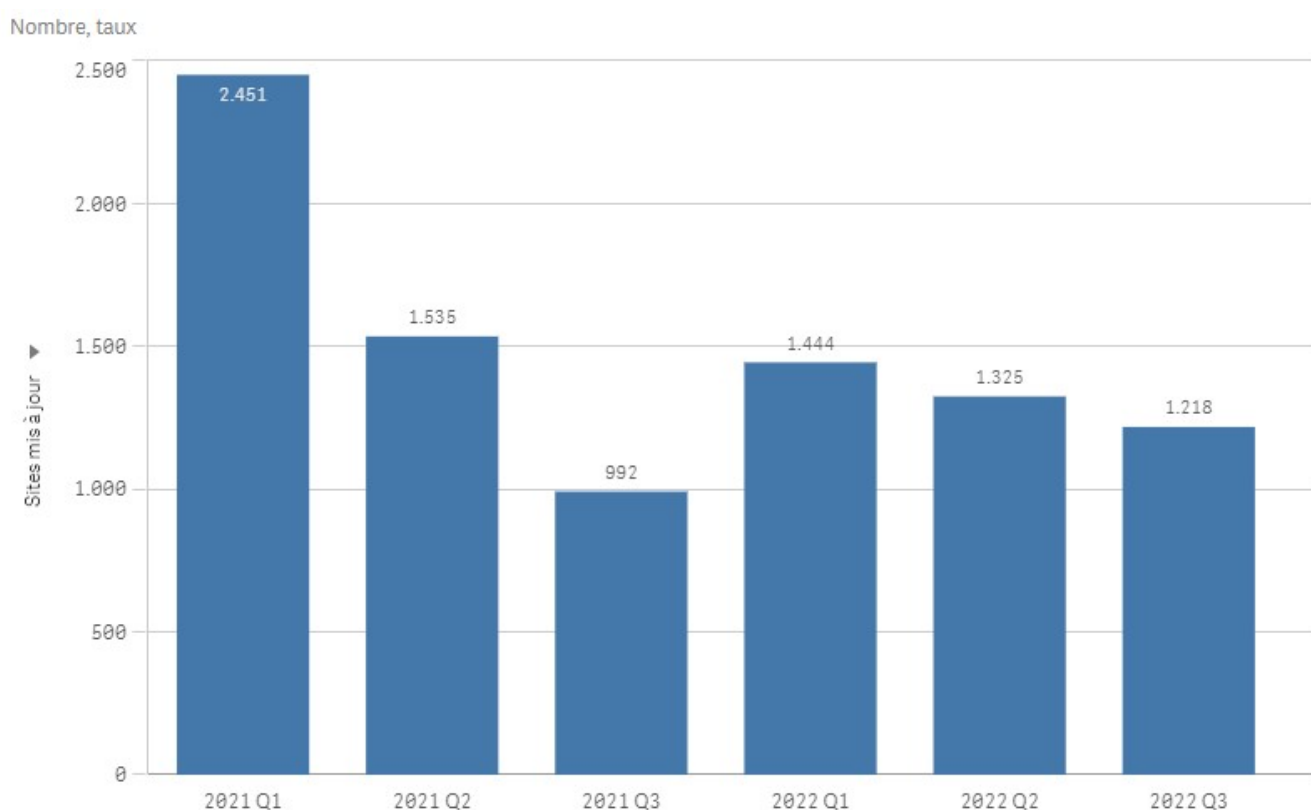
Bijwerking van de sites en terreincontroles

Waarom? Leefmilieu Brussel werkt aan een inventaris van de bodemtoestand en werkt die regelmatig bij op basis van uitgevoerde onderzoeken en werken, afgelegde bezoeken, gesignaleerde voorvallen en afgeleverde/stopgezette/overgenomen vergunningen. Die bijwerkingen dienen om zo juist en zo recent mogelijke informatie af te leveren via de bodemattesten benodigd bij de verkoop van vastgoed of de overname van een bedrijf.

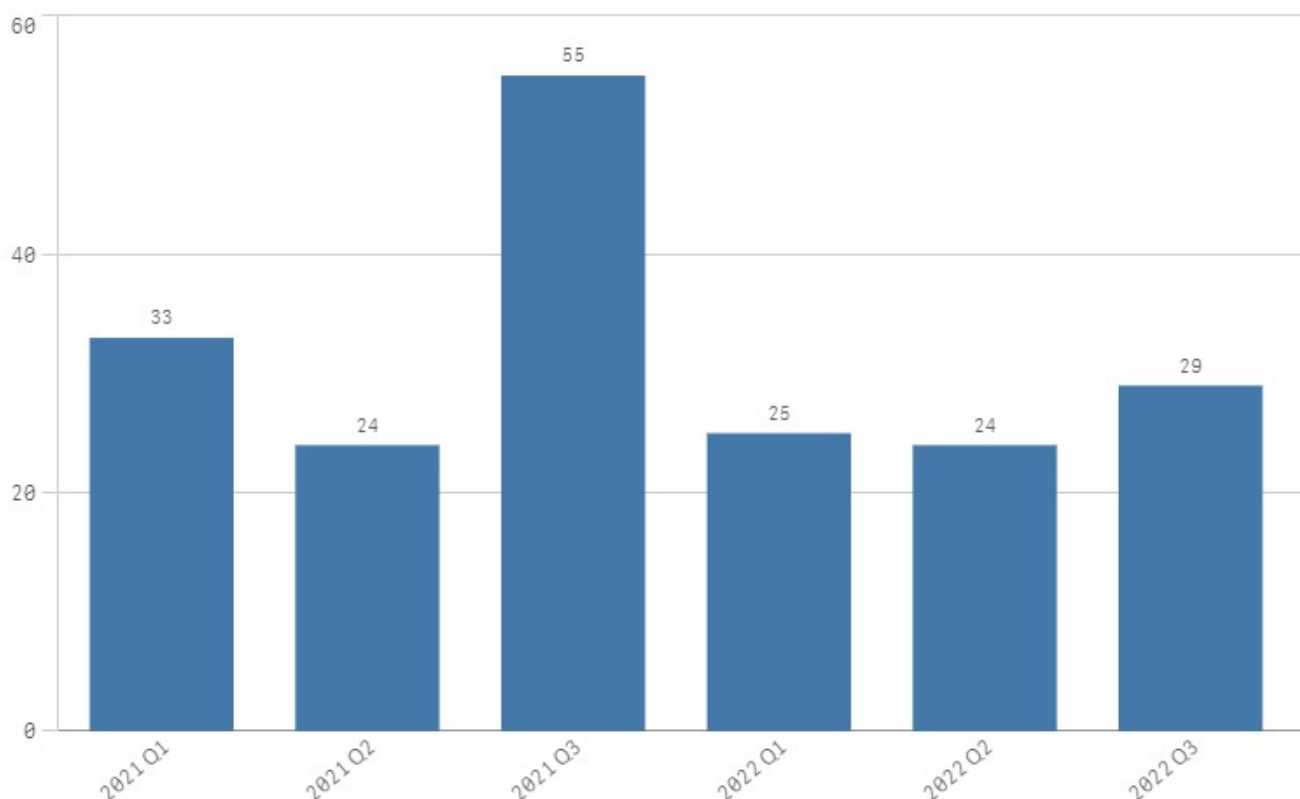
De indicator meet het aantal bijwerkingen aan de inventaris van de bodemtoestand en de afgelegde controlebezoeken ter plaatse.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt af van het aantal gerealiseerde onderzoeken en werken, het aantal gesignaleerde ongevallen, het aantal opgestarte, stopgezette of overgenomen activiteiten. Hij hangt ook af van de beschikbaarheid van de medewerkers van Leefmilieu Brussel om terreinbezoeken te doen, aangezien voorrang wordt gegeven aan het indienen van de technische adviezen binnen de wettelijke termijnen.

A3KPI010 / Bijwerking van de inventaris (aantal betrokken percelen)

A3KPI022 / Aantal terreincontroles

Opmerkingen

In 2022 is het aantal bijgewerkte sites in de inventaris van de bodemtoestand (3.987) licht gedaald tegenover 2021 (4.987). Dat stemt in grote lijnen overeen met een klassiek jaar, zonder wetswijzigingen die een impact hebben op de risicoactiviteiten en zonder kadastrale updates.

Het aantal bezoeken daarentegen nam af van 112 in 2021 tot 78 in 2022. Die daling heeft te maken met het werk dat de dossierbeheerders besteed hebben aan de nieuwe prioriteit, nl. het geïntegreerd en duurzaam bodembeheer.

Bodempremies

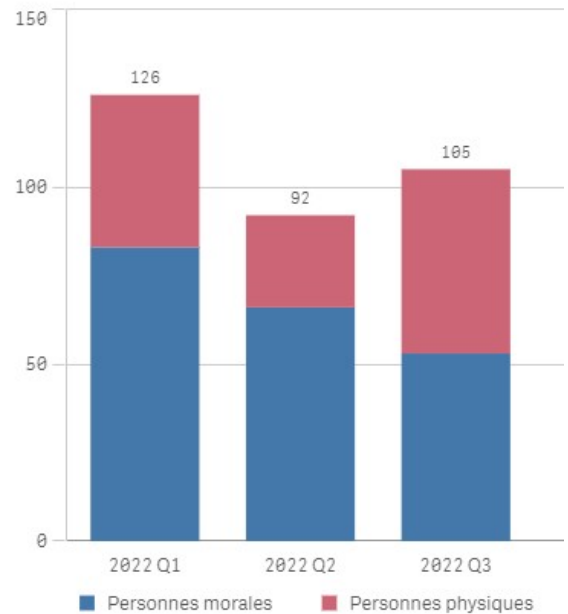
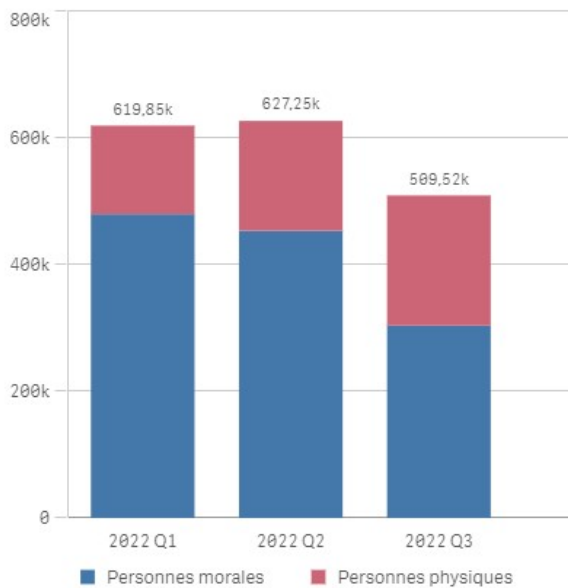
Waarom? De wetgeving voorziet in de toekenning van premies voor de uitvoering van onderzoeken en saneringswerken van bodems aangetast door weesverontreinigingen. Elk jaar worden er honderden onderzoeken en tientallen saneringswerken uitgevoerd die in aanmerking komen voor die premies. Niet voor alle onderzoeken en werken die in aanmerking komen, worden er premies aangevraagd. Er zijn regelmatig communicatie-acties om hierover te informeren en om de procedure voor de aanvraag en toekenning van die premies te vereenvoudigen.

De indicator meet het percentage toegekende premies ten opzichte van de onderzoeken en werken die in aanmerking komen voor een premie.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt af van het aantal uitgevoerde onderzoeken en werken, dat op zijn beurt afhangt van de feiten die aanleiding geven tot verplichtingen en van de economische conjunctuur, net als van de wil van de aanvragers om premies aan te vragen.

A3KPI019 / Evolutie van het budget voor bodempremies
bodempremies

A3KPI020 / Evolutie van het aantal

Opmerkingen

In 2022 is het aantal toegekende premies sterk gestegen (323 premies) tegenover 2021 (286 premies). Het budget voor premies is in 2022 licht afgenomen (€ 1,76 miljoen, tegenover € 1,92 miljoen in 2021). Deze daling van de begroting is te verklaren door het feit dat er in 2022 minder premies voor werken waren dan in 2021.

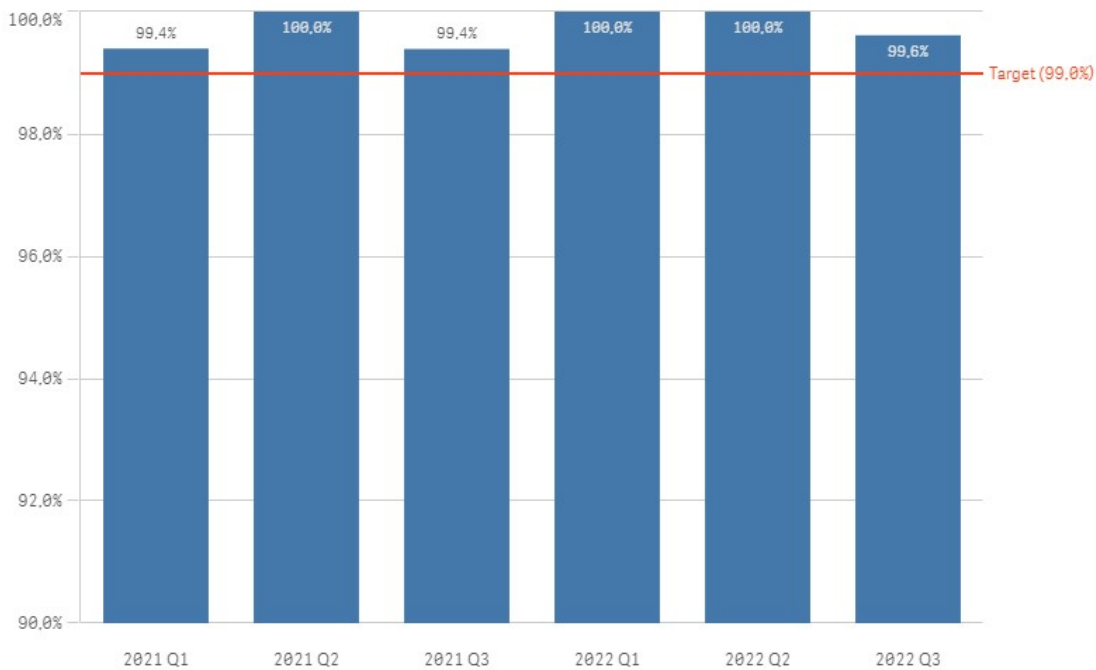
Beroep

Waarom? De wetgeving rond verontreinigde bodems laat toe om in beroep te gaan tegen de beslissingen van Leefmilieu Brussel. De beslissingen zonder beroep meten de kwaliteit van de genomen beslissingen: hoe hoger dat percentage is, des te meer gaan de aanvragers mee in die beslissingen.

De indicator meet het percentage beslissingen genomen door Leefmilieu Brussel waarvoor geen beroep werd aangetekend en het percentage gewonnen beroepen ten opzichte van het totale aantal genomen beslissingen door de beroepsinstanties.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt af van het aantal beslissingen genomen door Leefmilieu Brussel en de ingestelde beroepen. De indicator zegt niets over de bezwaren tegen de aangevochten beslissingen.

A3KPI023 / Percentage beslissingen zonder beroepen

Opmerkingen

In 2022 is het percentage beslissingen genomen door Leefmilieu Brussel waarvoor geen beroep werd aangetekend stabiel tegenover 2021. Dat toont globaal de uitstekende kwaliteit aan van de beslissingen van Leefmilieu Brussel.

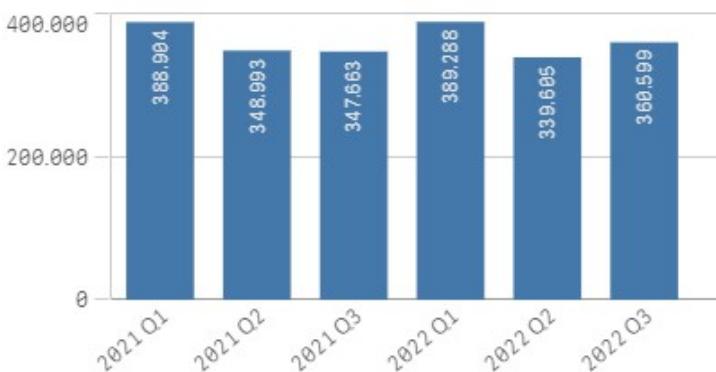
We merken op dat in 2022 twee beroepsprocedures op een veries zijn uitgedraaid.

Ontvangsten in verband met het bodembeleid

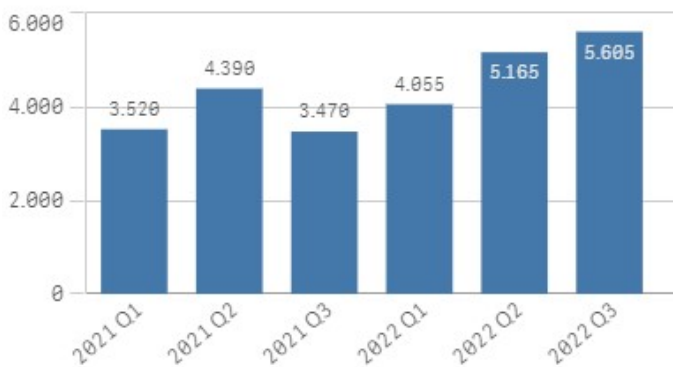
Waarom? De indicator geeft het bedrag aan van de ontvangsten in verband met bodemattesten en kopieën van bodemonderzoeken die door Leefmilieu Brussel worden afgeleverd, alsook het gemiddelde bedrag van die documenten. Aan de hand van deze ontvangsten wordt het budget bepaald dat kan bijdragen tot de subsidies voor publieke behandeling die door Leefmilieu Brussel worden toegekend.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator is afhankelijk van het aantal aanvragen voor bodemattesten en het aantal aanvragen voor kopieën van bodemonderzoeken en dus van het volume vastgoedtransacties. Dat is op zijn beurt afhankelijk van de economische conjunctuur. Hij zegt daarentegen niets over het soort afgegeven bodemattesten, de gemiddelde prijs per attest, voor welk soort onderzoek een kopie is aangevraagd of de gemiddelde prijs van de gekopieerde onderzoeken.

A3KPI025 / Evolutie van de bedragen van de ontvangsten uit bodemattesten

A3KPI025 / Evolutie van de bedragen van de verzoeken om toegang tot bodemonderzoeken

Opmerkingen

Aangezien het aantal aanvragen van bodemattesten tussen 2021 en 2022 stabiel is gebleven, was het bedrag van de ontvangsten dat ook.

Het totaalbedrag voor 2022 van 1.089.492 euro week nauwelijks af van de € 1.085.560 uit 2021.

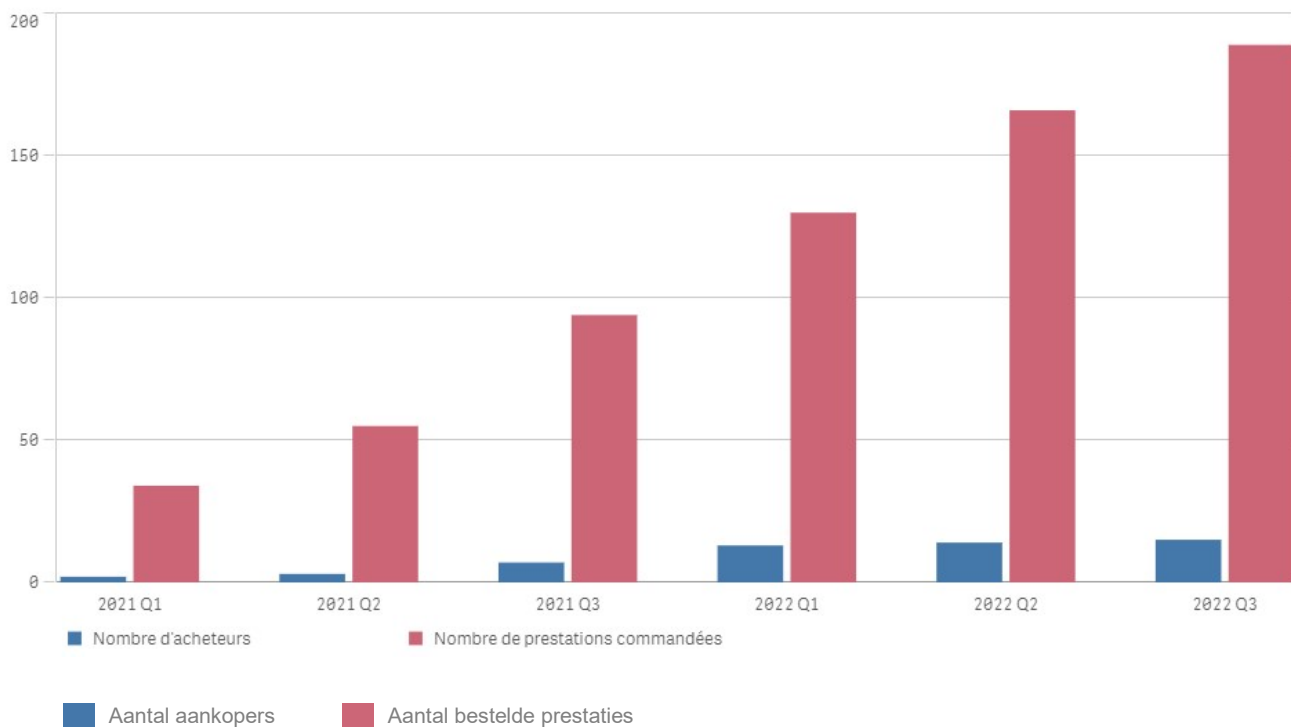
Wat de verzoeken om toegang tot informatie betreft, zijn de inkomsten (14.825) met ruim 30% gestegen ten opzichte van 2021, wat heel eenvoudig verklaard kan worden door de toename van het aantal aanvragen.

Aankoopcentrale

Waarom? Om de overheidsspelers te helpen op het gebied van overheidsopdrachten voor bodemonderzoeken door hen zowel tijd als geld te doen besparen en tegelijkertijd de technische complexiteit van de materie te vermijden, heeft Leefmilieu Brussel een aankoopcentrale opgericht waarbij de openbare spelers zich kunnen aansluiten om hun onderzoeken te bestellen via een erkend deskundige. De indicator meet de evolutie van het aantal overheidsaankopers, het aantal bestelde onderzoeken en het totale bedrag van deze onderzoeken.

Beperkingen en afhankelijkheden? Deze indicator is afhankelijk van het aantal aankopers dat zich bij de centrale aansluit en van de behoeften van deze aankopers. De indicator meet niet het soort bestelde onderzoeken, noch de identiteit van de aankopers of de gemiddelde prijs van elk besteld onderzoek.

A3KPI026 / Evolutie van het aantal aankopers en bestelde prestaties

Opmerkingen

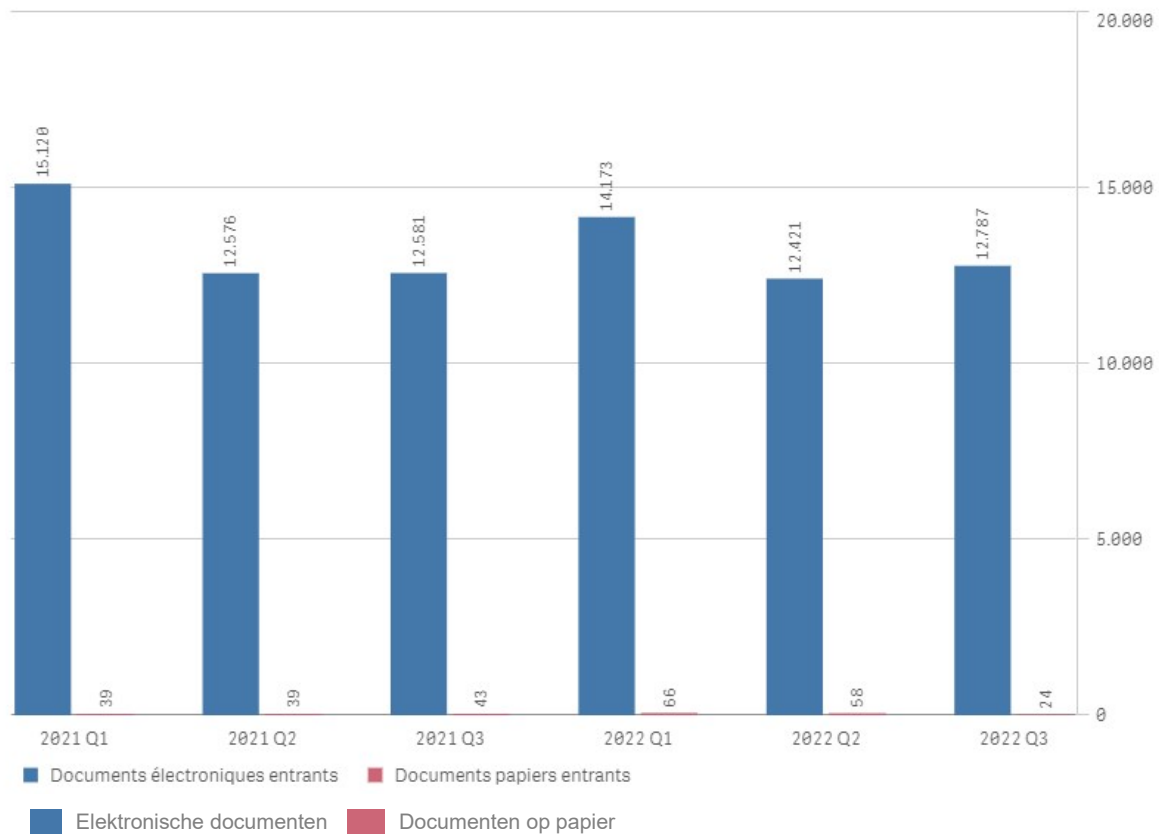
Het aantal bestellingen door overheidsaankopers neemt geleidelijk toe. Eind 2022 waren er in totaal 41 aankopers. In 2022 deden de overheidsaankopers er een beroep op voor een bedrag van 807.829 € (1.277.153 € in 2021). Die daling heeft te maken met de sterke activiteit van de openbare instanties en gemeenten in 2021.

Dematerialisatie van de documenten

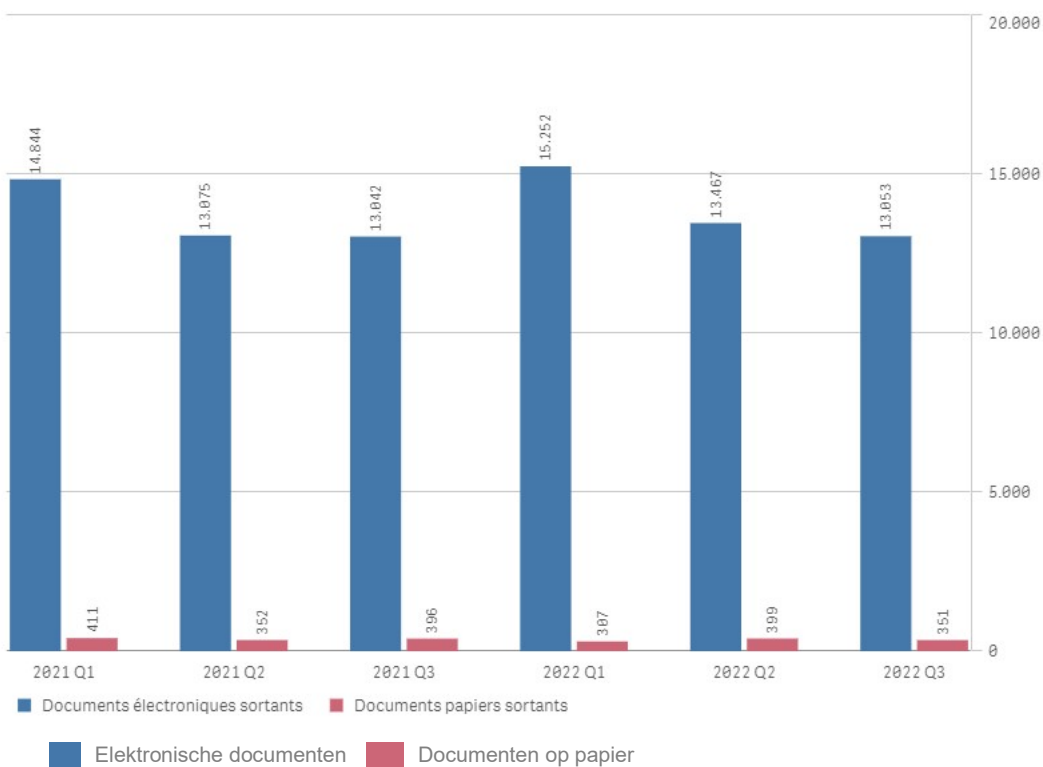
Waarom? De indicator meet het percentage documenten dat binnenkomt en vertrekt in elektronisch formaat en op papier. De indicator meet in feite het succes en de mate van administratieve vereenvoudiging die door de onderafdeling Bodems is doorgevoerd en die het mogelijk maakt om de administratieve procedures en vooral de behandeling van aanvragen voor burgers en bedrijven te vergemakkelijken en te versnellen.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt af van het aantal documenten dat de onderafdeling Bodems ontvangt en verwerkt, dat op zijn beurt afhangt van het aantal vastgoedtransacties en economische projecten. De indicator meet niet het type en de kwaliteit van de binnenkomende en vertrekkende documenten, noch de kwaliteit van de ontvangers of de tijd die nodig is om dergelijke documenten te ontvangen of te verzenden.

A3KPI026 / Evolutie van de dematerialisatie – Ontvangen documenten

A3KPI026 / Evolutie van de dematerialisatie – Verzonden documenten

Opmerkingen

In 2022 is het aantal documenten dat per post is verzonden en ontvangen nog steeds een miniem deel van het totaal. 97,5% van de verzonden documenten (42.829 documenten) werd elektronisch verzonden en 99,6% van

de ontvangen documenten (39.529 documenten) werd elektronisch ontvangen. Die percentages blijven globaal gesproken stabiel tegenover 2021.

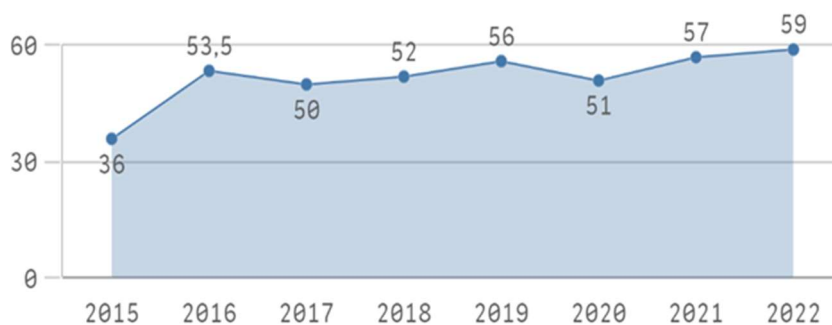
OS10 DE PROFESSIONNELS VAN DE BOUWSECTOR WORDEN GESTIMULEERD, OPGELEID EN UITGERUST OP HET VLAK VAN DUURZAAMHEID

Opleidingen 'Duurzaam bouwen'

Waarom? De implementatie van een ambitieus energie- en klimaatbeleid vereist een evolutie bij de bedrijven, beroepen en technieken, met name in de bouwsector. Dit beleid biedt economische en werkgelegenheidskansen die rechtvaardigen dat de gewestelijke overheden een strategie ontplooiën van technisch-economische stimuli en begeleiding van de sector naar duurzaam bouwen. Om de kwaliteit ervan te waarborgen, voorziet het BWLKE in de omkadering van de opleiding en de erkenning van een bepaald aantal 'beroepstakken' van de EPB, die verband houden met de implementatie van de regelgevende aktes. Aan de hand van de indicatoren vergewist Leefmilieu Brussel zich ervan dat er voldoende erkende opleidingen beschikbaar zijn voor die verschillende beroepen. Naast de erkende opleidingen voor de 'reglementaire' beroepen van de EPB, ontwikkelt Leefmilieu Brussel een aanbod van opleidingen en studiedagen rond 'duurzaam bouwen', om alle professionals te stimuleren om de technieken van het duurzaam bouwen onder de knie te krijgen, om de Brusselse professionals op dit punt te doen uitmunten. Voor die opleidingen is er een kwalitatieve en kwantitatieve follow-up via observatieopdrachten.

Beperkingen en afhankelijkheden? /

A2KPI011 / Aantal georganiseerde opleidingsdagen en studiedagen rond duurzaam bouwen in 2022

A2KPI012 / Aantal inschrijvingen voor de opleidingen en studiedagen rond duurzaam bouwen in 2022

Opmerkingen

Geen opmerking over de 'reglementaire' opleidingen (71 erkende basisopleidingen), waarvan het aantal sessies lijkt te beantwoorden aan de behoefte van de sector.

Wat betreft de opleidingen en studiedagen rond 'duurzaam bouwen' georganiseerd door Leefmilieu Brussel, was de deelname uitstekend voor 2022, met een gemiddelde bezettingsgraad van de evenementen (121%!).

Er vonden 7 seminaries plaats in 2022. Vanwege de beperkende maatregelen in het kader van de Covid-pandemie werden de eerste twee online gegeven (webinar-format). De overige 5 en het geheel van de opleidingen vonden live plaats.

In tegenstelling tot 2020 (het eerste jaar met gevolgen door de pandemie) is er geen enkel evenement geannuleerd in 2022.

Het feit dat de opleidingen en studiedagen konden plaatsvinden ondanks de uitzonderlijke context die gebonden was aan lockdowns en maatregelen als gevolg van de coronacrisis is te danken aan de even uitzonderlijke inspanningen van de teams van leefmilieu Brussel en de lesgevers. Ze hebben zich reactief en flexibel moeten opstellen om de evenementen online of fysiek te laten doorgaan afhankelijk van de geldende maatregelen.

We merken op dat op het webinar van 11 februari 2022 *"Duurzaam renoveren van oude gebouwen"* 400 deelnemers zijn afgekomen. Een recordopkomst. Het fysiek gegeven seminarie van 2 december 2022: *"Circulaire werfbeheer: naar een optimalisering van de stromen"* was ook een klinkend succes, met iets minder dan 200 deelnemers (Seminaries die live doorgaan trekken doorgaans tussen 80 en 100 deelnemers aan). In totaal waren er meer dan 1.200 deelnemers aan de webinars en meer dan 530 inschrijvingen voor de opleidingen! Een deelname die de verwachtingen en behoeften van de sector illustreert.

OS12 DE BRUSSELAARS WORDEN ACTIEF ONDERSTEUND BIJ ALLES WAT ZE ONDERNEMEN OP HET VLAK VAN RENOVEREN EN ENERGIEBEHEER IN GEBOUWEN

Aantal geïnformeerde en begeleidde burgers

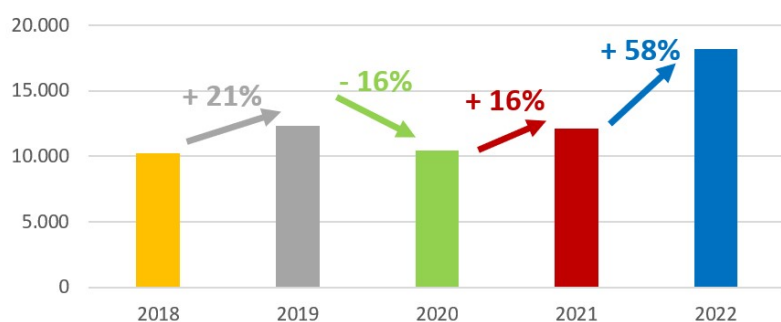
Waarom? De renovatie van gebouwen is een complex proces en kan een bron van stress zijn voor de huishoudens: de renovatie vergt technische kennis die de huishoudens niet altijd hebben, er zijn aanzienlijke budgetten mee gemoeid en de keuze van de aannemers roept vaak vragen op. Vandaar dat het belangrijk is om een ondersteuningssysteem te ontwikkelen dat dit renovatieproces vereenvoudigt voor de huishoudens.

Beperkingen en afhankelijkheden? Hieronder presenteren we jaarcijfers van Homegrade, de belangrijkste gewestelijke begeleidingsstructuur. Deze structuur is in 2017 opgezet en het IT-instrument om contacten te registreren is in mei 2019 voltooid. De cijfers van de verschillende indicatoren werden stapsgewijs opgemaakt (bv. voor de dienst 'begeleiding' zijn de cijfers pas beschikbaar vanaf 2020). Bovendien is Homegrade niet de enige begeleidingsstructuur. De 9 verenigingen van het Netwerk Wonen doen ook belangrijk veldwerk om huishoudens in Zones voor Stedelijke Herwaardering (ZSH) te ondersteunen.

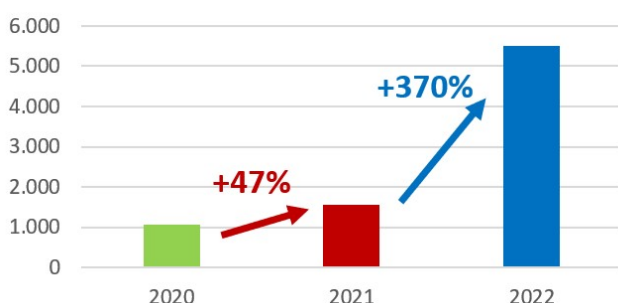
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Aantal contacten (infopunt)	9.537	10.203	12.343	10.426	12.089	18.148
Aantal huisbezoeken	1.038	1.222	1.567	1.028	843	
Algemene begeleiding (gestart in de loop van het jaar in kwestie)				1.059	1.560	5.491
Totaal van de diensten	10.575	11.425	13.910	12.513	14.492	23.639

In 2022 is het gebruik van de diensten van Homegrade exponentieel toegenomen. De energiecrisis, de communicatiecampagne rond Homegrade bij het openbaar vervoer en de gewestelijke campagne rond de Renolution-strategie en de nieuwe premies zijn elementen die de plotse groei kunnen verklaren. Homegrade heeft maatregelen genomen om het proces van de follow-up van de aanvragen efficiënter te maken en zo goed mogelijk in te spelen op die toevloed. Voortbouwend op de aanpak die in 2021 gelanceerd werd heeft de vzw huisbezoeken geïntegreerd als een stap in de begeleiding en niet als een dienstverlening op zich. Die indicator wordt daarom als dusdanig niet langer gevolgd in de onderstaande tabel met cijfers, maar geïntegreerd in het totaal van de begeleidingen. Daar zagen we een spectaculaire groei die goed de impact weerspiegelt van de interne reorganisatie van de vzw (en de groei van het personeelsbestand), waardoor de slagkracht van deze speler op het terrein flink toegenomen is.

Homegrade: aantal contacten (infopunt)

Homegrade: aantal algemene begeleiding

Bekendheid, gebruik en tevredenheid i.v.m. de energie-instrumenten en -diensten van Leefmilieu Brussel voor particulieren

Gezien de aanzienlijke evolutie van de diensten die aangeboden worden door de begeleidingsvoorzieningen in het kader van de Renolution, werd een heruitgave van de tweejaarlijkse studie over de bekendheid van Homegrade, de Brusselse groene lening en het Centrum Infor Gas Elek. niet relevant beschouwd. De Brusselse groene lening werd in de loop van 2022 vervangen door het EcoReno-krediet en de indicatoren rond Homegrade worden nu ook herbekeken in het kader van het project van de One Stop Shop (geïntegreerd lokaal) en het nieuwe beheerscontract. De tevredenheids- en bekendheidsenquête zal aangepast moeten worden om rekening te houden met de nieuwe diensten van zodra deze gestabiliseerd zijn.

Energiepremies

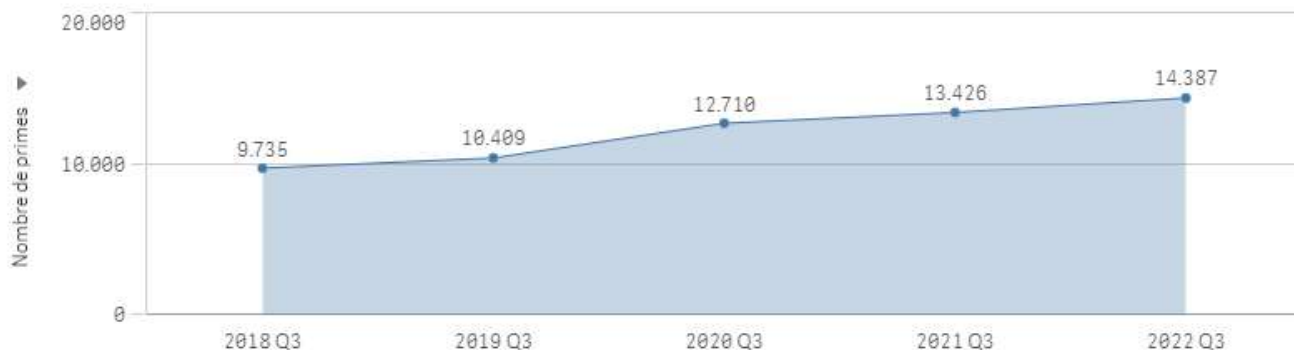
Waarom? De wetgeving voorziet in de toekenning van premies voor de uitvoering van werken die de energie-efficiëntie van gebouwen verbeteren. De indicator meet het aantal werken en het toegekende bedrag in premies voor die werken. Er zijn regelmatig communicatie-acties om hierover te informeren en om de procedure voor de aanvraag en toekenning van die premies te vergemakkelijken. De indicatoren meten de evolutie van het 'kwantitatieve' succes van de premies, met name ten opzichte van het jaarlijks beschikbare budget.

Beperkingen en afhankelijkheid? De hier voorgestelde indicatoren geven geen informatie over de tevredenheid van de gebruikers, die elders geëvalueerd wordt. De 'betaalde' dossiers per jaar zijn geen rechtstreekse weergave van de ingediende en aanvaarde/afgewezen dossiers op basis van de technische analyse in de loop van datzelfde jaar, maar wel de dossiers die in de loop van het jaar in kwestie zijn afgesloten door een betaling. Dat verklaart de verschillen tussen het aantal 'betaalde' dossiers en het aantal 'afgesloten' min het aantal 'geweigerde' dossiers' hieronder.

Evolutie van het aantal betaalde dossiers

Evolution des primes énergie

Nombre/montants

Verdeling van de betaalde bedragen per type

Evolution des primes énergie

Nombre/montants

Aantal behandelde dossiers:

	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal aantal afgesloten dossiers	9.967	12.051	13.741	15.514	17.748
Waarvan geweigerde dossiers	1.594	1.434	1.499	1.662	3.571

Opmerkingen

Verdeling van de betaalde dossiers

Het aantal premies is sinds 2017 gestaag gestegen. Na een belangrijke stijging van 2500 betaalde dossiers extra in 2020 ten opzichte van 2019, zet er zich een lichte stijging voort in 2021 en 2022.

Ook het betaalde bedrag neemt sinds 2017 voortdurend toe. Tussen 2019 en 2020 is dit bedrag aanzienlijk gestegen wanneer er bijna 7 miljoen euro extra werd toegekend tegenover het jaar daarvoor. De stijging van het toegekende bedrag zet zich verder in 2021 met een extra bedrag van 2 miljoen, terwijl het in 2022 met 6 miljoen extra ten opzichte van 2021 alweer een significant niveau bereikt.

De verdeling over de premiecategorieën (isolatie, verwarming, audit) blijft vergelijkbaar met die van voorgaande jaren.

Klachten

Het aantal ingediende klachten is in 2022 gestegen tegenover 2021: 146 tegenover 110 in 2021. Dat is te wijten aan een stijging van het aantal in 2022 verwerkte dossiers, tegenover het jaar daarvoor. 59% van de in 2022 ingediende klachten leidde tot de heropening van het dossier, wat precies evenveel is als in 2021.

Als we echter het aantal klachten dat leidt tot de heropening van het dossier vergelijken met het aantal behandelde dossiers in de periode, zien we dat 0,8% van de in 2022 behandelde dossiers aanleiding gaf tot een nieuwe analyse, tegenover 0,7% in 2021. Dat cijfer blijft dus relatief constant.

OS51 AAN GEBOUWEN EN INFRASTRUCTUUR WORDEN EISEN GESTELD DIE GARANDEREN DAT BRUSSEL EVOLUEERT NAAR EEN DUURZAAM WOONPARK TEGEN 2050

Evolutie van de energieprestatie per type gebouw

Waarom? De indicatoren werden herzien om een onderscheid te kunnen maken tussen de EPB-aangiften van eenheden die gebonden zijn aan het BWLKE (NE, NGE, ZGE en EGE) en de eenheden die gebonden zijn aan

de OEPB (NG+GNG, ZR en ER). Het BWLKE wijzigt niet alleen de definities van de aard van de werken, die vanaf 1 januari 2015 vastgesteld zijn op het niveau van de eenheid en niet langer op het niveau van het gebouw, maar ook de uitdrukking en het niveau van de EPB-eisen. Onder de OEPB werd de eis van globale energieprestatie uitgedrukt met een E-peil zonder grootheid. Onder het BWLKE wordt de eis van globale

energieprestatie uitgedrukt in kWh/m²/jaar, en ligt deze dicht bij de passiefstandaard, de zogenaamde EPB 2015-eis. Door deze herziening van de EPB-reglementering is het Gewest het meest ambitieuze van Europa op het vlak van eisen voor nieuwe woongebouwen.

Beperkingen en afhankelijkheden? Door de samenvoeging van de tools voor dossierbeheer van de afleverende instanties (19 gemeenten + Urban) en van Leefmilieu Brussel via het Nova 5-platform en de BI-tool, waarmee de gegevens in rapporten kunnen worden vastgelegd, hebben wij de gegevens kunnen bijwerken met stabielere en nauwkeurigere cijfers dan voorheen.

A2KPI052 / Energieprestatie van de nieuwe gebouwen (PEV in kWh/m²/jaar)

	Bestemming	Type eenheid		Aantal eenheden	Oppervlakte	KWh/m ² /jaar
OEPB	Kantoren en diensten	Kantoren	B	195	577208,47	114,465
	Onderwijs	Onderwijs	E	129	150366,49	170,339
	Wooneenheid	Appartement	A	17917	1608033,872	84,825
	Wooneenheid	Huis	M	899	176139,888	95,553
	Wooneenheid	TOTAAL		17727	1.688.655	83,7525
	TOTAAL			36.867	4.200.404	91,9779899
	Bestemming	Type eenheid		Aantal eenheden	Oppervlakte	KWh/m ² /jaar
BWLKE	Kantoren en diensten	Kantoren	B	35	158707,84	11,636
	Onderwijs	Onderwijs	E	36	66495,63	89,236
	Niet-residentieel	Niet-residentieel		16	12276,86	133,766
	Wooneenheid	Appartement	A	3659	350901,14	46,420
	Wooneenheid	Huis	M	137	27546,05	46,202
	Wooneenheid	TOTAAL		3796	378447,19	46,404
	TOTAAL			7.679	994.375	44,7977321

Opmerkingen

De vereisten inzake primair energieverbruik worden bepaald volgens de EPB-eisen die van kracht zijn op de datum van indiening van de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning en worden geverifieerd zodra de werkzaamheden zijn vastgesteld op basis van de EPB-aangifte. Afhankelijk van de duur van de werkzaamheden hebben de in 2020 ontvangen aangiften dus betrekking op projecten waarvan de aanvraag van SV dateert van vóór 2015 (gebonden aan OEPB) of na 2015 (gebonden aan het BWLKE).

Het aantal projecten dat onder het BWLKE valt (en onder de EPB 2015-eisen) en waarvan de werkzaamheden reeds zijn voltooid, is verhoudingsgewijs kleiner dan het aantal projecten dat onder de OEPB valt. Van alle nieuwe gebouwen die onder de EPB vallen, is het effect van de EPB 2015-eisen, die dicht bij de passieve eisen liggen, nog niet echt merkbaar door het grote aandeel aangiften van vóór 2015. De evolutie van de energieprestaties blijft traag verlopen, zoals te zien is in de tabel.

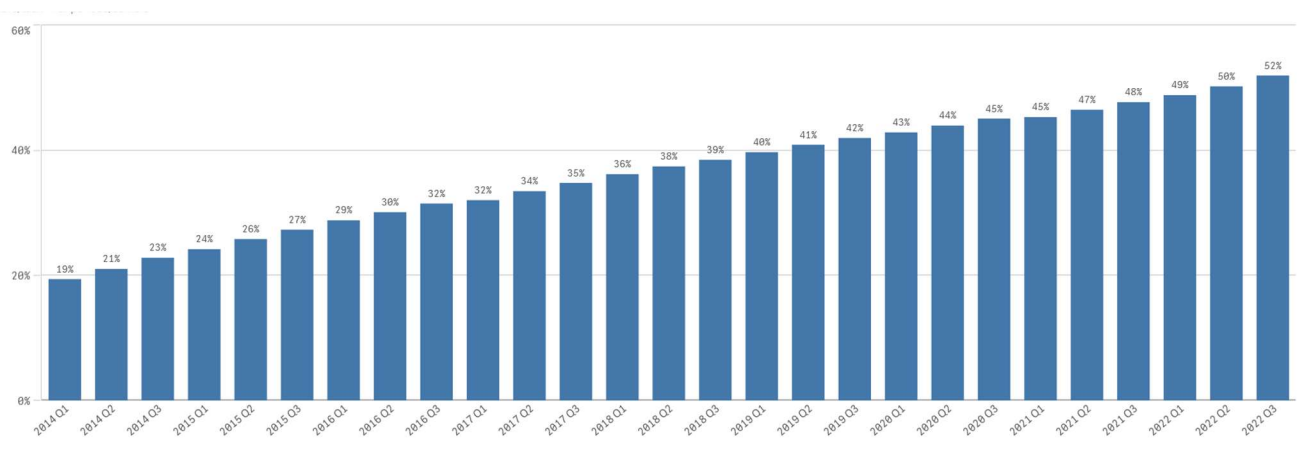
Als we echter een onderscheid maken tussen de prestaties van de projecten al naargelang ze onder het BWLKE of de OEPB vallen, zien we een duidelijke evolutie. Het gemiddelde gaat van 88 kWh/m² naar 54 kWh/m².

Percentage gecertificeerde gebouwen in de residentiële sector

Waarom? De verplichting om voor residentiële gebouwen bij elke transactie het EPB-certificaat voor te leggen bestaat sinds 2011. Het percentage certificeringen evolueert sindsdien dus voortdurend, zodat kandidaat-huurders of -kopers van een pand gedetailleerde informatie met betrekking tot energie ter beschikking hebben, vergelijkingen mogelijk worden tussen verschillende panden op basis van dit criterium en er aanbevelingen beschikbaar zijn om de prestatie van het pand te verbeteren. De databank met de beschikbare EPB-certificaten levert voortaan ook significante informatie om input te bieden voor de uitwerking van gewestelijke strategieën.

Beperkingen en afhankelijkheden? Deze indicator levert geen informatie over hoe efficiënt de verplichting wordt nageleefd om het EPB-certificaat te afficheren bij transacties of over de kwaliteit van de uitgegeven certificaten. Leefmilieu Brussel houdt zich in het bijzonder bezig met beide kwesties.

A2KPI056 / Percentage gecertificeerde gebouwen in de residentiële sector

Opmerkingen

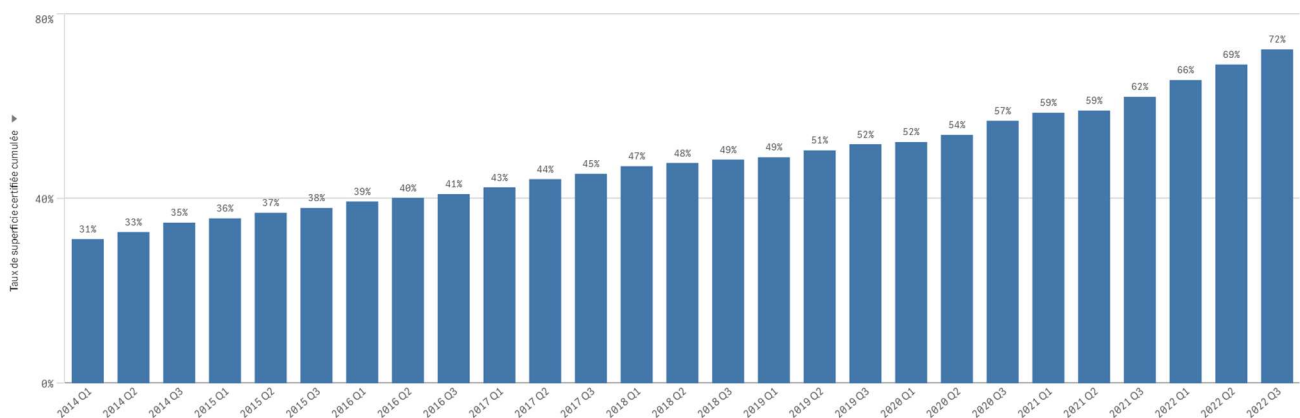
De helft van de Brusselse woningen beschikt vandaag over een EPB-certificaat. Een aantal daarvan is inmiddels wel ouder dan 10 jaar en dus niet meer geldig.

Percentage gecertificeerde oppervlakte in kantoren

Waarom? De verplichting om voor kantoren bij elke transactie het EPB-certificaat voor te leggen, bestaat sinds 2011. Het percentage certificeringen evolueert sindsdien dus voortdurend, zodat kandidaat-huurders of -kopers van een pand gedetailleerde informatie met betrekking tot energie ter beschikking hebben, vergelijkingen mogelijk worden tussen verschillende panden op basis van dit criterium en er aanbevelingen beschikbaar zijn om de prestatie van het pand te verbeteren. De databank met de beschikbare EPB-certificaten levert voortaan ook significante informatie om input te bieden voor de uitwerking van gewestelijke strategieën.

Beperkingen en afhankelijkheden? Deze indicator levert geen informatie over hoe efficiënt de verplichting wordt nageleefd om het EPB-certificaat te afficheren bij transacties of over de kwaliteit van de uitgegeven certificaten. Leefmilieu Brussel houdt zich in het bijzonder bezig met beide kwesties.

A2KPI058 / Percentage gecertificeerde oppervlakten in kantoren

Opmerkingen

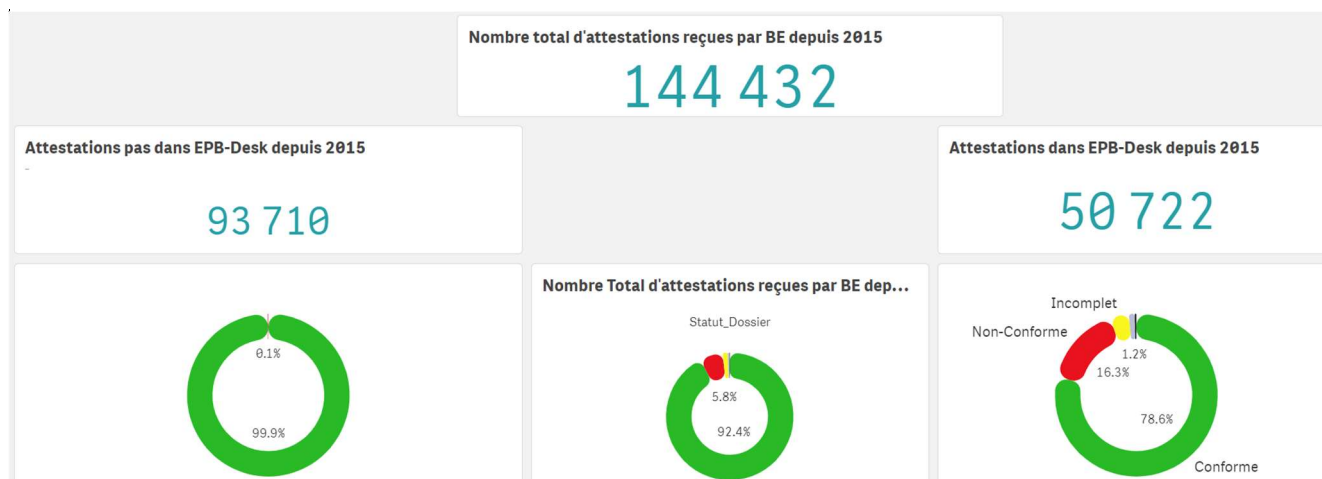
Meer dan een kantoorgebouw op twee in Brussel beschikt voortaan over een EPB-certificaat. Een aantal daarvan is inmiddels wel ouder dan 10 jaar en dus niet meer geldig.

Aantal verwarmings- en klimaatregelingsattesten

Waarom? De acties op de technische installaties van een gebouw vormen een belangrijke hefboom om energie te besparen. Om zeker te zijn van de energetische prestatie van verwarmings- en klimaatregelingssystemen vereist het BWLKE de naleving van bepaalde vereisten en de uitvoering van verschillende controles: het ontvangen van een EPB bij de plaatsing van een verwarmingsketel, een periodiek EPB-controle van verwarmingsketels en waterboilers en een EPB-diagnose voor 'grote' verwarmings- en klimaatregelingssystemen. De EPB-reglementering inzake verwarming en klimaatregeling zijn aangepast om rekening te houden met de nieuwe Europese richtlijnen en op basis van eerdere ervaringen. Hun toepassingsgebied omvat vandaag: verwarmingsketels op gas en mazout, waterboilers op gas, warmtepompen, klimaatregelingssystemen en ventilatiesystemen die hieraan gekoppeld zijn.

Beperkingen en afhankelijkheden?

A2KPI060 – A2KPI060 / Evolutie van het aantal behandelde attesten sinds 2015

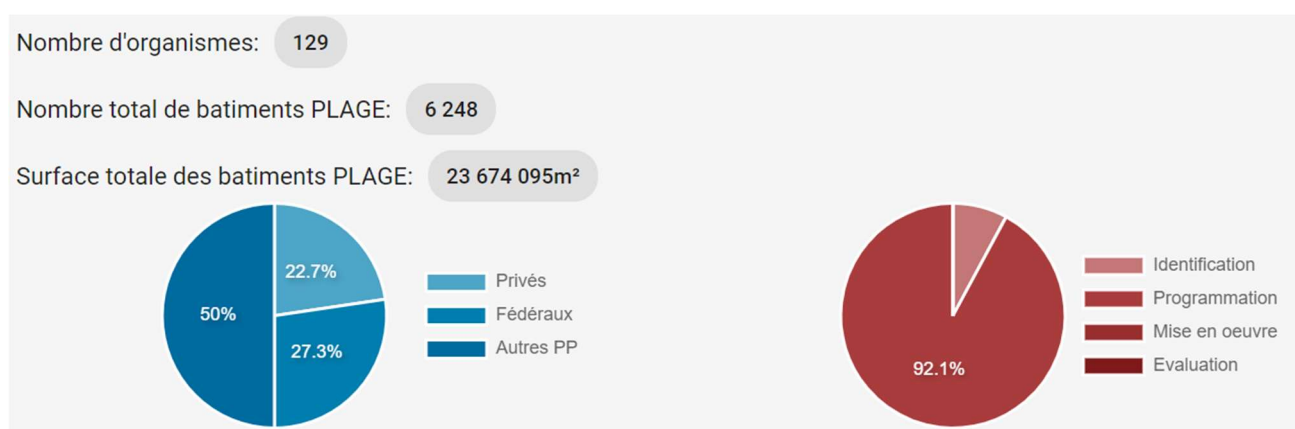
Opmerkingen

De grafieken tonen het totaal van de ontvangen attesten en het gedeelte dat wel en niet ingevoerd werd. Van alle ontvangen attesten verklaart 6 % de verwarmingsinstallatie als niet- en 92% als wel conform met de regelgeving. De overige 2% is onvolledig.

Het aantal certificaten van periodieke EPB-controle is aanzienlijk toegenomen sinds, overeenkomstig de 'nieuwe' EPB-reglementering inzake verwarming en klimaatregeling, zowel een kopie van de niet-conforme periodieke EPB-controles als een kopie van de conforme periodieke EPB-controles aan LB moeten worden bezorgd sinds 2020. Er werd een nieuwe IT-tool in gebruik genomen om rekening te houden met deze aangepaste regelgeving. Een interface om de professionals die al software gebruiken in staat te stellen om hun attesten via die software te versturen gaat binnenkort 'in productie'. Het aantal attesten zal nog behoorlijk toenemen.

Plan voor Lokale Actie voor het Gebruik van Energie (PLAGE)

PLAGE is er voor openbare instellingen en privé-organismen die een groot vastgoedpark innemen of bezitten. De regelgeving legt voor elk park een doelstelling vast (in de grootteorde van gemiddeld 10%) om het energieverbruik te verlagen én een methodiek om uit te maken of het doel gehaald werd. Hieronder ene overzichtsbeeld van begin 2023 :

Hier zijn 129 organismen en ruim 23 miljoen m² oppervlakte mee gemoeid (van privéorganismen, federale en andere overheden). De organismen moeten binnenkort hun actieplannen indienen en berekenen welke doelstelling ze met hun park moeten bereiken.

OS48 DE GEWESTELIJKE PLANNEN, STRATEGIEËN EN REGLEMENTERING VERSTERKEN, OM DE AMBITIEUZE GEWESTELIJKE DOELSTELLINGEN TE HALEN OP HET VLAK VAN LUCHT, ENERGIE, KLIMAAT EN DUURZAAM BOUWEN

Waarom?

De uitwerking, de wijziging en de opvolging van de strategische documenten en normatieve teksten is zo ontworpen om het gewest de mogelijkheid te geven om haar verschillende doelstellingen te halen op vlak van luchtkwaliteit, energie en klimaat.

Wat betreft de doelstellingen voor het klimaat en energie heeft het gewest zich in de klimaatordonnantie, gepubliceerd in juli 2021, geëngageerd om:

- De rechtstreekse broeikasgasemissies in het gewest te verminderen met minstens 90% in 2050 ten opzichte van 2005 om zo koolstofneutraal te worden;
- De rechtstreekse broeikasgasemissies in het gewest te verminderen met minstens 40% in 2030 en met minstens 67% in 2040 ten opzichte van 2005;
- De onrechtstreekse broeikasgasemissies te verminderen volgens een vergelijkbaar traject als de rechtstreekse emissies tegen 2050;

- Tegen 2050 het gemiddelde primaire energieverbruik van het residentiële gebouwenpark gelegen in het gewest te verminderen tot 100 kWh/m²/jaar en te neigen naar energieneutraliteit op vlak van verwarming, productie van warm water voor sanitair, koeling, verlichting en elektriciteit in het tertiaire gebouwenpark;

Daarnaast heeft het gewest zich in het NEKP geëngageerd om tegen 2030 1170 GWh energie te produceren aan de hand van hernieuwbare energiebronnen die zich zowel op als buiten het grondgebied bevinden. Daarnaast hebben ze zich voorgenomen om het totale gewestelijke energieverbruik tegen 2030 te verminderen met 21% ten opzichte van 2005.

Al die engagementen zullen naar boven aangepast worden in het nieuwe Lucht-, Klimaat- en Energieplan dat in april 2023 wordt goedgekeurd (eerste lezing in mei 2022 en tweede lezing in december 2022).

De internationale doelstellingen die België moet halen zijn bovendien het onderwerp van een verdeling tussen de gewesten. De Doelstellingen voor 2030 die de EU oplegt aan België worden momenteel herbekeken via het pakket 'Fit for 55' en moeten nog verdeeld worden (burden sharing 2030).

Dit heeft betrekking op:

- De definiëring van Belgische indicatieve doelstellingen op vlak van energie-efficiëntie en productie van hernieuwbare energie om op een proportionele wijze deel te nemen aan de beperkende Europese doelstellingen (momenteel respectievelijk 32% en 32.5% in 2030), maar in de teksten waarover momenteel onderhandeld wordt waarschijnlijk naar boven aangepast;
- Het verminderen van de Belgische broeikasgasemissies met 35% (huidig) in 2030 ten opzichte van 2005.

Op vlak van luchtkwaliteit zet het gewest zich in om de limieten op vlak van gewestelijke luchtverontreinigende emissies op jaarbasis te respecteren in 2020 en 2030 en hetzelfde geldt voor de Europese normen inzake luchtkwaliteit. In het nieuwe Lucht-, Klimaat- en Energieplan zou het Gewest zich moeten engageren om tegen 2035 de aanbevelingen van de Wereldgezondheidsorganisatie van 2021 na te leven.

Het nieuwe Lucht-, Klimaat- en Energieplan zal dus ook input bieden voor de documenten die in 2023 op het Europese niveau verwacht worden

- Updaten van het NEKP 2030 (met inbegrip van de strategie duurzaam renoveren) dat halverwege 2024 ingediend kan worden (voorlopige versie halverwege 2023)
- Updaten om de 4 jaar van het nationaal programma ter bestrijding van de luchtverontreiniging (ingediend in april 2019) dat in 2023 ingediend moet worden.

De kwestie rond het plannen van noodzakelijk beleid en maatregelen om deze doelstellingen te halen vergt bijzondere aandacht. Daarom voorziet het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing (BWLKE) de invoering van een gewestelijk Plan Lucht-Klimaat-Energie (PLKE) om de vijf jaar.

De omzetting in gewestelijke wetgeving van de laatste teksten van het Energie-klimaatpakket die in 2018 werden goedgekeurd is in de loop van 2022 afgerond.

Er worden echter nieuwe regelgevende initiatieven verwacht vanaf 2021 in het kader van het 'Fit for 55' pakket.

Tot slot heeft Europa ook verschillende aanvullende wetgevende initiatieven genomen om de gevolgen voor de energiemarkt te bestrijden van de in februari 2022 begonnen oorlog in Oekraïne waaronder de onverwachte stijging van de energieprijzen die daardoor ontstaan is. De maatregelen zijn tijdelijk en bedoeld om de gevolgen van de crisis tegen te gaan en om dringend een grotere diversiteit te brengen in de energiebevoorrading. Ze hebben aanleiding gegeven tot verschillende initiatieven in het BHG, zoals een circulaire om de Brusselse overheden aan te zetten tot een zuiniger energieverbruik en het goedkeuren van een besluit met tijdelijke maatregelen voor de handel en het bedrijfsleven.

Voor de volledigheid, moeten we ook opmerken dat de invoering van de Europese doelstellingen en eisen gebeurt in een complexe institutionele context die een nauwe samenwerking inhoudt met de andere entiteiten.

Er is momenteel nog niets beslist over een mogelijke uitvoeringsindicator.

Opmerkingen

- De klimaatordonnantie voorziet dat de regering een nieuw gewestelijk Plan Lucht-Klimaat-Energie aanvaard ten laatste op 30 maart 2023 (vervolgens op 30 september 2027 en daarna om de vijf jaar);
- De omzetting van het energie-klimaatpakket 2030 werd in 2022 afgerond;

- Gecontroleerd moet worden of de klimaatdoelstellingen voor 2020 verdeeld tussen de gewesten (burden sharing 2020) bereikt werden. Om de HE-doelstelling 2020 en 2021 te halen moesten samenwerkingsmechanismen tussen de Lidstaten geactiveerd worden, onder de vorm van een aankoop van hernieuwbare in andere Lidstaten (Litouwen en Finland) geproduceerde statistieken;
- De verdeling van de klimaatdoelstelling tussen de gewesten voor 2030 moet vastgelegd worden (burden sharing 2030);
- De internationale klimaatfinancieringsstrategie moet verlengd worden voor de periode 2021-2024.

OS49 DE ENERGIEMARKTEN WORDEN ZO GEORGANISEERD EN BEHEERD DAT ZE VOLDOEN AAN DE UITDAGINGEN OP HET VLAK VAN BEVOORRADING, ENERGIEARMOEDE EN ENERGIETRANSITIE

De strijd tegen armoede en de koolstofarme transitie, twee pijlers die de regering heeft ontwikkeld in zijn algemene beleidsverklaring, bevinden zich in de kern van deze strategische doelstelling: de coördinatie en het beheer door LB hebben als doel om een antwoord te bieden op de sociale- en milieukwesties die verbonden zijn aan de energiedistributie rekening houdend met de belangen van de verschillende actoren op de markt zoals de netbeheerders, de leveranciers, de consumenten, de aanbevelingen van de regulator en de context van de energietransitie die de regering naar voren schuift.

Het beleid van de energiemarkten moet een degelijke bescherming bieden aan de consument en de het uitvouwen van gedecentraliseerde oplossingen voor de productie van hernieuwbare energie toelaten terwijl er naar een evenwicht gestreefd wordt tussen het aanbod en de vraag naar groenestroomcertificaten/ Bovendien moet ze voldoen aan de verwachting van de Europese Unie of vlak van energie-efficiëntie, bevoorradingszekerheid, de markorganisatie en de elektrische mobiliteit.

Het Brusselse energielandschap zal snel moeten evolueren, gezien de ambitieuze doelstellingen van de energietransitie. Tussen nu en het einde van de legislatuur moeten we duidelijkheid krijgen over de richting waarin geëvolueerd moet worden, om de evolutie van de energienetwerken op langere termijn te kunnen inzetten. Daartoe werd in 2020 een task force opgericht, met Brugel en Sibelga en aangestuurd door Leefmilieu Brussel. Die strategische werkgroep heeft tot doel om een langetermijnvisie op te stellen over de evolutie van het aardgasnet tegen 2050 en om in te staan voor de verdeling tussen de hoofdrolspelers in de sector in Brussel. Parallel daarmee is de werkgroep ook belast met het ontwikkelen en in stand houden van een gedeelde visie vanwaaruit het mogelijk moet zijn om de regering te informeren over de evolutie van het elektriciteitsnet en over de mogelijkheden die een vector als waterstof biedt bij de decarbonisering in Brussel.

Ten slotte, moet er ook voldaan worden aan de voorschriften voor de omzetting van de Europese teksten en dient een nieuw wettelijk kader voor energiedeling ingevoerd te worden. De kwestie van een eventuele indicator voor de invoering is in dit stadium nog open.

Opmerkingen

Zowel de omzetting van de Richtlijn 2019/944 van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit (31/12/2020) als de nood om de werking van Brugel te verbeteren en andere vereisten hebben geleid tot het proces van wijziging van de verordeningen "elektriciteit" en "gas", dat in april 2022 is afgelopen.

OS53 HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST IS TEGEN 2050 BIJ BENADERING KOOLSTOFNEUTRAAL

Deze doelstelling vertaalt het ambitieuze antwoord dat de regering gegeven heeft via de klimaatordonnantie op het Parijs-akkoord en het Europese engagement betreffende de vermindering van de broeikasgasemissies met 80 tot 95% tegen 2050 alsook op de problematiek verbonden aan de onrechtstreekse uitstoot.

Deze doelstelling gaat dus over het ontwikkelen van een strategie waarbij er gewerkt wordt aan 'koolstofvrijheid' op de lange termijn en de invoering van een toepasselijk beleidskader om de ecologische voetafdruk van het gewest te verkleinen.

De klimaatordonnantie, het juridische luik, en de werkzaamheden van de regering binnen het pilootcomité klimaat hebben de invoering van dit beleidskader voor het klimaat mogelijk gemaakt. Nu moet de strategie op de lange termijn (2050), die de regering ten laatste tegen 2025 wil aannemen, nog opgesteld worden.

De Algemene Beleidsverklaring 2019-2024 voorziet dat “De regering een publiek debat zal opstarten rond een koolstofarme visie voor Brussel tegen 2050 door de Brusselse burgers, economische, sociale en institutionele actoren, de transitie-initiatieven en lokale overheden hierbij te betrekken.” Dit publiek debat moet het creëren van een gedeelde ‘koolstofarme’ visie voor Brussel tegen 2050 aanmoedigen terwijl het de verbinding tussen de verschillende belanghebbenden en de maatregelen die genomen zullen worden verbeterd.

Artikel 6 van de klimaatordonnantie voorziet bovendien dat: “Het Brusselse klimaatbeleid (...) berust zo veel mogelijk op een brede steun van de Brusselse burgers, haar economische, sociale en institutionele spelers, de verenigingen van de transitie-initiatieven en de plaatselijke besturen. Het is gebaseerd op wetenschappelijke gegevens en analyses. § 2. Het klimaatbeleid waarop deze ordonnantie betrekking heeft en de uitvoering ervan worden (met name) door de (...) burgerbijdrage geleid. Dat houdt in dat het Gewest erkent en faciliteert dat de collectieve burgeractie een inbreng heeft in de ontwikkeling en het beheer van bepaalde gemeenschappelijke hulpbronnen en een bijdrage levert aan het antwoord op de milieu-uitdagingen, vooral op het vlak van het klimaat”.

Daartoe zal een permanent openbaar debat worden opgezet met het oog op het uitwerken van een langetermijnvisie voor een koolstofarm Brussel tegen 2050. Eind 2020 is daartoe al een burgerpanel samengesteld.

Om de ambitieuze klimaatdoelstellingen van het gewest te kunnen bereiken en tegemoet te komen aan de uitdagingen op dat vlak is het absoluut noodzakelijk dat alle Brusselse beleidsinitiatieven daar rekening mee houden. De Regering zal daartoe een bijdrage tot de klimaatprioriteiten opnemen in alle beleidsdocumenten en -nota's van alle ministers en in de doelstellingen die aan de leidende ambtenaren worden opgegeven.

Tegelijkertijd voorziet de klimaatordonnantie ook in de oprichting van een comité van klimaatdeskundigen, bestaande uit wetenschappers en academici, die het klimaatbeleid van Brussel permanent zullen evalueren. Het comité van klimaatdeskundigen is in mei 2022 opgericht binnen de Milieuraad.

Er is momenteel nog niets beslist over een mogelijke uitvoeringsindicator voor het comité van deskundigen of over andere acties die onder deze SD vallen.

OS09 DE TOESTAND, DE EVOLUTIE EN HET BEHEER VAN HET LEEFMILIEU MONITOREN EN ANALYSEREN

Verslag over de Staat van het Leefmilieu (VSL) – Milieueffectenrapporten (MER)

Waarom? Het voornaamste doel is de informatie over de kwaliteit van het leefmilieu mee te delen aan de verschillende doelgroepen:

- de politieke wereld op Brussels, bovengewestelijk en Europees niveau alsook de milieudeskundigen en de verenigingen, om het milieubeleid en de milieuplanning te ondersteunen met objectieve gegevens;
- het grote publiek, van alle niveaus, om de bevolking bewust te maken van het leefmilieu in de Brusselse stedelijke omgeving.

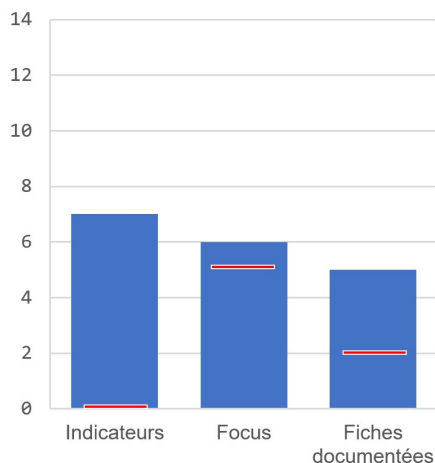
De te realiseren en te publiceren producten zijn:

- een Verslag over de Staat van het Leefmilieu (VSL) dat om de 4 jaar wordt gepubliceerd, alsook een synthetische versie (SSL), die om de 2 jaar wordt gepubliceerd;
- de Milieueffectenrapporten (MER) van de plannen en programma's die worden gecoördineerd door Leefmilieu Brussel (in samenwerking met de interne thematische experts).

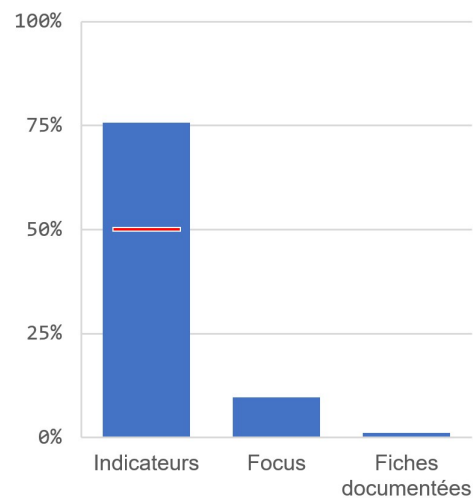
De indicator geeft het aandeel van de bijgewerkte indicatoren, factsheets en focuspunten weer.

Beperkingen en afhankelijkheid? Sinds 2020 wordt de informatie over de staat van het leefmilieu constant bijgewerkt. Er werd immers aanbevolen ze regelmatig bij te werken dan die in verband met de publicatie van de verslagen over en samenvattingen van de staat van het leefmilieu (om de twee jaar). Bijgevolg gaat de voorkeur naar een jaarlijkse bijwerking van een deel van de indicatoren. Niet alle indicatoren komen echter aan bod, om het werk te spreiden in de tijd en omdat de bijwerking van de indicatoren afhangt van de bijwerking van de gegevens door de interne thematische experts. Zo worden de geluidskadaster slechts om de vijf jaar bijgewerkt, indien dat nuttig zou zijn.

A1KPI019 / VSL: Percentage bijwerkingen

A1KPI020 / REE : Nieuwe fiches

Opmerkingen

In 2022 werd het werk uitgevoerd volgens de nieuwe werkmethode voor de publicatie van de informatie over de staat van het leefmilieu. Zo beantwoordt het aantal nieuwe documenten of bijwerkingen aan de nieuwe streefdoelen (en overtreft het die zelfs).

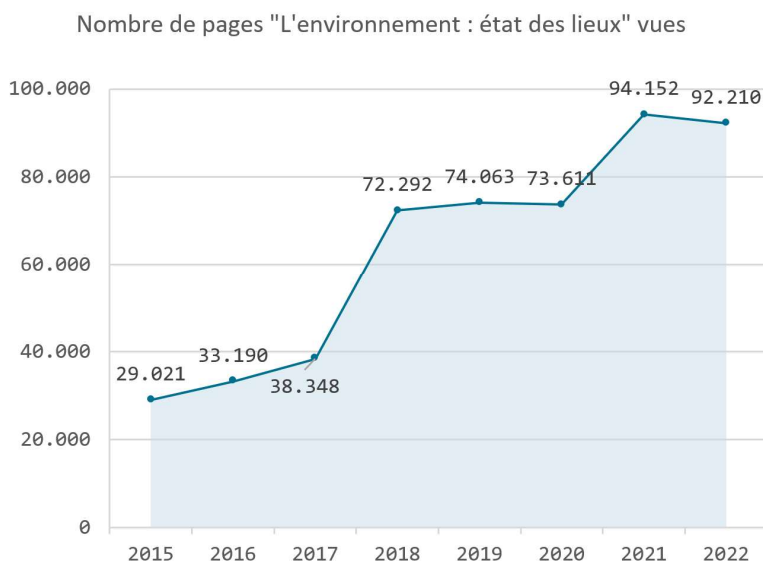
75% van de indicatoren werden bijgewerkt (het streefcijfer was 50%) en 10% van de focuspunten werden herzien of aangevuld op basis van de nieuwe beschikbare informatie. Aan de set werden 7 nieuwe indicatoren toegevoegd (overeenstemmend met thema's die opgenomen werden als focuspunt en waarvoor nu nieuwe terugkerende gegevens beschikbaar zijn). Er werden ook meerdere documenten over nieuwe onderwerpen gepubliceerd (waarvan 6 focuspunten en 5 fiches, onder meer over het in 2022 verschenen Natuurrapport).

Online raadplegingen

Waarom? De indicator geeft het aantal raadplegingen weer van webpagina's in verband met de Verslagen over de Staat van het Leefmilieu.

Beperkingen en afhankelijkheden? Deze indicator geeft de raadplegingen via internet weer van een selectie van pagina's van de website.

A1KPI021 / Evolutie van het totale aantal views

Opmerkingen

Het jaar 2020 was een overgangsjaar naar een nieuwe versie van de website van Leefmilieu Brussel. De verschillende in 2020 ingevoerde producten zijn daarin geïntegreerd, onder een enigszins aangepaste vorm. De nieuwe site staat sinds begin november 2022 online en bevat de nieuwe versie van de kernboodschappen (samenvatting van de Staat van het leefmilieu 2019-2020 die halfweg 2022 aan het wettelijke raadplegingsproces werd onderworpen en voorgelegd aan de regering:

-
- De indicatoren en focuspunten staan nu opgenomen in de rubriek 'Staat van het leefmilieu' van het 'Tools en data'-gedeelte van de website.
- Het Verslag over de Staat van het Leefmilieu 2019-2020 (dat neerkomt op de kernboodschappen 2022), de bijgewerkte versie van de (Activiteiten voor het grote publiek' (die een selectie bevat van gegevens en bovendien als link dient met de indicatoren en focuspunten voor meer informatie), alsook de archieven van de rapporten over de staat van het leefmilieu (met daarin de kernboodschappen van 2020) bevinden zich nu in het gedeelte 'Onze acties' / 'Projecten en resultaten' / 'Klimaat en milieu' van de site.

Bovendien werden op de sociale netwerken posts gepubliceerd die de gegevens van de activiteiten overnamen en daar de link mee vormden.

Het totale aantal views van de pagina's 'Staat van het leefmilieu' van de website van Leefmilieu Brussel bedraagt sinds 2015 bijna 415.000, waarvan 92.000 in 2022. Het bezoekersaantal in 2022 lag iets lager dan in 2021 maar nog altijd 25% hoger dan de drie voorgaande jaren (waarin al een aanzienlijke stijging te zien was tegenover 2015-2017). De groeiende belangstelling voor dit soort publicaties wordt dan ook bevestigd.

De vaakst geraadpleegde hoofdstukken zijn elk jaar opnieuw: 'Lucht', 'Energie' en 'Klimaat', 'Water' en de thema's 'Groene ruimten' en 'Biodiversiteit' (dat net als in 2020 relatief vaker werd geraadpleegd dan vroeger). Voor 2022 kwam daar de thematiek 'Leefmilieu voor een duurzame stad' bij dat relatief vaker geraadpleegd werd dan de voorgaande jaren.

INSPIRE

Waarom? Deze doelstelling streeft er in hoofdzaak naar om te voldoen aan de verplichtingen van de Ordonnantie van 28 oktober 2010 betreffende de ruimtelijke informatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, die de Europese INSPIRE-richtlijn omzet. Dit houdt meer bepaald in dat de verzameling en de publicatie van de betrokken geografische gegevens en de metagegevens ervan in het gevraagde formaat worden gecoördineerd.

De indicator geeft het aandeel gepubliceerde gegevensreeksen weer die voldoen aan de INSPIRE-richtlijn. De INSPIRE-richtlijn (en de ordonnantie die ze omzet, GeoBru) omvat de terbeschikkingstelling van de gegevenscollecties van Leefmilieu Brussel die beantwoorden aan een lijst van in bijlagen vastgelegde thema's. Deze moeten vergezeld gaan van hun metagegevens en hun structuur moet voldoen aan de technische specificaties afkomstig van de EU. De indicator vat samen welke percentages van de gegevensreeksen die onder de INSPIRE-richtlijn vallen, vergezeld gaan van hun metagegevens, effectief online zijn geplaatst en in overeenstemming zijn gebracht met de regelgeving. Het resultaat van de overkoepelende indicator stemt overeen met het aandeel gegevensreeksen dat beantwoordt aan de drie voorwaarden.

A1KPI023 - A1KPI024 - A1KPI025 - A1KPI026 / Publicatie van de gegevens

Totaal gepubliceerde gegevens	Percentage gegevens gepubliceerd met metagegevens	Percentage gegevens gepubliceerd op het geoportaal	Percentage gegevens dat in overeenstemming is gebracht
39	100%	100%	53%

Opmerkingen

Alle gegevens waarop de richtlijn betrekking heeft, worden gepubliceerd op het geoportaal en zijn voorzien van metagegevens.

In 2023 zullen de gegevens verder in overeenstemming worden gebracht.

In 2022 lag de prioriteit op het verbeteren van de configuratie van de ingevoerde diensten en de kwaliteit van de structuur van de metagegevens en de informatie die erin opgenomen is, om te beantwoorden aan de vereisten van de Europese specificaties en tools. De scores van het Brusselse gewest in het kader van de overeenkomstige Europese rapportering zijn dan ook duidelijk verbeterd.

OS43 INSPECTIES UITVOEREN OM DE NALEVING VAN DE WETGEVING TE BEVORDEREN

Preventieve inspectie

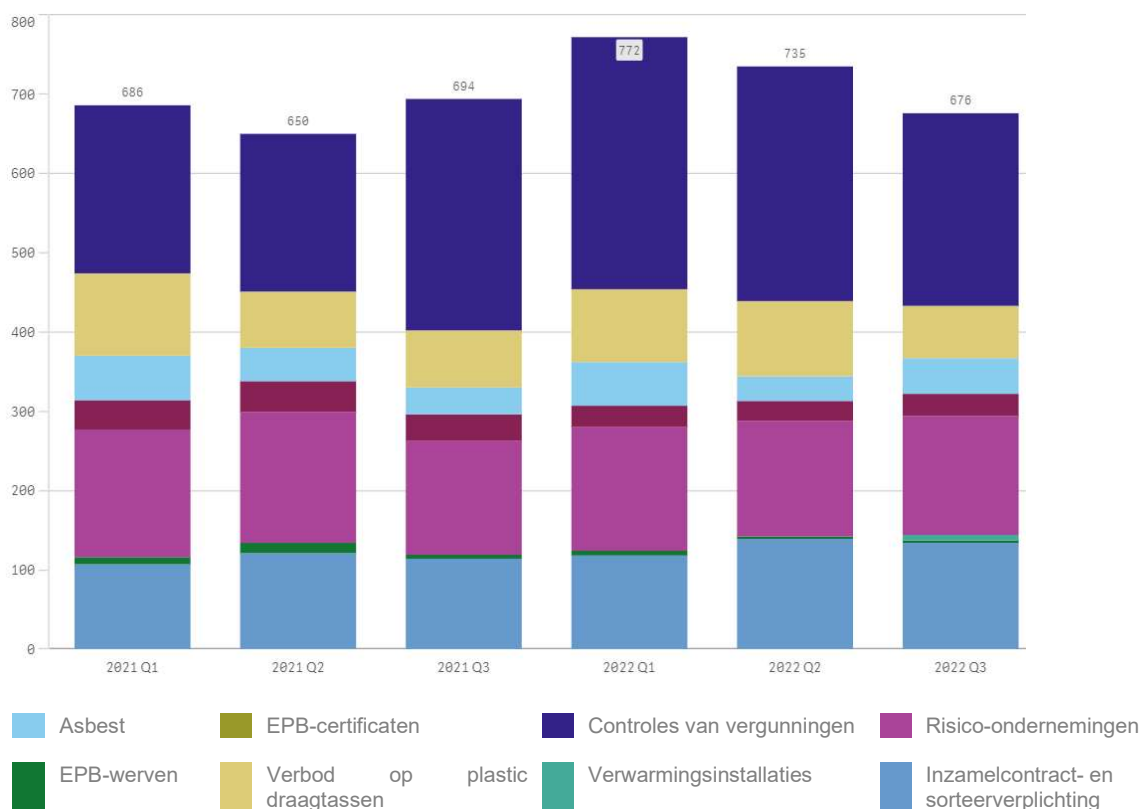
Aantal behandelde dossiers

Waarom? Leefmilieu Brussel waakt over de naleving van de milieuwetgeving in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door preventieve controles te plannen in alle activiteitsdomeinen die een impact hebben op het leefmilieu (afval, asbest, laboratoria die GGO's gebruiken, verwarmingsinstallaties, elektromagnetische straling, geluidshinder enz.). Die preventieve controles horen bij een jaarlijks inspectieprogramma dat is goedgekeurd door de Regering.

De indicator geeft het aantal dossiers weer waarvoor in 2021 en 2022 een actie werd ondernomen.

Beperkingen en afhankelijkheden? De klemtoon ligt op de ondernemingen waarbij het risico op inbreuken het hoogst is of waar inbreuken zware gevolgen kunnen hebben voor het milieu of de volksgezondheid. De controleacties die betrekking hebben op een beperkt aantal dossiers worden hier niet weergegeven. Het gaat dus enkel om een weergave van een deel van de behandelde dossiers.

A3KPI051 / Evolutie van de preventieve-inspectiedossiers

Opmerkingen

Het aantal behandelde dossiers bleef in 2022 relatief constant ten opzichte van 2021.

De voornaamste thema's van de behandelde dossiers waren

- 1) Inzamelcontract en sorteerverplichting, met 36%
- 2) Controles van vergunningen, met 22%
- 3) Asbest, met 20%
- 4) Verbod op draagtassen, met 10%

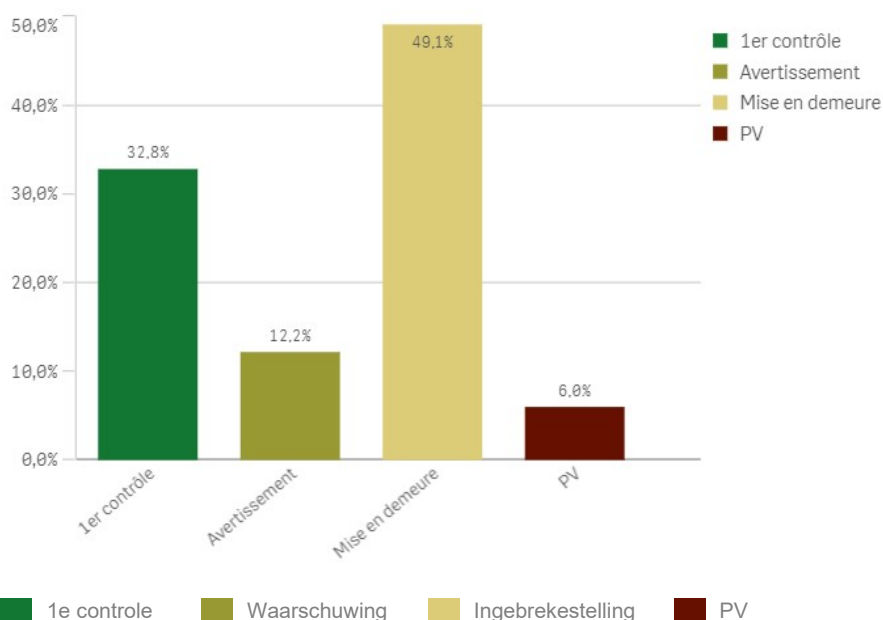
De 4 thema's samen waren goed voor bijna 90% van de dossiers

Resultaten van het overlegproces

Waarom? Tijdens die preventieve controles wordt de voorkeur gegeven aan overleg. Er kunnen wel waarschuwingen en/of ingebrekestellingen verstuurd worden. Enkel bij een ernstige inbreuk of wanneer er gevaar bestaat voor het milieu en de gezondheid gaat Leefmilieu Brussel onmiddellijk over tot het opstellen van een proces-verbaal. Er kan ook een proces-verbaal opgemaakt worden als er binnen een redelijke termijn geen enkel gevolg wordt gegeven aan de verschillende herinneringen. Voor bepaalde dossiers waarbij een groot aantal ondernemingen betrokken is, is de laatste jaren echter voor een meer repressieve aanpak gekozen. Dat is met name het geval voor de controle op de verplichting om een contract af te sluiten en het afval te sorteren. De indicator geeft de resultaten van het overlegproces voor 2022 weer.

Beperkingen en afhankelijkheden? De klemtoon ligt op de ondernemingen waarbij de kans op een inbreuk of non-conformiteit het grootst is. Aangezien de indicator wordt berekend op basis van de afgesloten dossiers, zullen de resultaten van een aanpassing in de inspectiestrategie met enige vertraging tot uiting komen in de cijfers en pas zichtbaar worden in de resultaten van de komende jaren.

A3KPI051 / Conformiteit als gevolg van het overlegproces

Opmerkingen

In 2022 was gemiddeld één onderneming op drie in orde na de eerste controle, een daling tegenover 2020, toen de helft van de ondernemingen in orde was na de eerste controle. Over het algemeen probeert de inspectie zich zoveel mogelijk te richten op de bedrijven waarvan de impact potentieel groot is of met het grootste risico op inbreuken. De selectie van de ondernemingen is dus efficiënter geworden.

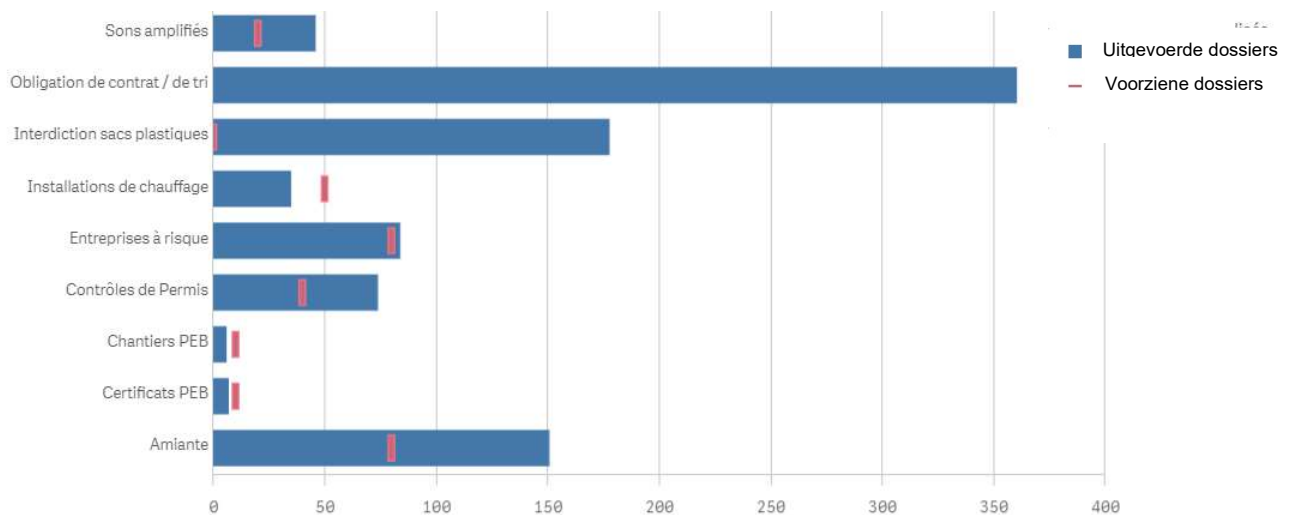
Het percentage ondernemingen dat niet in orde was na de eerste controle schommelt afhankelijk van de thema's waarop gecontroleerd wordt. Voor het thema sorteerverplichting was dat bijvoorbeeld 83%. Het percentage pv's blijft stabiel ten opzichte van de vorige jaren.

Realisatie van het programma voor preventieve inspecties

Waarom? Het Wetboek van Inspectie bepaalt dat Leefmilieu Brussel een jaarlijks inspectieprogramma uitwerkt, dat goedgekeurd wordt door de Regering. De indicator geeft het aantal jaarlijkse inspectieacties weer die in 2022 gerealiseerd zijn.

Beperkingen en afhankelijkheden? Enkel de voornaamste inspectieacties (in aantal dossiers) zijn opgenomen. Het inspectieprogramma bevat tal van andere acties die gericht zijn op een kleiner aantal dossiers en hier dus niet worden weergegeven.

A3KPI053 / Realisatie van het preventieve-inspectieprogramma

Opmerkingen

Voor sommige actielijnen werd het eerder vastgestelde doel niet gehaald, met name op het gebied van controles van contract-/sorteerverplichting (78%) en controles van verwarmingsinstallaties (40%). Voor andere thema's werd het doel gehaald of zelfs overstegen.

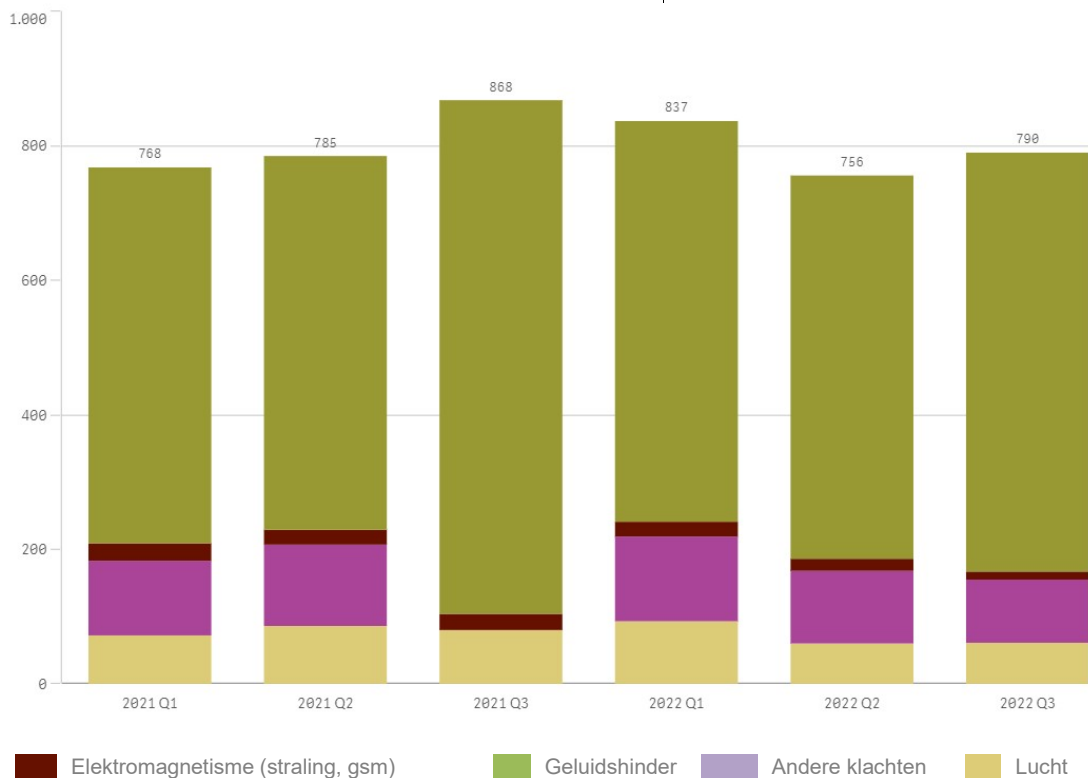
Curatieve inspectie

Aantal behandelde dossiers

Waarom? Leefmilieu Brussel is bevoegd voor de strijd tegen milieuhinder, met name door te controleren of de wetgeving wordt nageleefd. Hinder die gemeld wordt door de Brusselse burgers wordt prioritair behandeld. De indicator geeft het aantal dossiers weer waarin minstens een actie heeft plaatsgevonden.

Beperkingen en afhankelijkheden? Het aantal behandelde dossiers hangt af van het aantal meldingen dat wordt doorgegeven aan Leefmilieu Brussel, maar wordt sterk afgeremd door het beschikbare personeel en de complexiteit van de vaststellingen die moeten gebeuren.

A3KPI050 / Evolutie van de curatieve-inspectiedossiers

Opmerkingen

Het gemiddelde aantal curatieve inspecties per vier maanden bedroeg in 2022 792. Dat is van dezelfde grootteorde als de jaren daarvoor. Geluidshinder is goed voor driekwart van de curatieve inspecties.

Op 31 december 2022 waren 842 curatieve inspecties nog aan de gang of op de wachtlijst voor verwerking, waarvan 543 in dossiers met betrekking tot geluidshinder.

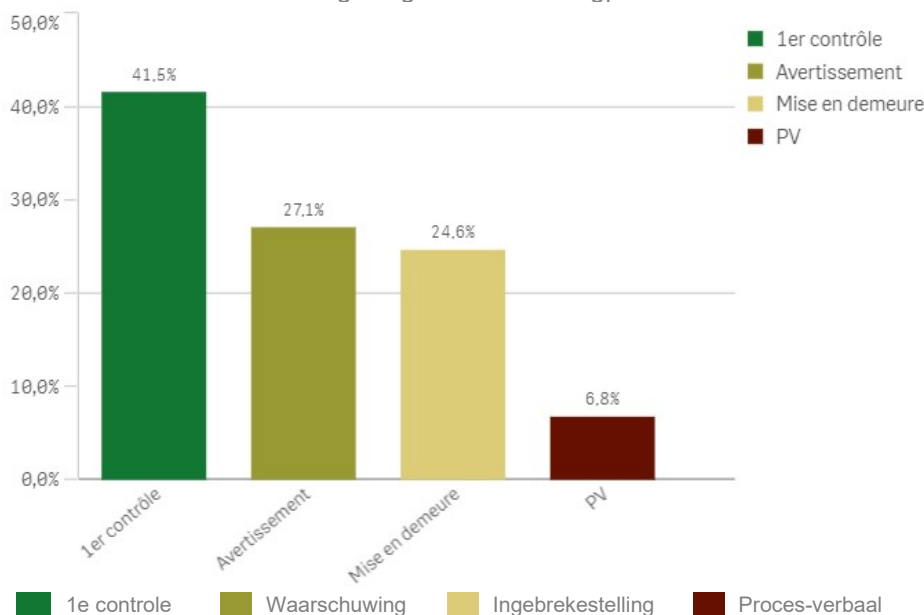
Resultaten van het overlegproces

Waarom? De voorkeur gaat eerder uit naar dialoog en sensibilisering in plaats van bestraffing. De justitiabelen ervan overtuigen een gedrag en een werkwijze toe te passen of technische installaties te gebruiken die conform zijn met de wetgeving is op de lange termijn immers doeltreffender.

De indicator geeft de resultaten van het overlegproces voor 2022 weer.

Beperkingen en afhankelijkheden? Het aantal dossiers dat na de eerste controle in overeenstemming is met de wetgeving hangt af van het feit of de ingediende klachten al dan niet gegrond zijn.

A3KPI050 / Conformiteit als gevolg van het overlegproces

Opmerkingen

In 2022 is gemiddeld bij 40% van de behandelde klachten bij de eerste controle geen inbreuk vastgesteld. Dat percentage is gedaald ten opzichte van 2021.

Het aantal pv's steeg licht, in vergelijking met het voorbije jaar (6,8 vs. 4%)

Alternatieve administratieve geldboetes

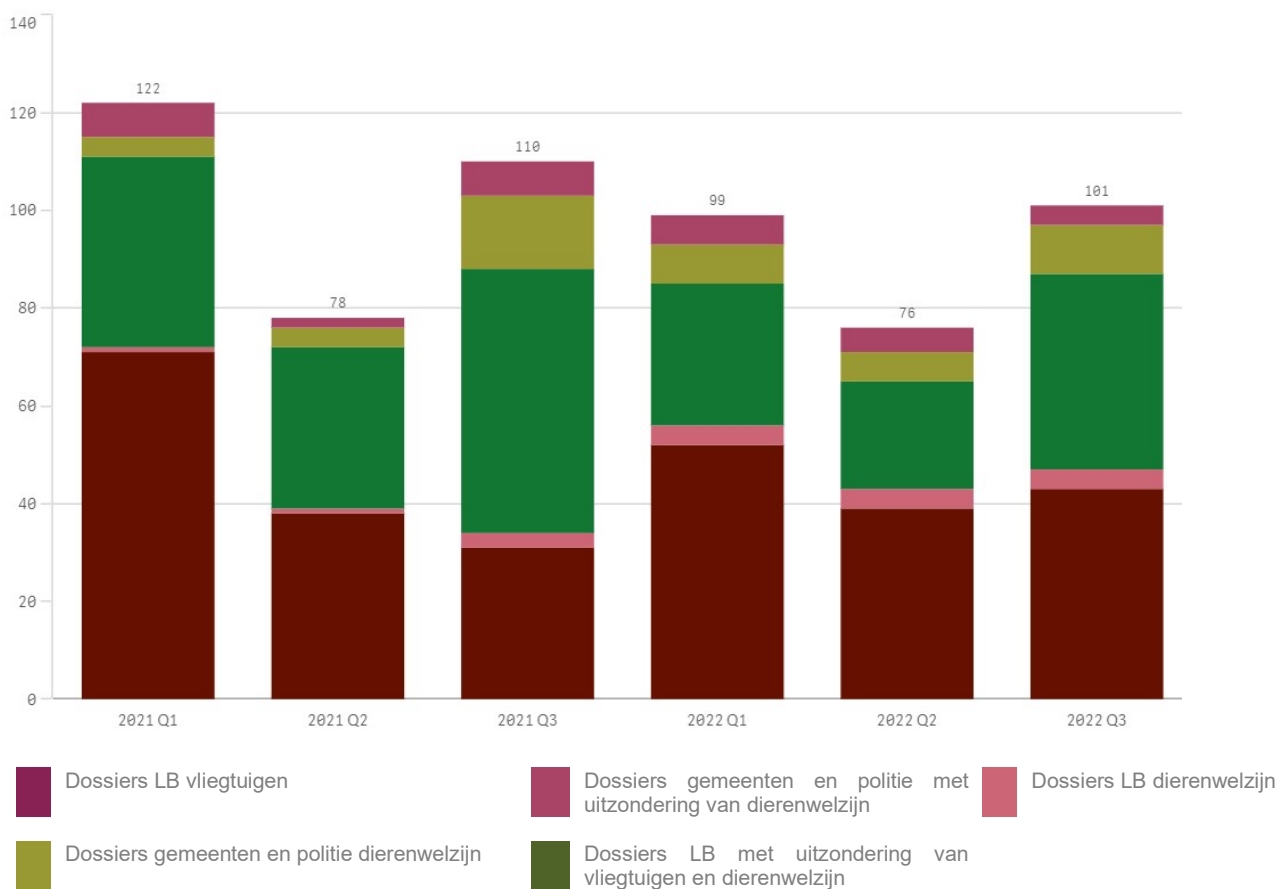
Aantal beslissingen om een alternatieve administratieve geldboete op te leggen

Waarom? Voor alle overtredingen in verband met leefmilieu en dierenwelzijn opgenomen in het Wetboek van Inspectie kan een alternatieve administratieve geldboete (art. 45) worden opgelegd wanneer er, ondanks het overlegproces, inbreuken worden vastgesteld.

De indicator vermeldt het aantal beslissingen voor het opleggen van alternatieve administratieve geldboetes.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt met name af van het aantal processen-verbaal opgemaakt door de medewerkers van Leefmilieu Brussel, door de gemeenten en door de politie. Hij hangt ook af van de kwaliteit van de opgestelde processen-verbaal en de reactietijd van de verschillende tussenpersonen (dossierbeheerders, juristen en beoordelaars). Het gaat dus om het aantal beslissingen en niet om het aantal dossiers. Merk op dat eenzelfde beslissing betrekking kan hebben op meerdere processen-verbaal opgemaakt tegen dezelfde overtreder. Dat is met name het geval in het kader van de processen-verbaal opgemaakt met betrekking tot hinder door vliegtuigen.

A3KPI055 / Evolutie van het aantal beslissingen om een alternatieve administratieve geldboete op te leggen

Opmerkingen

Het totale aantal opgelegde beslissingen is in 2022 lichtgedaald, van 310 naar 276.

Die 276 beslissingen kunnen als volgt worden uitgesplitst:

- 134 LB 'vliegtuigen' - bijna de helft van de beslissingen in 2022 (48,5%) heeft betrekking op dit thema)
- 106 beslissingen LB milieu & gemeenten en politie milieu (tegenover 142 in 2021)
- 36 beslissingen LB dierenwelzijn & gemeenten en politie dierenwelzijn (tegenover 28 in 2021)

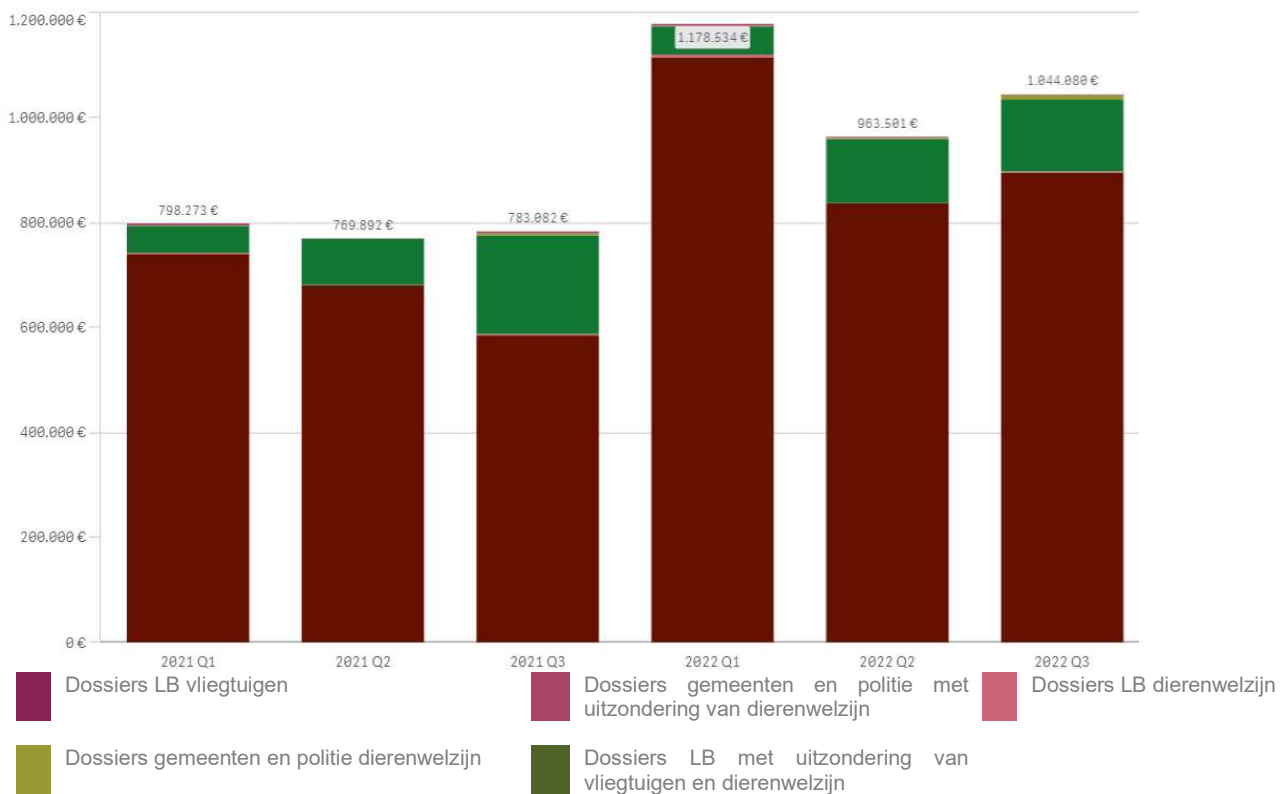
In 5 dossiers werd in 2022 bovendien het mechanisme van de dwangsom ingeschakeld, waarvan in 2 gevallen met succes (1 dossier is nog in behandeling, met een termijn die afloopt in maart 2023).

Bedrag van de beslissingen

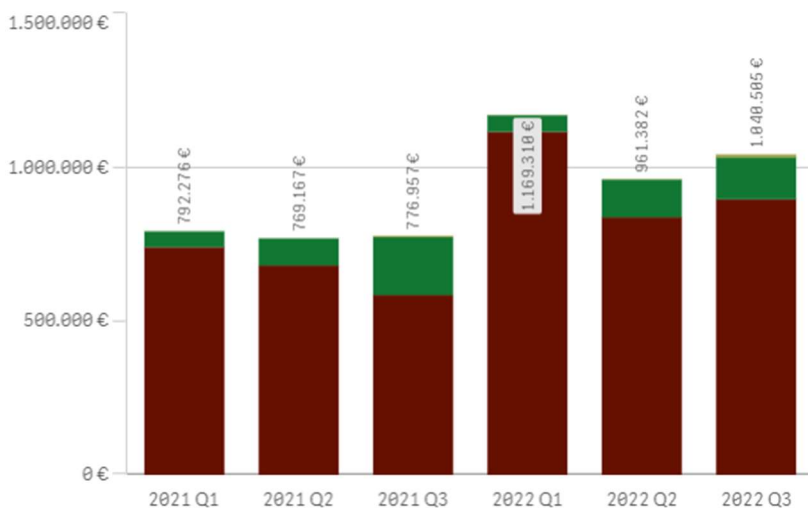
Waarom? De beslissingen voor alternatieve administratieve geldboetes worden door Leefmilieu Brussel opgelegd krachtens het Wetboek van Inspectie. Het bedrag van de alternatieve administratieve geldboete is € 50 tot € 62.500 en dat bedrag kan bij verzachtende omstandigheden tot onder het wettelijk minimum verlaagd worden. Als er verschillende inbreuken samenkomen, worden de bedragen van de alternatieve administratieve geldboetes bij elkaar opgeteld zonder dat ze echter het bedrag van € 125.000 kunnen overschrijden.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt onder meer af van het aantal en de ernst van de in de processen-verbaal vastgestelde inbreuken, van de verzachtende omstandigheden waarmee rekening gehouden moet worden bij het opleggen van de geldboete (rechtzetting van de inbreuk ...) en het profiel van de overtreders (professional of niet ...). De geldboetes die opgelegd worden als gevolg van processen-verbaal opgemaakt met betrekking tot geluidshinder door luchtverkeer, zijn gemiddeld veel hoger dan die met betrekking tot andere onderwerpen, in het bijzonder door het aantal vastgestelde inbreuken.

A3KPI056 / Evolutie van het totaalbedrag van de opgelegde alternatieve administratieve geldboetes

Focus op de dossiers LB met uitzondering van vliegtuigen en dierenwelzijn, LB vliegtuigen en gemeenten en politie dierenwelzijn

Opmerkingen

Zowel het aantal opgelegde boetes als het type vastgestelde inbreuken in de pv's, alsook het thema waarop de boetes betrekking hebben, hebben een invloed op het totale bedrag.

In 2022 legde Leefmilieu Brussel voor € 3.186.115 € boetes op. Dat is een duidelijke stijging tegenover 2020 en 2021: in dat jaar bedroegen de boetes respectievelijk € 1.468.691 en € 2.351.247

Die stijging komt hoofdzakelijk door het hogere aantal boetes met betrekking tot geluidshinder door luchtverkeer, die over het algemeen meer inbreuken beboeten en waar het bedrag dus hoger is dan voor de andere thema's. In 2021 en 2022 was het thema Leefmilieu Brussel vliegtuigen immers goed voor € 2.005.185 en € 2.846.937, een stijging met 33% tegenover 2021.

Verval van de strafvordering

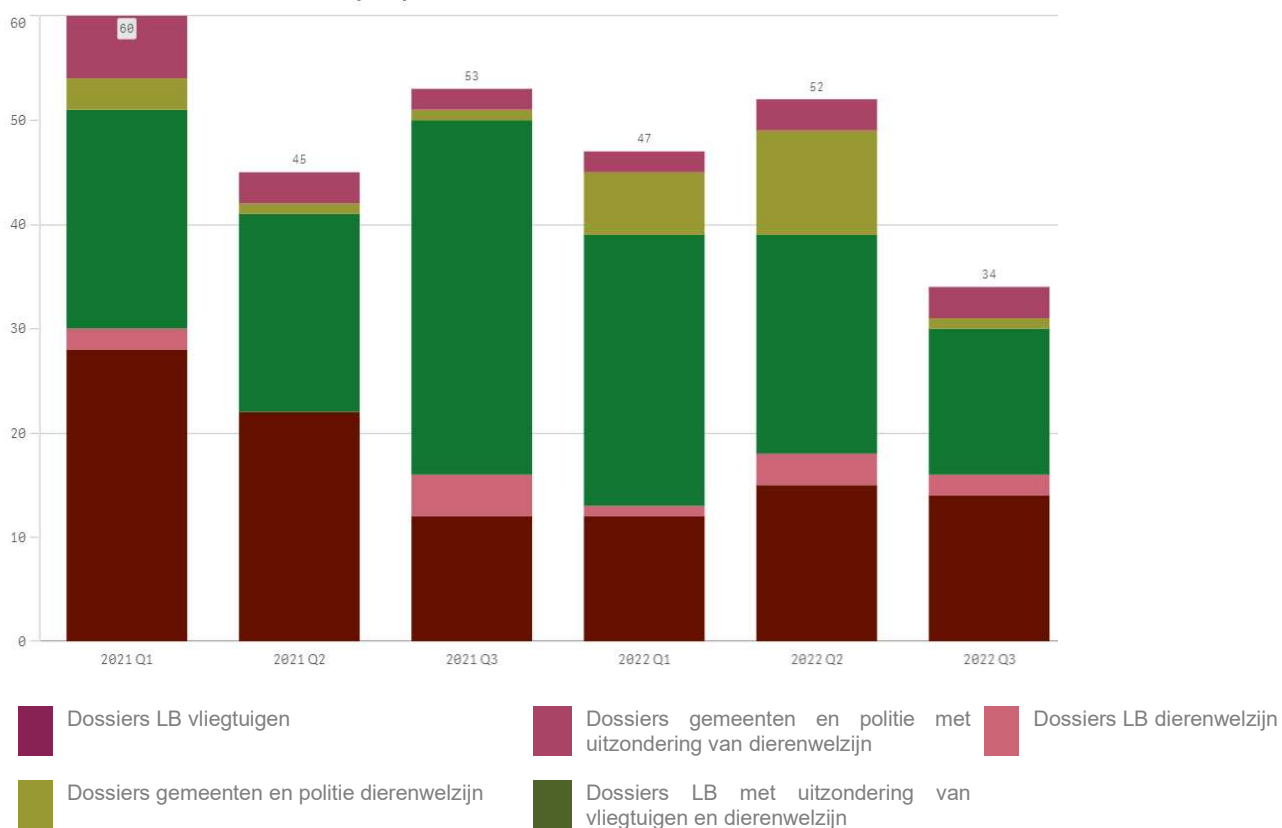
Waarom? Krachtens het Wetboek van Inspectie doet de betaling van de boete de strafvordering vervallen. De indicator geeft het aantal beslissingen weer voor alternatieve administratieve geldboetes die in 2021 en 2022 opgelegd en betaald werden.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt af van de wil en/of het financiële vermogen van de overtreders om de alternatieve administratieve geldboete te betalen die hen is opgelegd door Leefmilieu Brussel, in het bijzonder voor de beslissingen met betrekking tot 'geluidshinder veroorzaakt door het luchtverkeer', waarbij meerdere maatschappijen uit principe weigeren om de opgelegde geldboetes te betalen en ze via alle mogelijke rechtswegen aanvechten.

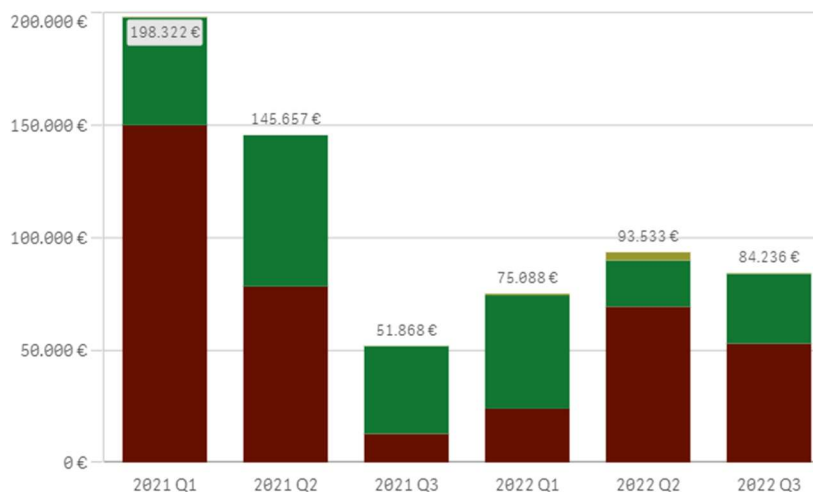
De indicator houdt rekening met het aantal beslissingen betaald tijdens een specifieke periode, zonder de datum in beschouwing te nemen waarop de beslissing voor de betaalde geldboete werd opgelegd.

De indicator houdt geen rekening met de betalingen die zijn uitgevoerd via Brussel Fiscaliteit (dwanginvordering).

A3KPI057 / Evolutie van het aantal vervallen strafvorderingen als gevolg van een alternatieve administratieve geldboete

Focus op de dossiers LB met uitzondering van vliegtuigen en dierenwelzijn, LB vliegtuigen en gemeenten en politie dierenwelzijn, in termen van betaalde bedragen:

Opmerkingen

Het aantal vervallen strafvorderingen heeft betrekking op het aantal beslissingen opgelegd in de loop van het tertaal in kwestie en de voorafgaande tertalen. Bijgevolg heeft het aantal geldboetes dat wordt opgelegd in een tertaal een invloed op het aantal geldboetes dat in de daaropvolgende maanden wordt betaald (al dan niet in hetzelfde tertaal). Die invloed blijft ook in de volgende tertalen nog zichtbaar.

In 2022 werd voor alle them's samen 133 boetes opgelegd.

Die cijfers wijzen op een zekere continuïteit tegenover de voorgaande tertalen. Ongeveer 50% van de boetes werd betaald (zoals in 2021).

Wat de betaalde bedragen betreft moeten we wijzen op een duidelijk afname in 2022 tegenover 2021, voor de dossiers LB vliegtuigen (die betalingen betreffen 9% van het totale bedrag dat in 2022 werd opgelegd, tegenover 12% in 2021), alsook bij de dossiers LB met uitzondering van vliegtuigen en dierenwelzijn (33% het totale bedrag dat in 2022 werd opgelegd, tegenover 50% in 2021).

We zien daarentegen wel een duidelijke stijging van de bedragen die betaald werden voor dossiers gemeenten en politie dierenwelzijn (die betalingen betreffen 40 % van het totale bedrag dat in 2022 werd opgelegd, tegenover 10% in 2021).

De niet-betaalde boetes worden ter invordering doorgegeven aan Brussel Fiscaliteit.

Beroep

Waarom? Het Wetboek van Inspectie voorziet voor elke persoon die veroordeeld wordt tot het betalen van een alternatieve administratieve geldboete in de mogelijkheid om beroep aan te tekenen bij het Milieucollege. Het Milieucollege bevestigt of herzielt de in eerste aanleg genomen beslissing.

De indicator maakt het mogelijk om voor 2021 en 2022 de kwaliteit van de beslissingen om een alternatieve administratieve geldboete op te leggen te analyseren en beoogt om, ten opzichte van het totale aantal beslissingen, het percentage beslissingen te berekenen waarvoor geen beroep werd aangetekend en de beslissingen die in beroep door het Milieucollege werden bevestigd.

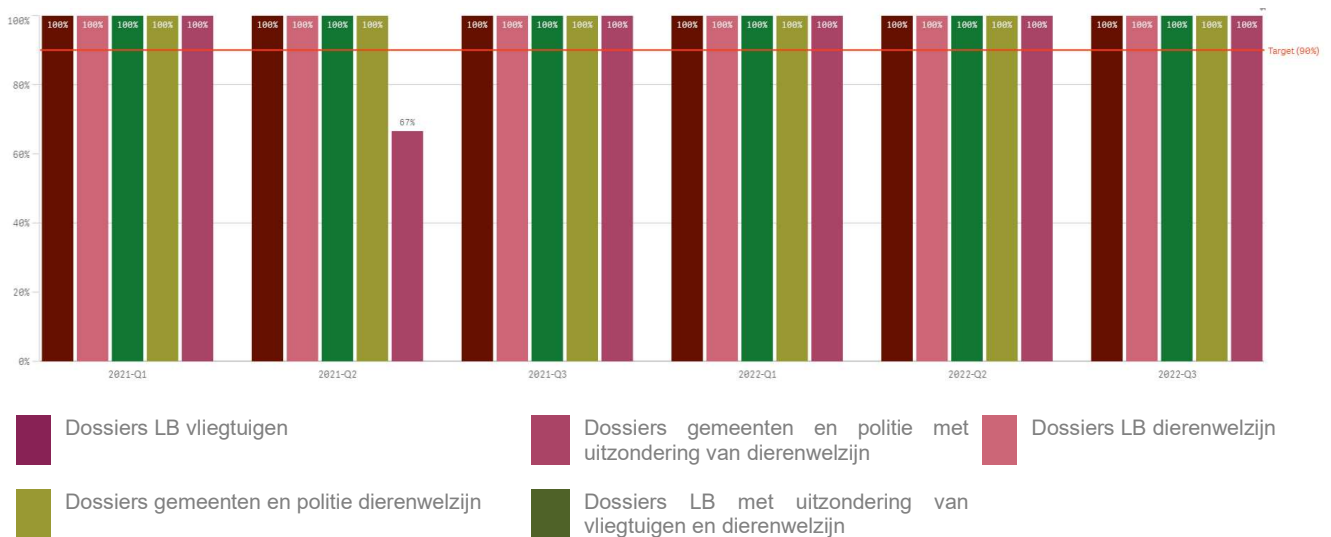
Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt onder meer af van de wil van de overtreder om de beslissing om hem een alternatieve administratieve geldboete op te leggen al dan niet te betwisten bij het Milieucollege, van de kwaliteit van de opgemaakte processen-verbaal, van de werklust van de dossierbeheerders, juristen en beoordelaars, van de wijzigingen aan het sanctiebeleid dat het Milieucollege toepast en van de wetwijzigingen op het vlak van verplichting, verbod en strafbaarstelling.

Aangezien de beroepen bij het Milieucollege aangetekend worden binnen 2 maanden na de kennisgeving van de beslissing, worden de beslissingen om een alternatieve administratieve geldboete op te leggen waarvoor geen beroep wordt aangetekend berekend op basis van een 'tertaal' (met 2 maanden vertraging ten opzichte van het tertaal in kwestie) en de beslissingen van het Milieucollege naar aanleiding van een beroep op basis van een 'kalendertertaal' (tertaal in kwestie).

Het aantekenen van een beroep kan zowel een ultieme poging zijn om niet bestraft te worden als een antwoord op het gevoel niet begrepen te worden van de kant van de overtreder.

De indicator houdt geen rekening met de beslissingen voor door Leefmilieu Brussel opgelegde geldboetes waarvan het Milieucollege het beginsel bevestigt maar beslist om het bedrag van de opgelegde boete te verlagen.

A3KPI058 / Percentage van beroepen tegen de beslissing voor een alternatieve administratieve geldboete gewonnen door Leefmilieu Brussel

Opmerkingen

Het globale percentage van het jaar 2022 bedraagt 100%, wat in de lijn ligt van de voorgaande jaren. Hieruit blijkt dat de door Leefmilieu Brussel opgelegde boetes kwaliteitsvol zijn en dat de beslissingen in feite en in rechte gemotiveerd zijn en op concrete en solide elementen zijn gebaseerd. De kwaliteit van het werk dat door alle schakels in de sanctieketen wordt verricht, heeft ertoe bijgedragen dat alle beslissingen in beginsel werden bevestigd.

We moeten hier echter enige nuancering aanbrengen.

- We herhalen dat de indicator geen rekening houdt met de beslissingen voor door Leefmilieu Brussel opgelegde geldboetes waarvan het Milieucollege het beginsel bevestigde maar besliste om het bedrag van de opgelegde boete te verlagen, noch met de beslissingen die door de Raad van State nietig verklaard werden na een beslissing van het Milieucollege om de beslissing van Leefmilieu Brussel te bevestigen
- In 2022 werd bij 15% van de voor het Milieucollege betwiste beslissingen het bedrag verlaagd.

Termijnen voor het indienen van dossiers

Waarom? Opdat een sanctie afdrend zou werken, moet ze binnen een redelijke termijn na het proces-verbaal volgen om de impact ervan op de overtreder te versterken. Toch bepaalt het Wetboek van Inspectie in zijn artikel 5 dat de alternatieve administratieve geldboete niet meer opgelegd mag worden na een termijn langer dan 5 jaar te tellen vanaf het begaan van de overtreding, tenzij er een stuk tot stuiting van die verjaring bestaat.

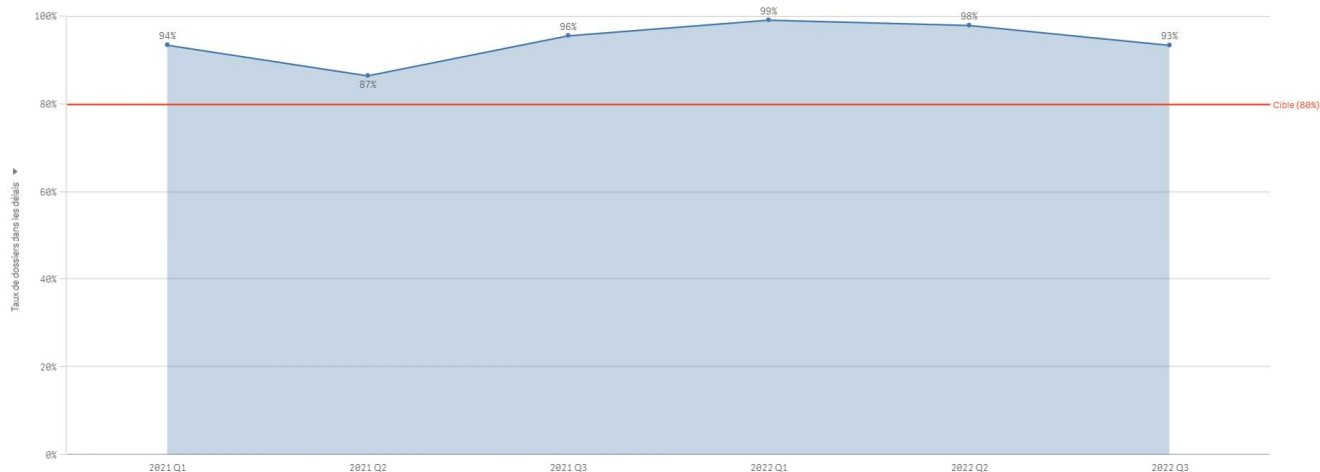
De indicator biedt de mogelijkheid om het goede beheer van de dossiers in 2022 te analyseren en beoogt om de behandelingstermijn van dossiers te berekenen, zowel bij dossiers die voor de procedure afgesloten worden als bij beslissingen om een boete op te leggen.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt met name af van de wil van de overtreder om zich te verweren, van de complexiteit van de dossiers en van de werklast van de dossierbeheerders, juristen en beoordelaars.

De behandelingstermijn wordt per dossier berekend. De tijd voor de verwerking is specifiek voor de oorsprong van de processen-verbaal. Zo zijn er bij de processen-verbaal opgemaakt door de gemeentambtenaren en de medewerkers van Leefmilieu Brussel met uitzondering van 'vliegtuighinder' doorgaans meer uitwisselingen met

de overtreder en de verbaliserende ambtenaar, die zich soms opnieuw naar de plaats van de inbreuk moet begeven. Hoewel die factor helpt om de nodige elementen te verzamelen om bij de besluitname te beschikken over een geactualiseerd perspectief op de inbreuksituatie, heeft hij een impact op de tijd die nodig is om het dossier te behandelen.

A3KPI059 / Evolutie van het percentage binnen de termijn ingediende dossiers in 2022 en 2021

Opmerkingen

In 2022 werd 97% van de beslissingen om alternatieve administratieve geldboetes op te leggen voor alle thema's samen binnen de interne termijn genomen. Dat percentage is hoger dan het streefcijfer (80%) en gestegen in vergelijking met 2021, toen het nog maar 93% bedroeg.

Daarnaast zien we voor de gemiddelde verwerkingstermijnen in 2022 het volgende:

- op basis van het 50e percentiel bedraagt de termijn nu 103 dagen, zoals in 2021.
- op basis van het 90e percentiel bedraagt de termijn nu 140 dagen, d.w.z. een daling ten opzichte van 2021 (154 dagen).

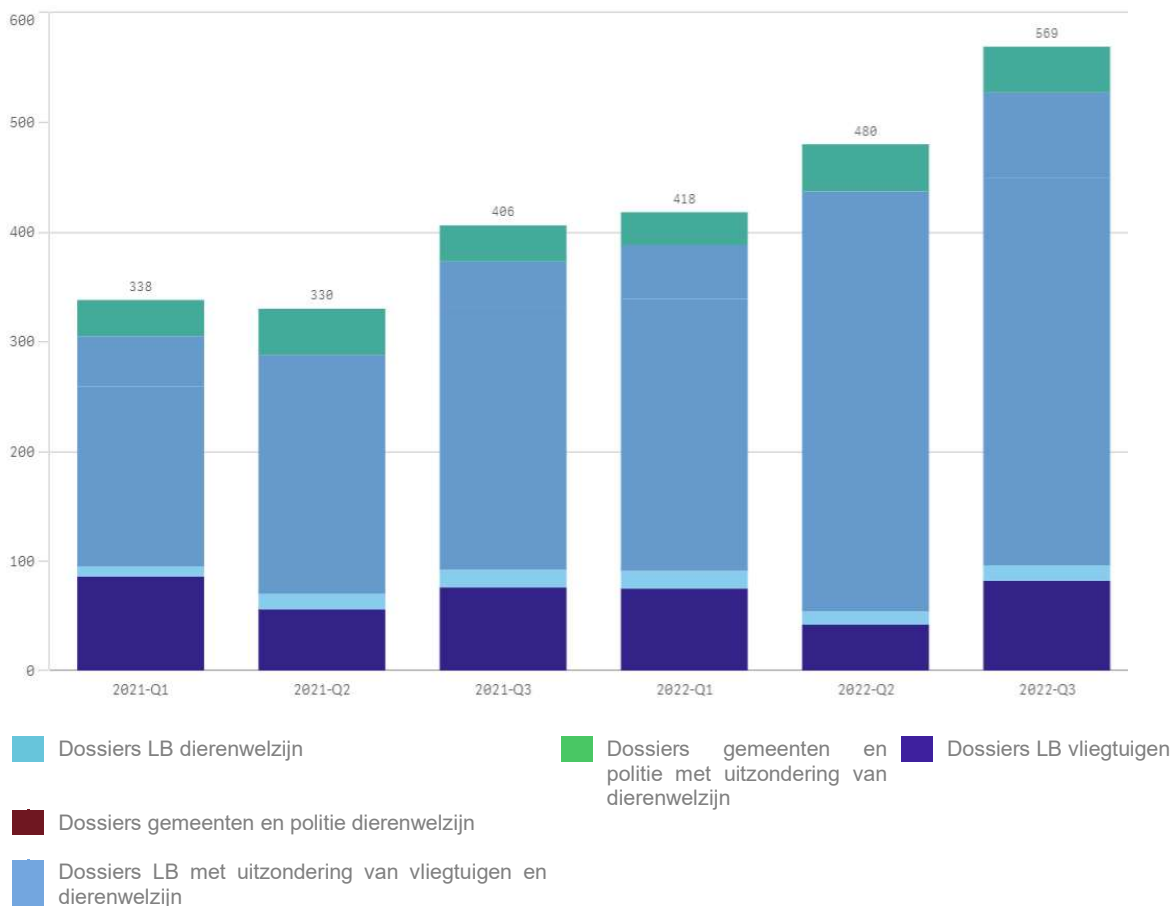
Processen-verbaal in afwachting van verwerking

Waarom? Alle inbreuken inzake leefmilieu en dierenwelzijn die in het Wetboek van inspectie zijn voorzien, kunnen leiden tot een alternatieve administratieve geldboete (art. 45).

De indicator geeft inzicht in het aantal processen-verbaal dat via de procedure van de alternatieve administratieve geldboete kan worden afgehandeld, wanneer de procureur besluit geen strafvervolg in te stellen.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt met name af van het aantal opgestelde processen-verbaal, de uitdrukkelijke beslissing van de procureur des Konings, de goede samenwerking met de verbaliserende ambtenaar (mededeling van aanvullende informatie), de werklast van de dossierbeheerders en de complexiteit van de dossiers.

A3KPI061 / Aantal dossiers van administratieve geldboete in afwachting van verwerking

Opmerkingen

Het aantal processen-verbaal in afwachting van verwerking is in 2022 aanzienlijk gestegen tot 569. Dat is een stijging van 40% ten opzichte van eind 2021 (406).

Eind 2022 waren de twee belangrijkste oorzaken van die stijging het hogere aantal processen-verbaal van Leefmilieu Brussel inzake leefmilieu en de pv's opgesteld door de gemeenten en politie voor dierenwelzijn.

Dat heeft een vertraging teweeggebracht in het dossierbeheer, ondanks de constante verbeteringen van de processen en informaticatools;

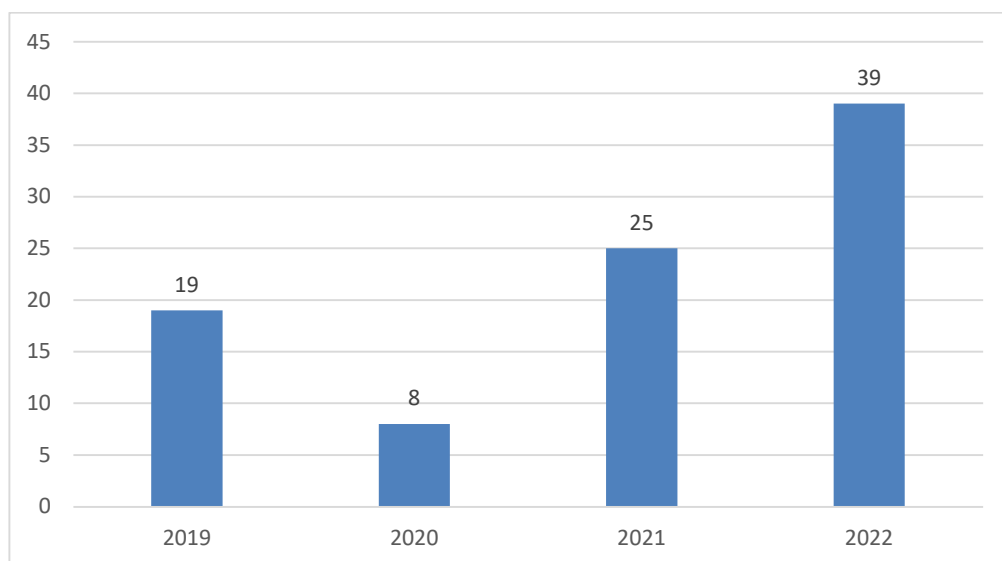
OS45 EEN BELEID UITWERKEN VOOR DE BESCHERMING EN DE BEVORDERING VAN HET DIERENWELZIJN

Aantal erkenningen van inrichtingen voor dieren

Waarom? Allerhande instellingen voor dieren zijn wettelijk verplicht een erkenning aan te vragen. Deze instellingen omvatten zowel handelszaken (winkels) als opvangcentra en fokkers (meestal particulieren). Na de erkenningsaanvraag wordt een controle ter plaatse uitgevoerd om alle in het aanvraagdossier beschreven parameters te verifiëren. Indien nodig worden maatregelen genomen om aan het aanvraagdossier te voldoen. In dat geval wordt de erkenning binnen 4 maanden na de aanvraag (volledig dossier) verleend door de minister. Deze instellingen worden vervolgens regelmatig geïnspecteerd.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator houdt geen rekening met het aantal aanvragen dat kan worden ingediend, noch met het werkelijke aantal instellingen dat een erkenning zou moeten hebben, of het aantal afgegeven erkenningen. De indicator geeft evenmin aan wanneer zich wijzigingen in de wetgeving hebben voorgedaan die van invloed kunnen zijn op het aantal instellingen waarvoor de erkenningsplicht geldt.

Evolutie van het aantal erkenningsaanvragen door instellingen voor dieren – periode 2019-2021

Opmerkingen

Sinds 2019, en met uitzondering van 2020, toen de gezondheidscrisis zich scherp liet voelen, zien we een constante toename van het aantal aanvragen voor erkenningen. Die tendens is voor een deel toe te schrijven aan de aanvragen van kleine kwekers die, om de sterilisatie van hun kat te vermijden (wettelijke invoering van verplichte sterilisatie), een erkenning als 'amateur'-fokker hebben aangevraagd. We moeten opmerken dat ondanks de toename van de in 2022 ingediende aanvragen, het aantal erkenningen tussen 2021 en 2022 stabiel is gebleven (25 erkenningen). In 2022 hebben 12 aanvragers hun aanvraag laten vallen, tegenover 0 in 2020 en 1 in 2021. Daar zijn uiteenlopende redenen voor aan te halen, gaande van laten vallen omdat men van mening veranderd is tot een verhuizing buiten het gewest.

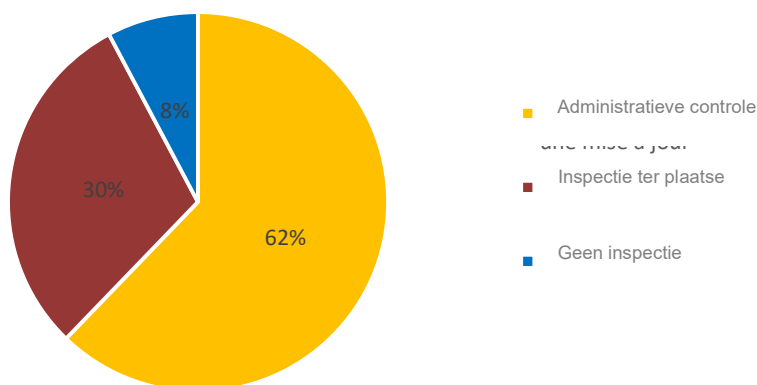
Inspecties van laboratoria

Waarom? Laboratoria, waaronder ook kwekers en leveranciers, die proefdieren gebruiken, zijn strikt gereguleerd wat betreft hun werkmethoden en de laboratoriumprojecten die zij indienen en uitvoeren. In dit verband controleert Leefmilieu Brussel verschillende parameters die allemaal verband houden met het welzijn van proefdieren, zoals huisvesting, voeding, verzorging, aantal, soorten en geschiktheid van het personeel voor de verschillende taken. Deze parameters kunnen worden bijgewerkt. Dat moet dan aan de administratie worden meegedeeld. Bovendien is Leefmilieu Brussel wettelijk verplicht elk jaar een derde van deze laboratoria te inspecteren.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator houdt geen rekening met de tijd die wordt besteed aan de follow-up van de inspecties, het aantal inspecteurs, hun beschikbaarheid, of de beschikbaarheid van de laboratoria voor inspecties ter plaatse.

Percentage uitgevoerde inspecties per type in 2021

Percentage uitgevoerde inspecties per type in 2022

Opmerking

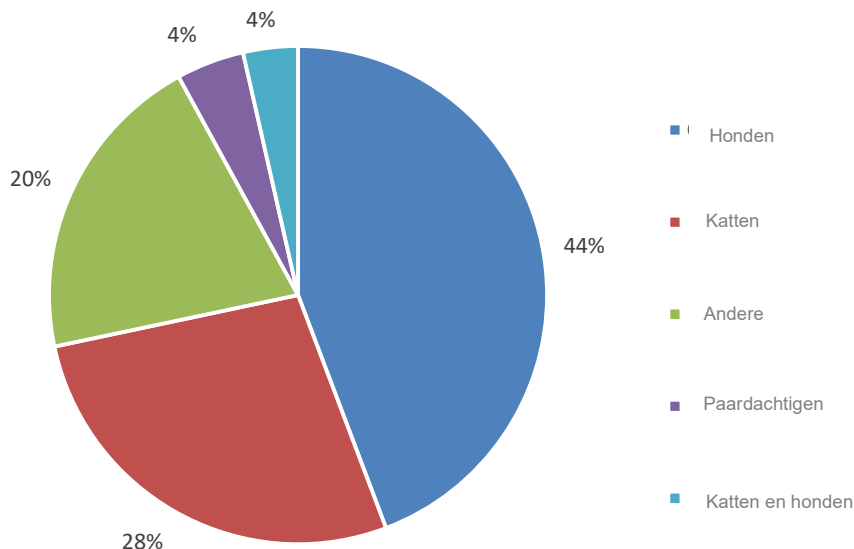
In 2022 werden 83 van de 90 laboratoria (inclusief kwekers en leveranciers) geïnspecteerd. Dat komt overeen met een controlegraad van 92%. Het grootste deel van deze controles betrof een administratieve controle als gevolg van een vernieuwing van hun erkenning.

Klachten

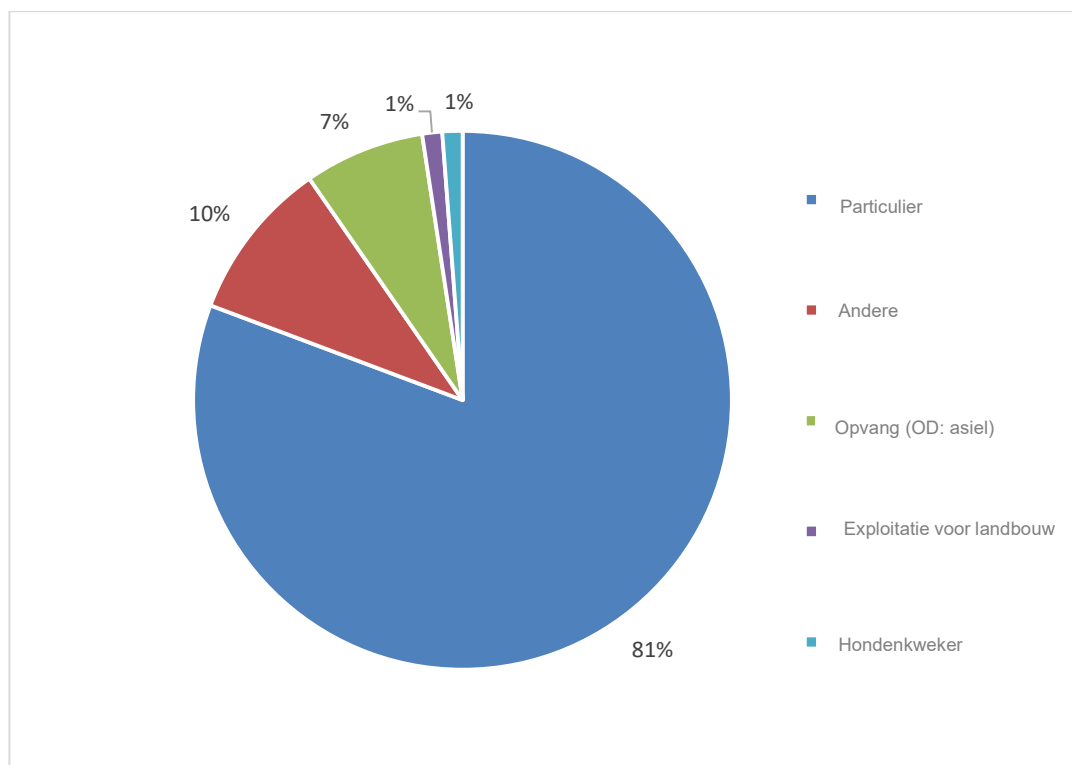
Waarom? De follow-up van klachten over dierenmishandeling is een van de taken van Leefmilieu Brussel. Het is een van de parameters waarop de administratie zich kan baseren om haar bewustmakingscampagnes te richten en haar preventieve acties te verbeteren. Klachten kunnen ook leiden tot sancties opgelegd door het parket of de administratie in de vorm van alternatieve administratieve geldboetes

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator houdt geen rekening met prioriteiten, werklast, aantal ambtenaren, het bewustzijn over dierenwelzijn bij externe doelgroepen, de geografische oorsprong van de klacht of de gegrondheid ervan. De indicator meet niet de analyse, de geloofwaardigheid of de ernst van de klacht, noch de tijd die wordt besteed aan de follow-up of aan de veiligheidscontext.

Verdeling van de klachten in 2022 per diersoort

Doelgroepen waarop de klachten betrekking hebben

Opmerking

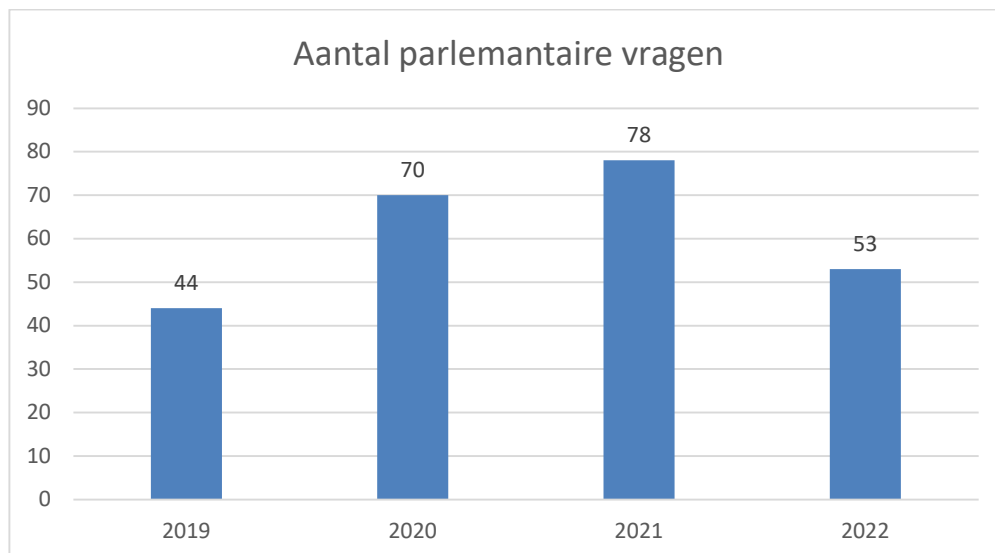
In 2022 werden er in totaal 113 klachten wegens mishandeling geregistreerd, waarvan de meeste betrekking hadden op honden (44%) en katten (28%). De meeste klachten betroffen particulieren.

Parlementaire vragen

Waarom? De follow-up van parlementaire vragen is een van de parameters die inzicht geven in de belangstelling en het bewustzijn van politici voor dierenwelzijn. In sommige gevallen komen ook de bezorgdheid van het grote publiek over actuele of meer algemene kwesties aan bod.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator houdt geen rekening met de prioriteiten, de actualiteit en de gebeurtenissen in verband met dierenwelzijn, de complexiteit van de vragen, de tijd die aan de vraag wordt besteed, het aantal ambtenaren en hun beschikbaarheid, de werkdruk of het bewustzijn over dierenwelzijn.

Aantal parlementaire vragen in 2020-2022

Opmerking

We stellen vast dat het aantal parlementaire vragen over dit onderwerp van jaar tot jaar in stijgende lijn ging, tot 2021: van 44 in 2019 tot 78 in 2021. Zonder dat we daar een verklaring voor hebben is vanaf 2022 een afname te zien, met nog 53 parlementaire vragen. Dat is nog steeds een niet-verwaarloosbaar aantal en het toont de interesse aan die de parlementariërs aan de dag blijven leggen voor dierenwelzijn.

Alternatieve administratieve geldboetes

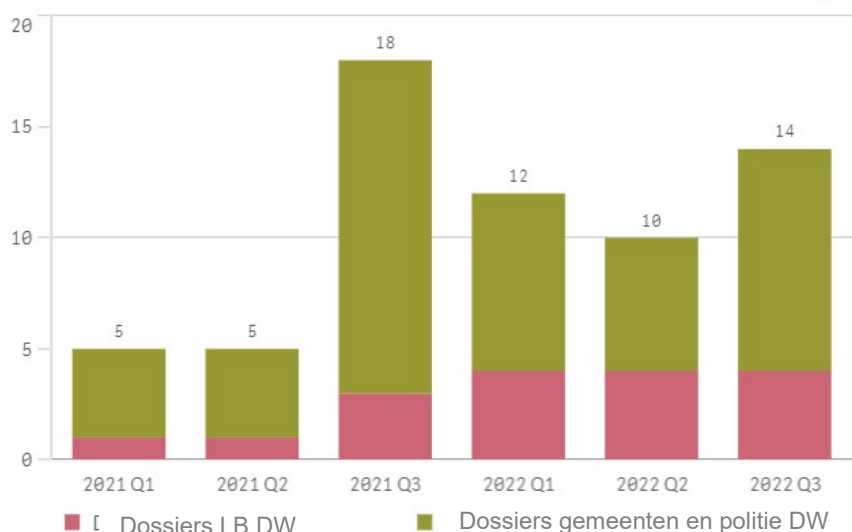
Aantal beslissingen om een alternatieve administratieve geldboete op te leggen

Waarom? Voor alle overtredingen in verband met leefmilieu en dierenwelzijn opgenomen in het Wetboek van Inspectie kan een alternatieve administratieve geldboete (art. 45) worden opgelegd wanneer er, ondanks het overlegproces, inbreuken worden vastgesteld.

De indicator vermeldt het aantal beslissingen voor het opleggen van alternatieve administratieve geldboetes.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt met name af van het aantal processen-verbaal opgemaakt door de medewerkers van Leefmilieu Brussel, door de gemeenten en door de politie. Hij hangt ook af van de kwaliteit van de opgestelde processen-verbaal en de reactietijd van de verschillende tussenpersonen (dossierbeheerders, juristen en beoordelaars). Het gaat dus om het aantal beslissingen en niet om het aantal dossiers. Merk op dat eenzelfde beslissing betrekking kan hebben op meerdere processen-verbaal opgemaakt tegen dezelfde overtreder.

A3KPI055 / Evolutie van het aantal beslissingen om een alternatieve administratieve geldboete op te leggen

Opmerkingen

Het totale aantal opgelegde beslissingen is tussen 2021 en 2022 met 30% gestegen
Het gaat ondertussen om 36 beslissingen (tegenover 28 in 2021).

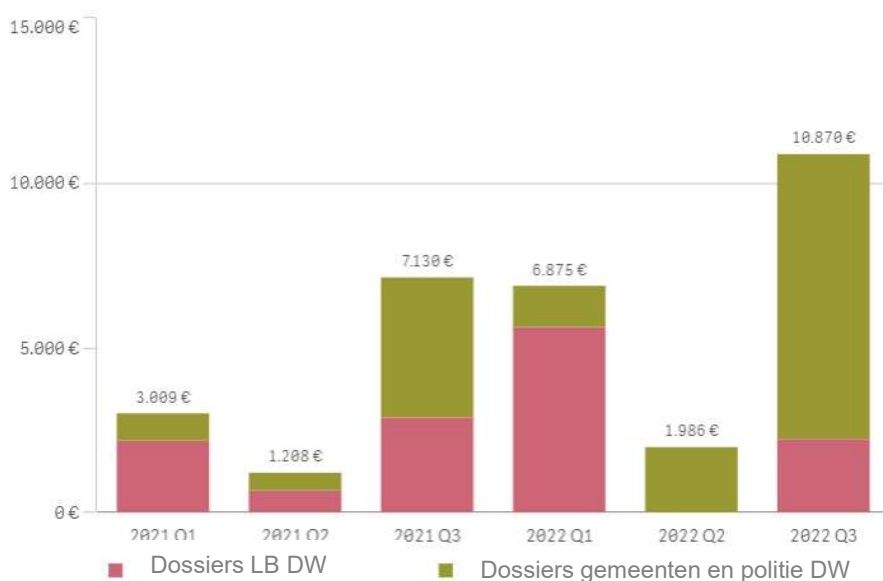
Ondertussen werden in 2022 cruciale projecten uitgevoerd. Er werden onder meer stappen gezet naar een vereenvoudigde administratie en op het vlak van digitalisering (vulgarisering en voorbereiding van een mailinglist op basis van de template van de beslissing).

Bedrag van de beslissingen

Waarom? De beslissingen voor alternatieve administratieve geldboetes worden door Leefmilieu Brussel opgelegd krachtens het Wetboek van Inspectie. Het bedrag van de alternatieve administratieve geldboete gaat van 50 tot 62.500 euro en dat bedrag kan bij verzachtende omstandigheden tot onder het wettelijk minimum verlaagd worden. Als er verschillende inbreuken samenkomen, worden de bedragen van de alternatieve administratieve geldboetes bij elkaar opgeteld zonder dat ze echter het bedrag van € 125.000 kunnen overschrijden. De indicator geeft het bedrag weer van de beslissingen voor alternatieve administratieve geldboetes opgelegd in 2021 en 2022.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt met name af van het aantal en de ernst van de in de processen-verbaal vastgestelde inbreuken, van de verzachtende omstandigheden waarmee rekening gehouden moet worden bij het opleggen van de geldboete (rechtzetting van de inbreuk ...) en van het profiel van de overtreders (professional of niet ...).

A3KPI056 / Evolutie van het totaalbedrag van de opgelegde alternatieve administratieve geldboetes

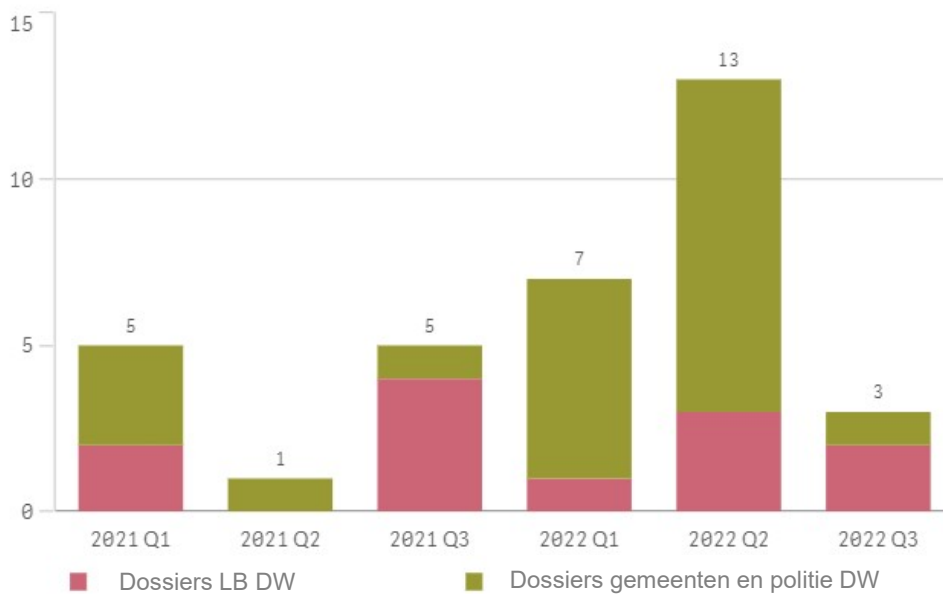
Opmerkingen

In 2021 werd voor 19.731 € aan boetes opgelegd. Dit is een stijging van 73% ten opzichte van 2021 (€ 11.347), voornamelijk veroorzaakt door de stijging in het aantal opgelegde boetes.

Verval van de strafvordering

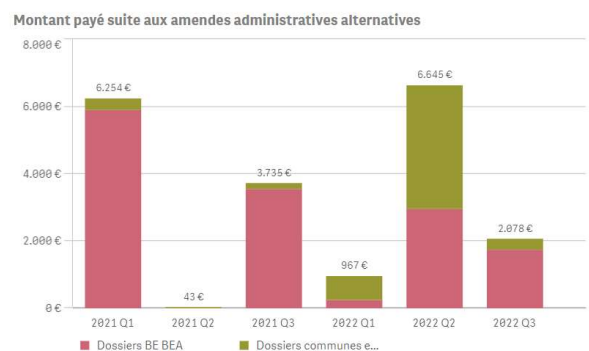
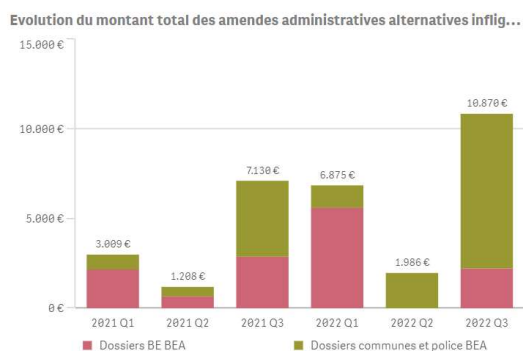
Waarom? Krachtens het Wetboek van Inspectie doet de betaling van de boete de strafvordering vervallen. De indicator geeft het aantal beslissingen weer voor alternatieve administratieve geldboetes die in 2021 en 2022 opgelegd en betaald werden.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt af van de wil en/of het financiële vermogen van de overtreders om de alternatieve administratieve geldboete te betalen die hen is opgelegd door Leefmilieu Brussel. De indicator houdt rekening met het aantal beslissingen betaald tijdens een specifieke periode, zonder de datum in beschouwing te nemen waarop de beslissing voor de betaalde geldboete werd opgelegd. De indicator houdt geen rekening met de betalingen die zijn uitgevoerd via Brussel Fiscaliteit (dwanginvordering).

Montant total en €
31.078 €

Montant payé suite aux amendes administratives alte...
19.722 €

Opmerkingen

Het aantal vervallen strafvorderingen heeft betrekking op het aantal beslissingen opgelegd in de loop van het tertaal in kwestie en de voorafgaande tertalen. Bijgevolg heeft het aantal geldboetes dat wordt opgelegd in een tertaal een invloed op het aantal geldboetes dat in de daaropvolgende maanden wordt betaald (al dan niet in hetzelfde tertaal). Die invloed blijft ook in de volgende tertalen nog zichtbaar.

We stellen vast dat het aantal boetes dat betaald werd in 2022 een stijgende trend vertoont ten opzichte van 2020, namelijk 23 tegenover 11.

We stellen ook een duidelijke toename vast van de bedragen die betaald worden in dossiers van gemeenten en politie rond dierenwelzijn (de betalingen zijn goed voor 40 % van het totale aan geldboetes opgelegde bedrag in 2022, tegenover 10% in 2021).

Beroep

Waarom? Het Wetboek van Inspectie voorziet voor elke persoon die veroordeeld wordt tot het betalen van een alternatieve administratieve geldboete in de mogelijkheid om beroep aan te tekenen bij het Milieucollege. Het Milieucollege bevestigt of herzielt de in eerste aanleg genomen beslissing.

De indicator laat toe om voor 2021 en 2022 de kwaliteit van de beslissingen om een alternatieve administratieve geldboete op te leggen te analyseren en beoogt om, ten opzichte van het totale aantal beslissingen, het percentage beslissingen te berekenen waarvoor geen beroep werd aangetekend en de beslissingen die na een beroep werden bevestigd door het Milieucollege.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt onder meer af van de wil van de overtreder om de beslissing om hem een alternatieve administratieve geldboete op te leggen al dan niet te betwisten bij het Milieucollege, van de kwaliteit van de opgemaakte processen-verbaal, van de werklast van de dossierbeheerders, juristen en beoordelaars, van de wijzigingen aan het sanctiebeleid dat het Milieucollege toepast en van de wetswijzigingen op het vlak van verplichting, verbod en strafbaarstelling.

Aangezien de beroepen bij het Milieucollege aangetekend worden binnen 2 maanden na de kennisgeving van de beslissing, worden de beslissingen om een alternatieve administratieve geldboete op te leggen waarvoor geen beroep wordt aangetekend berekend op basis van een 'tertaal' (met 2 maanden vertraging ten opzichte van het tertaal in kwestie) en de beslissingen van het Milieucollege naar aanleiding van een beroep op basis van een 'kalendertertaal' (tertaal in kwestie).

Het aantekenen van een beroep kan zowel een ultieme poging zijn om niet bestraft te worden als een antwoord op het gevoel niet begrepen te worden van de kant van de overtreder.

De indicator houdt geen rekening met de beslissingen voor door Leefmilieu Brussel opgelegde geldboetes waarvan het Milieucollege het beginsel bevestigt maar beslist om het bedrag van de opgelegde boete te verlagen.

A3KPI058 / Percentage van beroepen tegen de beslissing voor een alternatieve administratieve geldboete gewonnen door Leefmilieu Brussel

Opmerkingen

Het globale percentage van het jaar 2022 bedraagt 100%, wat het percentage van 2021 bevestigt. Hieruit blijkt dat de door Leefmilieu Brussel opgelegde boetes kwaliteitsvol zijn en toont dat de beslissingen gegrond en gerechtigd zijn op basis van concrete en solide elementen. De kwaliteit van het werk dat door alle schakels in de sanctieketen wordt verricht, heeft ertoe bijgedragen dat alle beslissingen werden bevestigd.

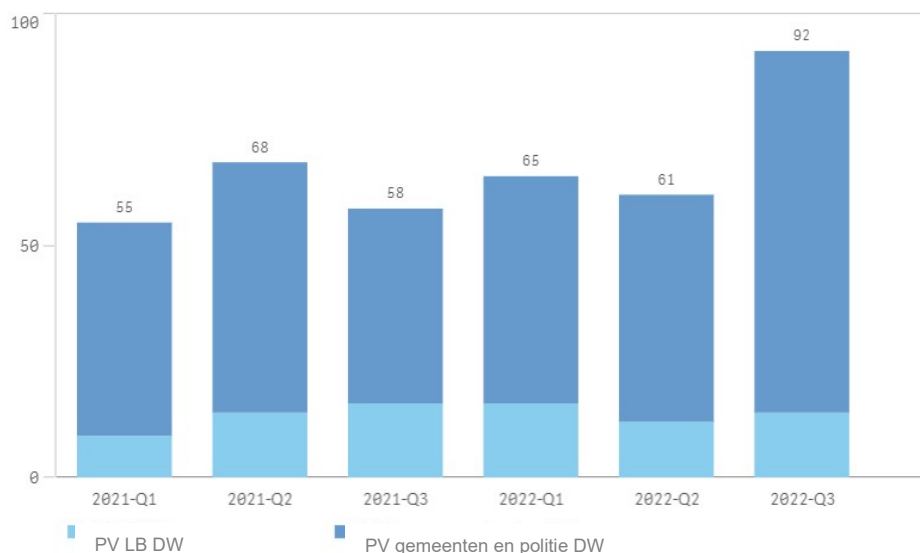
Processen-verbaal in afwachting van verwerking

Waarom? Alle inbreuken inzake leefmilieu en dierenwelzijn die in het Wetboek van inspectie zijn voorzien, kunnen leiden tot een alternatieve administratieve geldboete (art. 45).

De indicator geeft inzicht in het aantal processen-verbaal dat via de procedure van de alternatieve administratieve geldboete kan worden afgehandeld, wanneer de procureur besluit geen strafvervolgung in te stellen.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator hangt met name af van het aantal opgestelde processen-verbaal, de uitdrukkelijke beslissing van de procureur des Konings, de goede samenwerking met de verbaliserende ambtenaar (mededeling van aanvullende informatie), de werklast van de dossierbeheerders en de complexiteit van de dossiers.

A3KPI061 / Aantal dossiers van administratieve geldboete in afwachting van verwerking

Opmerkingen

Het aantal processen-verbaal in afwachting van verwerking blijft consequent stijgen. Op 31 december 2022 bedroeg het 92 tegenover 58 eind 2021.

Deze stijging moet in verband worden gebracht met:

- de stijging van het aantal opgestelde proces-verbalen door de inspecteurs van de Brusselse politie en gemeenten. Dit cijfer is namelijk gestegen van 75 in 2021 tot 101 in 2022. Deze stijging heeft geleid tot een vertraging in het dossierbeheer ondanks de voortdurende verbeteringen in de IT-processen en -instrumenten.

Het jaar 2023 zal belangrijk zijn voor het beheer van dit aspect, met de volgende projecten

- Beheer gebaseerd op een risicoanalyse, met name het prioritair behandelen van dossiers waarvan de impact belangrijk blijft en meer dossiers zonder gevolg klasseren
- Project mailinglist, geautomatiseerde template, waarin automatisch de bestaande en beschikbare informatie wordt opgenomen;

BESLUIT OVER DE ACTIVITEITEN ROND DIERENWELZIJN IN 2022

In 2022 heeft de administratie de gezondheids crisis achter zich kunnen laten en opnieuw een jaar beleefd dat voor wat de inspectie betreft als normaal kan beschouwd worden.

Leefmilieu Brussel heeft verschillende projecten gerealiseerd om de samenwerking met verschillende partners in de toekomst te versterken. Zo werd in 2022 begonnen met de opstelling van een Brussels wetboek rond dierenwelzijn, een grootschalig project van aanpassing van de wetgeving aan de realiteit van 2023 en voorbereiding op de toekomst. Deze werf zou eind 2023 afgerond moeten worden.

2022 is ook het jaar waarin het in 2021 gestarte project AWI-Bru concreet werd. Ter herinnering: deze gewestelijke coördinatiemissie op vlak van dierenwelzijn draait rond de belangrijkste spelers in de sector en had in 2022 tot doel om een beter inzicht te krijgen in de verwachtingen van burgers en organisaties ten opzichte van dierenwelzijn in de stedelijke context. Het moet ons in staat stellen om de verschillende initiatieven inzake dierenwelzijn in het gewest op te lijsten en conclusies te trekken over hun impact. Er zijn ontmoetingen geweest met verschillende partners en er werd een enquête met de naam 'Samenleven met dieren in de stad' gepubliceerd om te onderzoeken hoe Brusselse burgers zich voelen bij de aanwezigheid van verschillende dieren in de stad. Op basis van die analyse werden voorstellen geformuleerd voor concrete acties, waarvan de eerste in 2022 zijn verschenen. Zo kunnen we de invoering vermelden van een coördinatie- en informatienetwerk met daarin de gemeenten, politiezones en Leefmilieu Brussel. Vanuit dat netwerk zijn ook verschillende werkgroepen opgericht met als doel om zich te buigen over de verschillende specifieke thema's, om tot gemeenschappelijke standpunten of voorstellen te komen.

In 2022 werd een opleidingscyclus georganiseerd voor de professionals van de sector. De administratie heeft eveneens tijd en middelen vrijgemaakt voor belangrijke moderniseringswerken aan de IT-tool voor het beheer van de verschillende dossiers. Deze werken zullen een antwoord bieden op de verwachtingen van de stakeholders door hen toegang te geven tot efficiënte uitwisselingstools. De voorbereiding is in 2022 gestart en de werken zullen in 2023 op kruissnelheid komen, zodat tegen het einde van het jaar de eerste realisaties op de

sporen zullen staan. Daarnaast, zijn de gebruikelijke taken voortgezet, zoals het opstellen van bestekken voor overheidsopdrachten, de herziening van diverse besluiten, het opstellen van gidsen en statistische verslagen. De vergaderingen met de externe comités van deskundigen bleven behouden, grotendeels virtueel. Zo konden adviezen worden opgesteld over zeer specifieke thema's.

OS23 HET MILIEUMANAGEMENTSYSTEEM VAN LB STIMULEREN

Waarom?

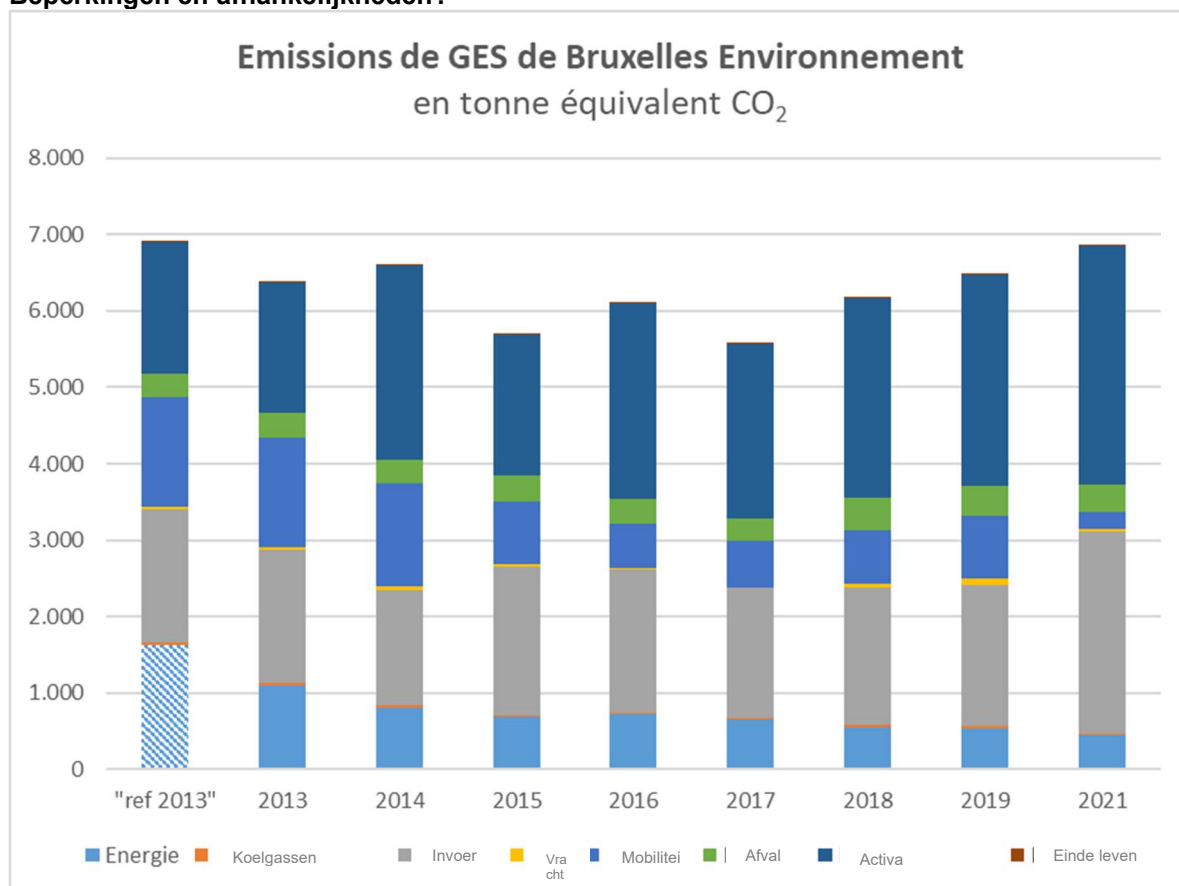
Leefmilieu Brussel waakt voortdurend over het voorkomen van vervuiling en de bescherming en verbetering van het leefmilieu in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om de leefkwaliteit van zijn inwoners te vrijwaren. LB voert gediversifieerde opdrachten uit op het vlak van de strijd tegen milieuoverlast, duurzaam bouwen, afvalbeheer, bescherming van de groene ruimten en energieprestaties. Bewust van het feit dat er coherentie moet bestaan tussen het beheer van Leefmilieu Brussel en de nagestreefde doelstellingen in het kader van zijn opdrachten, voert LB een milieubeheerbeleid dat van toepassing is op alle plaatsen waar zijn personeel actief is; dit beleid zal met het oog op continue verbetering en voorbeeldfunctie verder worden ontwikkeld.

In de milieuverklaring van Leefmilieu Brussel worden de milieuprestaties en de milieudoelstellingen die Leefmilieu Brussel zich heeft gesteld en in een bepaald jaar heeft bereikt, in detail beschreven. Analyses van de cijfers geven een volledig beeld van de resultaten van het milieubeheer in het afgelopen jaar.

Deze milieuverklaring, die jaarlijks wordt bijgewerkt en gecontroleerd door een in het kader van de EMAS-registratie geaccrediteerde controle instantie, wordt op onze website gepubliceerd - link naar onze milieuverklaring

<https://leefmilieu.brussels/leefmilieu-brussel/wie-zijn-wij/emas-registratie-voor-leefmilieu-brussel>

Beperkingen en afhankelijkheden?

Opmerkingen

In het kader van dat MMS wordt sinds 2013 elk jaar een volledige Bilan Carbone® (koolstofbalans) van de activiteiten van Leefmilieu Brussel uitgevoerd. Dankzij dit hulpmiddel kan een algemeen beeld worden gevormd van alles wat we in de lucht uitstoten, in de vorm van koolstof of andere broeikasgassen. En nu we een duidelijk beeld hebben van de meest significante aspecten van de activiteit van het instituut, onder meer dankzij de Bilan Carbone®, zijn we bezig met het opstellen van een koolstofvrije strategie 2050 teneinde de prestaties nog verder te verbeteren tegen 2050.

Beheer van het vastgoedpatrimonium

Waarom? Leefmilieu Brussel beheert in totaal bijna 200 gebouwen. Aangezien veel panden deel uitmaken van beschermde sites, is de wetgeving betreffende de bescherming van monumenten en landschappen erop van toepassing. Naast het vastgoedpatrimonium beheert Leefmilieu Brussel ook de openbare infrastructuur die bestaat uit speeltuinen, fonteinen, bewegwijzering, verlichting en ander stedelijk meubilair in de parken en bossen in het Gewest.

Elk duurzaam bouw- of renovatieproject wordt gepland in een vijfjarenplan 2021-2025, dat jaarlijks wordt gedetailleerd.

Het vastgoedpatrimonium, veelzijdig, in volle groei en vaak verouderd bereid zich al een aantal jaren voor op de klimaattransitie via grote renovatieprojecten of nieuwbouw. Dit gebeurt rond vier hoofdpijlers:

- 1 – Duurzame renovatie van grote technische sites
- 2 – Actieve samenwerking met de transversale programma's en thema's van LB
- 3 – Het bruist in de groene ruimten: onthaalstructuren
- 4 – Opwaardering en restauratie van het patrimonium

Beperkingen en afhankelijkheden? /

Indicatoren voor het meten van de realisaties en de prestaties

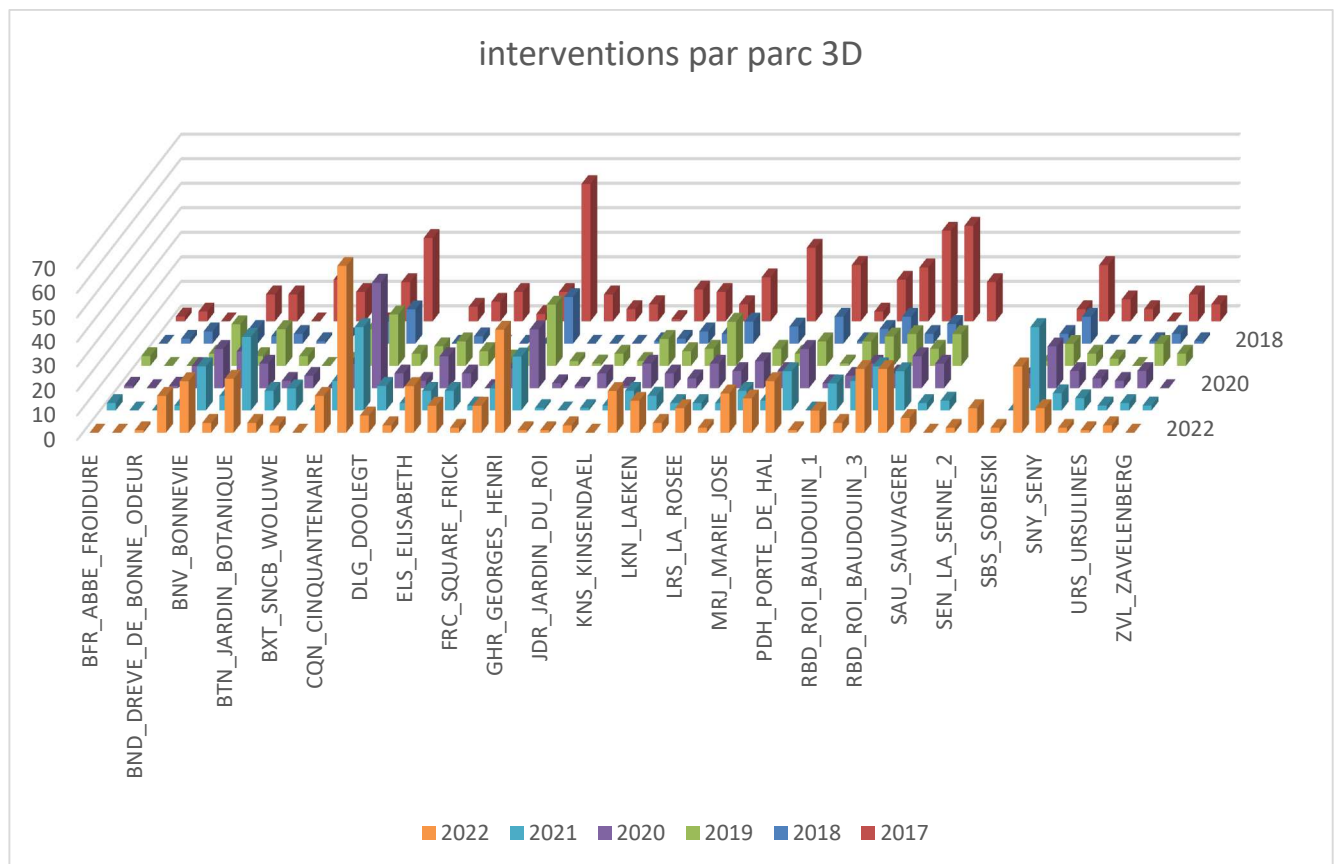
Aantal werven in uitvoering op het aantal geplande werven in het vijfjarenplan voor investering in het patrimonium

	WERVEN IN DE UITVOERINGSFASE (werken) 2022	WERVEN VOORZIEN IN HET VIJFJARENPLAN 2019- 2024
1.	5 gevels (Dudenpark restauratie van 3 gebouwen.) werken lopende)	Duden nutsvoorzieningen (werken indien zomerbar ingepland)
2.	Restauratie brug Woluwepark (werken lopende)	Restauratie Brug Woluwepark – werken beëindigd
3.	Brigade 1 (def. oplevering 2022) – SAV- werken lopende	Ackermans bouwplaats 2023-24
4.	Zomerbars 2022 – 6 exploitaties lopende + monteren/demonteren/onderhoud/opslag	Westpark CRU3: PU, bouwplaats tijdelijke lokalen
5.	Bouw kiosk Ninoofsepoort (werken lopende)	Rood Klooster, buitenmuur – PU-bouwplaats
6.	Kruidtuin (SAV-werken lopende) –Definitieve oplevering	Zomerbars exploitatie 2023 (7 sites): monteren/demonteren/onderhoud/opslag
7.	Terkamerenabdij – renovatie lokalen tuiniers – interieurinrichting.- werken lopende	ST Laken: studie restructuration site technique
8.	Voetgangersbrug TSO, restauratie (lopende)	Pedehoeve-Ketelstraat (bouwplaats)
9.	Hippodroom – huis van het bos: inrichtingswerken, bouwplaats	Massart dak gebouw B – ontwerp PLAGE
10.		Restauratie muur Bospark Anderlecht – bouwplaats
11.		Zavelenberg, terrein en boerderijgebouw: PU en bouwplaats
12.		Parmentier afbraak paviljoen of renovatie, PU, bouwplaats
13.		Voetgangersbruggen Tervuren en Stokkel: stabiliteitsstudie - PU, bouwplaats
14.		Voetgangersbrug Bovenberg: stabiliteitsstudie – PU, bouwplaats
15.		Luifel beton Marie-Josépark: stabiliteitsstudie - PU, bouwplaats
16.		Kalvariekruis – studie restauratie stabiliteit- PU - bouwplaats
17.		(Maximiliaanpark CRU1 – project overgenomen door de stad Brussel)
18.		Rood Klooster-Restauratie Molenaarshuis (bouwplaats)
19.		De Zenne (gemeenschappelijke opdracht CLTB)- (bouwplaats)
20.		6 gevels (St.-Hubertus, 3 TSO) (verkrijgen PU + oproep offerten werken, bouwplaats)
21.		Elisabethpark - muziekkiosk (offerteoproep werken + bouwplaats)
22.		Elisabethpark – Paviljoen Vanaudenhove (bouwplaats)

	BEËINDIGDE WERKEN - 2022	
1.	Monumentale ingang Marie-Josépark (aanbestedingsprocedure)	Monumentale ingang Marie-Josépark (aanbestedingsprocedure)
2.	Monumentale ingang Bospark Anderlecht	
3.	Paleis der Academiën renovatie lokaal parkwachters	
4.	Sauvagèrepark - conciërgewoning werken tijdelijke ingebruikname	
5.	Georges-Henri – tijdelijke ingebruikname: werken renovatie binnenin	
6.	Mellaertsvijvers - renovatie loods en toewijzing exploitatie	
7.	Terkamerenabdij – PU regularisatie chalet tuiniers	
8.	5 gevels: restauratie Koloniale tuin en Sobieskipark	
9.	Liedekerke - bouw nouveau lokaal parkwachter	
10.	Massart nutsvoorzieningen	
11.	Massart gebouwen	
12.	Muur Fontainas/Féron (stabiliteit en restauratie)	
13.	Elisabethpark-Av du Panthéon, renovatie lokaal parkwachters	
14.	Tolhuisje Ninoofsepoort	
	TOTAAL:	
	24 bouwplaatsen lopende of beëindigd	21 bouwplaatsen te plannen
	LOPENDE OPDRACHTEN DIENSTEN EN STUDIES 2022:	TE PLANNEN OPDRACHTEN DIENSTEN EN STUDIES VIJFJARENPLAN 2019-24:
1.	Ackermans – overname opdracht architecten + aanhangsels technische opdrachten – opstellen offerteoproep werken lopende	Kadervereenkomst dienstenopdracht architectuur: opstellen BB nieuwe kadervereenkomst diensten
2.	Westpark CRU3: offerteoproep tijdelijke lokalen, PU	Kadervereenkomst ent générale: offerteoproep kadervereenkomst werken
3.	Rood Klooster, buitenmuur – opstellen BB studie	Sauvagèrepark - conciërgewoning – dienstenopdracht studie
4.	Brigade 2: toewijzing m. Services studies lopende	Brigade 2 (dienstenopdracht- studie ontwerp-PU)
5.	De Zenne lokaal parkwachters (gezamenlijke opdracht CLTB): PU, opdracht werken	Zomerbars 2024-28: CSC nieuw ontwerp + nieuwe sites
6.	6 gevels en daken (St.-Hubertus, 3 TSO) - indienen PU	Industriekaai (gemeenschappelijke opdracht BGHM), interieurinrichting lokaal parkwachters + animatie) – volgens vorderingen BGHM
7.	Elisabethpark - muziekkiosk (PU ontvangen met voorwaarden+ BB werken)	Massart renovatie gebouwen F en G conciërgewoningen: studie, PU
8.	Elisabethpark - Pav. Vanaudenhove (offerteoproep werken)	Massart D, renovatie dak: studie, PU
9.	Jubelpark (senioren paviljoen geweigerd) – onderhandeling Stad	Jubelpark– onderhandeling Stad – studie scenario's
10.	ST Woluwe - Legermuseum: studie scenario's lopende	ST Woluwe – Legermuseum: dienstenopdracht - PU
11.	Modulaire pav. – 1 ^{er} site Goede Herder: PU geweigerd – studie 2 ^e site Senypark	Modulaire pav. : 2 ^e site Seny (PU) – 3 ^e Kauwberg (studie)
12.	RCL-Restauratie maison du Meunier - CSC offerteoproep werken	Goede Herder bouw lokaal parkwachters – gemeenschappelijke opdracht gemeente Evere) – werken interieurinrichting., studie, PU,
13.	Hippodroom - Huis van het Bos (stopzetting)	Hippodroom-Huis van het Bos (beslissing opdracht)
14.	Restauratie muur Bospark Anderlecht – PU, BB werken	Hippodroom Schuur – renovatie SAU (studie, PU, werken) en studie werken interieurinrichting
15.	Zavelenberg, Termondeboerderij (gemeenschappelijke opdracht Citydev): gemeenschappelijke opdracht, programma, studieopdracht	Zavelenberg, Termondeboerderij (gemeenschappelijke opdracht Citydev): studieopdracht – PU
16.	Zavelenberg, terrein en boerderijgebouw: studie, PU	Georges-Henri ontwerp volledige verbouwing, nieuwe bestemming, studieopdracht
17.	Aakaai - sluiswachtershuisjes: opstellen BB studieopdracht	Aakaai-sluiswachtershuisjes: studieopdracht, ontwerp, PU
18.	Bospaviljoen Welriekendedreef: M. studies	Bospaviljoen Welriekendedreef: PU, bouwplaats

	lopende	
19.	Parmentier sloop paviljoen (stand-by)	
20.	Voetgangersbruggen Tervuren en Stokkel: stabiliteitsstudie lopende	
21.	Voetgangersbrug Bovenberg: stabiliteitsstudie lopende	
22.	Luifel beton Marie-Josépark: stabiliteitsstudie – opstellen BB	
23.	Kalvariekruis – studie restauratie stabiliteit, opstellen BB stabiliteit	
24.	Kaderovereenkomst algemene aanneming: opstellen BB nieuwe kaderovereenkomst werken	
	TOTAAL:	
	24 studies lopende	18 studies te plannen

Aantal interventies op speelpleinen sinds 2017

OS35 DE HELE BEVOLKING EN ALLE BEDRIJVEN IN BRUSSEL OVER BELANGRIJKE MILIEUKWESTIES INFORMEREN EN BEWUSTMAKEN

Bezoekers op de website

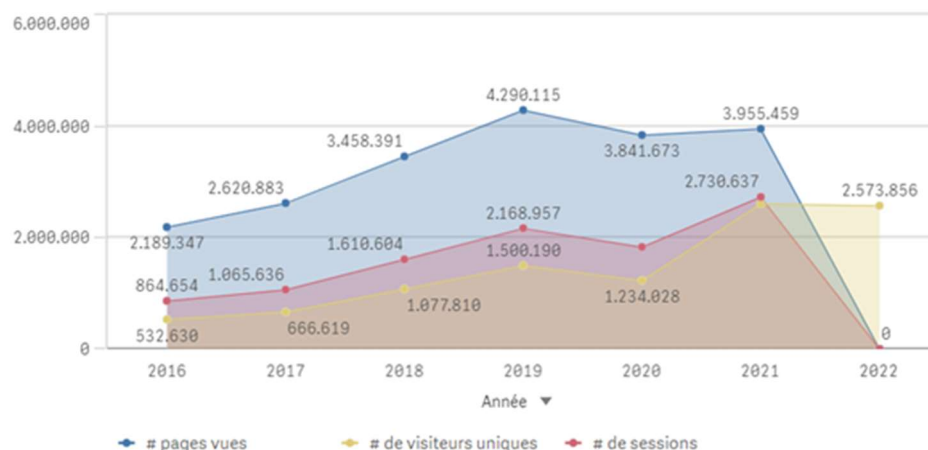
Waarom? De indicator laat toe om de evolutie van het bezoek aan onze site te volgen en geeft indicaties over de praktijken van de gebruikers van de site.

Beperkingen en afhankelijkheden? /

A6KPI026 - A6KPI027 - A6KPI028 / Evolutie van de views

Evolution des vues

Pages/Sessions/Visiteurs uniques

■ Aantal bekeken pagina's
 ■ Aantal sessies
 ■ Aantal unieke bezoekers

Opmerkingen

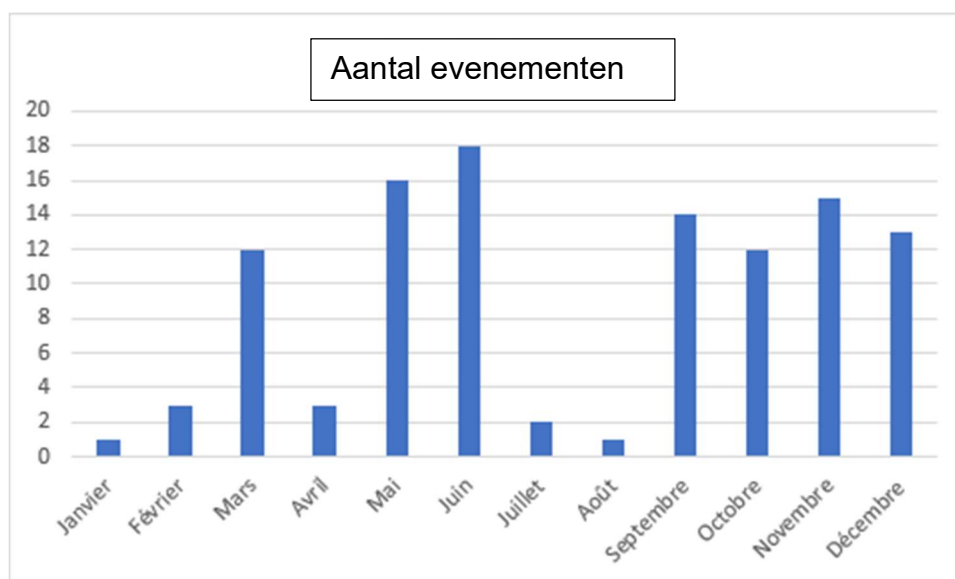
In 2022 heeft Leefmilieu Brussel zijn website gereorganiseerd en de structuur ervan helemaal omgegooid. Die is nu niet langer gebaseerd op thema's maar op de bezoekslogica. De criteria van vroegere jaren kunnen we daardoor niet meer gebruiken bij de evaluatie. Voor 2022 kunnen we dus enkel het aantal unieke bezoekers bepalen tot 9 november en die zijn moeilijk te vergelijken met eerdere jaren. Het testen van nieuwe KPI is aan de gang.

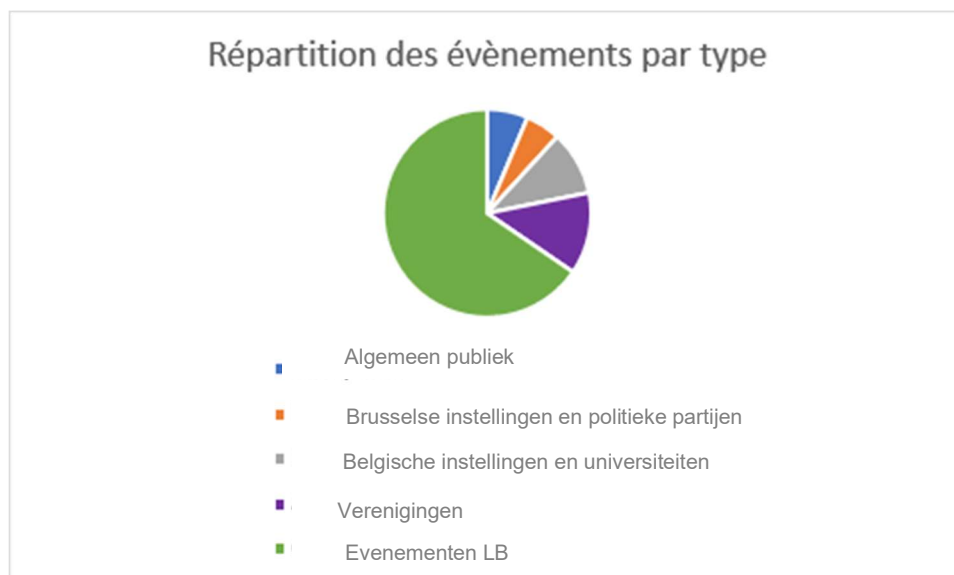
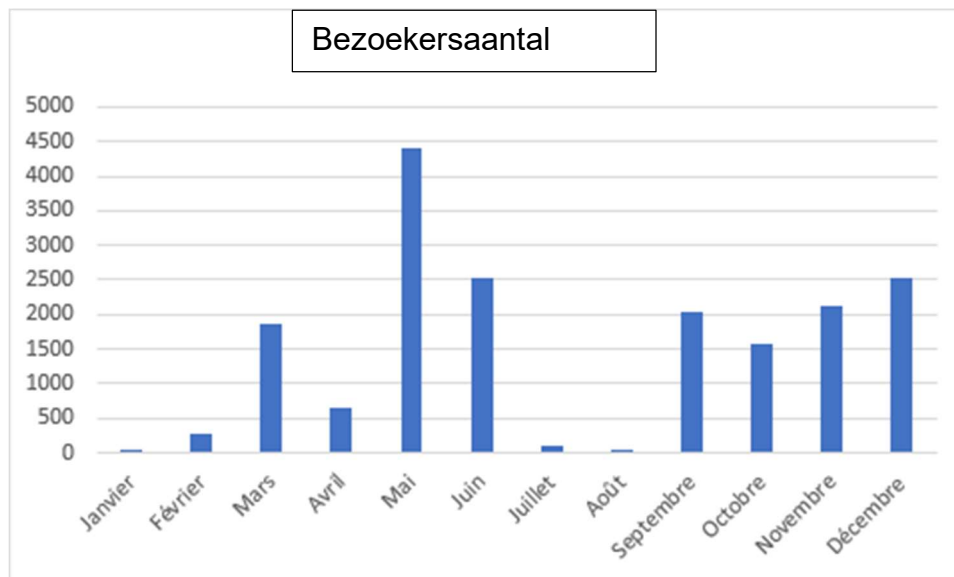
BEL: congrescentrum

Waarom? De indicator geeft het aantal evenementen weer dat in het BEL georganiseerd werd door Leefmilieu Brussel en derden. De maandelijkse waarden zijn onderverdeeld in vijf groepen volgens het type organisator: Leefmilieu Brussel, Brusselse instellingen en politieke partijen, Belgische instellingen en universiteiten, verenigingen, algemeen publiek.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator wordt beïnvloed door de vraag.

A6KPI032 / Evolutie van het aantal evenementen (per maand)

Opmerkingen

We zagen een grote toename van het aantal evenementen tegenover het jaar daarvoor, wat gemakkelijk te verklaren is door het einde van de COVID-beperkingen.

Er is een type evenement bijgekomen: de evenementen georganiseerd door Leefmilieu Brussel. Daarvan waren er veel in 2022. Dat kan verklaard worden door een gedragsverandering (vóór COVID waren er aanzienlijk minder door internen georganiseerde evenementen), maar het is vooral een gevolg van de vermindering van de capaciteit van de Sylva-zaal. Evenementen van meer dan 27 deelnemers mogen er niet meer plaatsvinden, waardoor alleen het auditorium overblijft.

Het totale aantal evenementen in 2022 bedraagt dus 110, dat is 88 meer dan in 2021. Wat de opkomst betreft: 18.191 mensen namen fysiek deel aan de evenementen in 2022.

BEL: informatiecentrum

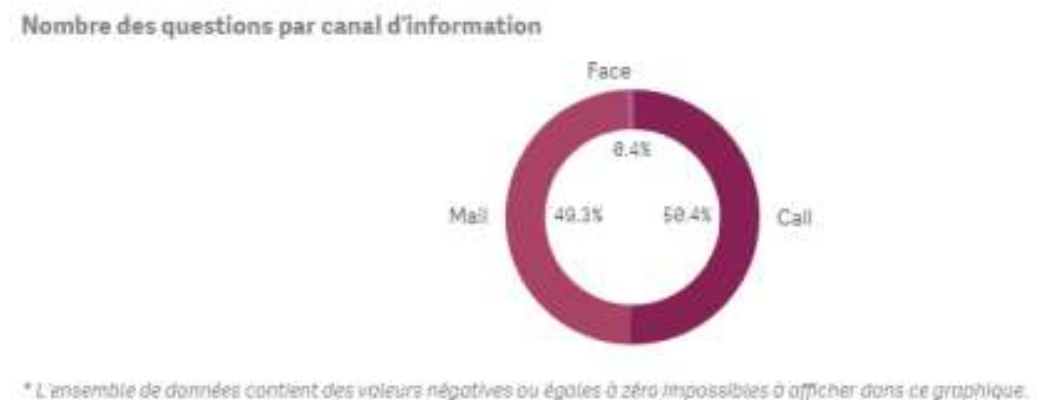
Waarom? De indicator geeft de evolutie weer van het aantal vragen dat aan Leefmilieu Brussel wordt gesteld (waaronder ook de klachten) via de informatiedienst, over verschillende thema's en via verschillende communicatiekanalen (telefoon, e-mail, face-to-face).

Beperkingen en afhankelijkheden? De evolutie van de gestelde vragen hangt af van de actualiteit rond Leefmilieu Brussel (bijvoorbeeld: het budget voor energiepremies dat op was in 2013). De indicator laat niet toe om te meten hoe tevreden de vraagstellers waren met de gekregen antwoorden. Bovendien houdt deze indicator rekening met de evolutie van de gestelde vragen van de vorige jaren en het lopende jaar.

Opmerkingen

In 2022 hebben we 18.430 oproepen verwerkt.

We zagen een flinke stijging van het aantal oproepen tussen 2021 en 2022. Anderzijds zagen we een stijging van het aantal verwerkte e-mails. De tendens van vorig jaar zet zich verder met een aanpassing aan de gewoonten van onze gebruikers wegens de lockdown. De gebruikers brengen meer tijd door achter hun pc en verkiezen e-mail boven de telefoon. Bovendien contacteren sommige gebruikers ons nu via de sociale netwerken (maar daarover hebben we geen statistieken).

Top 3 van de thema's in 2021 - oproepen:

1. Energie (hoofdzakelijk Energiepremies)
2. Algemene informatie
3. Lucht-Klimaat (hoofdzakelijk LEZ)

Geen verandering tegenover vorig jaar.

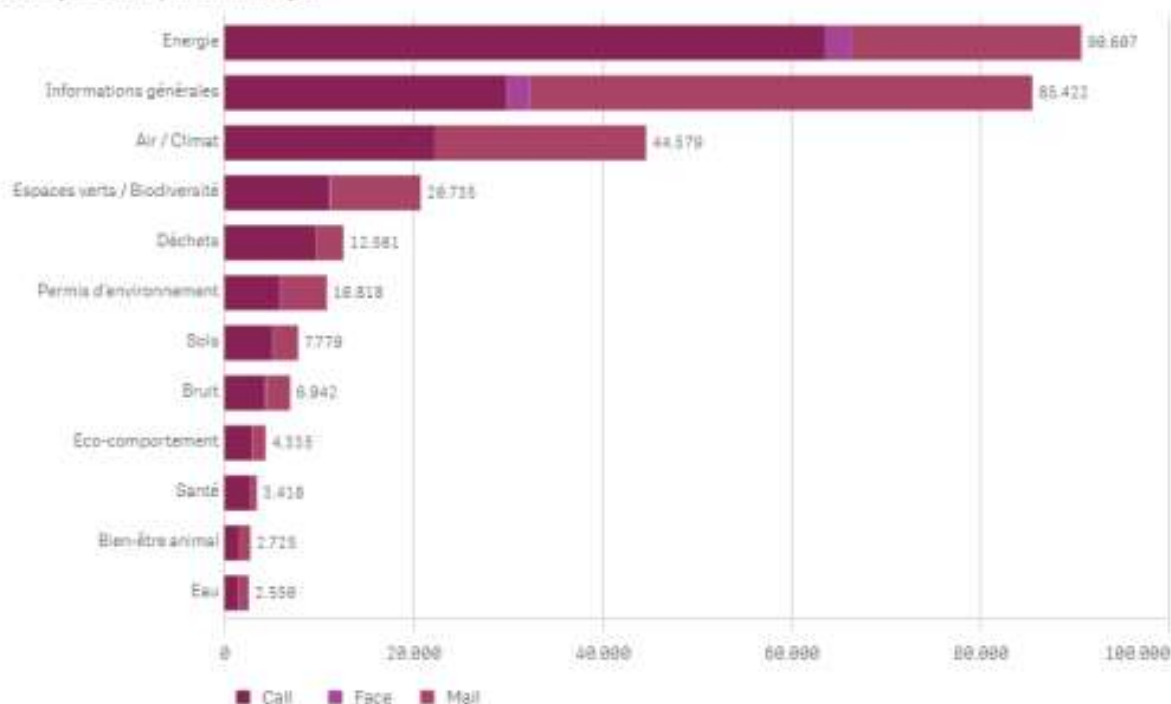
Energie vertegenwoordigt 32,53% van de oproepen en Lucht-klimaat 34,4%, wat de grote meerderheid van de oproepen uitmaakt. Ongeveer 9% van de oproepen zijn te rangschikken onder de Algemene informatie. Dat kan wijzen op een onvoldoende verfijnde onderverdeling van de oproepen of op oproepen buiten het bereik.

Top 3 van de thema's in 2022 – e-mailberichten:

1. Lucht-Klimaat (hoofdzakelijk LEZ) 8421
2. Algemene informatie 7294
3. Energie (hoofdzakelijk Energiepremies) 3053

LEZ neemt de meerderheid van de middelen in. Dat hangt samen met de aanvragen via het formulier op de website van de LEZ en met de talrijke in 2022 gemelde bugs, die heel wat vragen gegenereerd hebben die eigenlijk vermeden hadden kunnen worden.

Nombre de questions par thématique

Geen verandering tegenover vorig jaar.

Ten slotte is het informatiecentrum gesloten voor het publiek sinds de uitbraak van de gezondheidscrisis in maart 2020. In 2022 ontvingen we geen enkele bezoeker.

OS36 OP EEN EFFICIËNTE, PERFORMANTE EN VOORBEELDIGE MANIER VOOR DE BESCHIKBAARHEID VAN MATERIËLE BEHOEFTE OM DE MISSIES VAN BE UIT TE VOEREN ZORGEN

Beheer van materiële middelen

Waarom? Het beheer van de materiële middelen begeleidt de diversificatie en uitbreiding van de beroepen waar Leefmilieu Brussel voor instaat zodat iedereen optimaal kan functioneren. Dit beheer omvat met name de aankoop, de levering, het onderhoud en de reparatie van het wagenpark, de tuinbouwmachines en de machines voor onderhoud van de groene ruimten, de diverse werktuigen (ca. 300 machines), het meubilair en de uitrustingen in de werkruimtes, de wetenschappelijke meet- en controletoeestellen, de werkkledij ...

In 2021 herdefinieerde Leefmilieu Brussel de relevante indicatoren voor de afdeling Algemene aankopen om zijn activiteiten exacter te kunnen weergeven. Die indicatoren zijn:

- De uitvoeringsgraad van de begroting, te weten, de verhouding tussen de uitgevoerde begroting (in verbintenissen en betalingen) en de sommen van de gecompenseerde verzoeken (waarvan de begroting is toegekend). Deze indicator is beschikbaar via de tools van de planning en de follow-up van de budgettaire uitvoering, Anaplan. In 2022 bedroeg de budgettaire realisatiegraad (vastlegging en vereffening) 100%
- De volatiliteit van de voorzieningen, een indicator die informeert over de uiteindelijke begrotingswaarden ten opzichte van de initiële waarden. De informatie is niet meteen beschikbaar in Anaplan. Deze volatiliteit vereist een vergelijking tussen het budgettaire beeld bij het begin en op het einde van het jaar.
- De tevredenheidsgraad van de gebruiker van de door Aankopen geleverde producten. Voor deze indicator moeten enquêtes georganiseerd worden.
- De leveringstermijn: de relevantie van deze indicator wordt getest, want in veel gevallen hangt de termijn van levering aan de eindgebruiker vooral af van die tussen de leverancier en Aankopen. Het jaar 2022 is in dit verband niet significant, als we rekening houden met de talrijke externe factoren die geleid hebben tot een zeer sterke toename van de leveringstermijnen. De oorlog in Oekraïne, de energiekosten en de

grondstoffen en het vertragen van het goederentransport zijn stuk voor stuk elementen die een invloed hadden op de leveringstermijnen.

- De voorraadrotatiegraad maakt het mogelijk de artikels die onder- of oververtegenwoordigd zijn in de voorraad te analyseren. Momenteel wordt deze indicator niet automatisch berekend. We moeten ervoor van elk artikel weten hoe lang het in de voorraad verbleef, door berekening in Ultimo. Op dit vlak zijn een aantal ontwikkelingen aan de gang .
- Het percentage van duurzame artikels, met andere woorden het aantal artikels met milieuspecificaties tegenover het aantal door Aankopen voorgestelde artikels. In 2022 werd begonnen met de duurzaamheidsanalyse van de 6.000 artikels in de database en is de doelstelling ongeveer voor de helft bereikt. In 2023 wordt dit werk afgerond en zal het mogelijk zijn om het aantal en het percentage duurzame artikels automatisch te berekenen.

De indicatoren van Aankopen hangen hoofdzakelijk af van de behoeften van de gebruikers. Aankopen voert immers projecten uit volgens de behoeften, uitgedrukt door andere afdelingen. Voor de interpretatie van de uitvoeringsgraad, de volatiliteit van de voorzieningen, de tevredenheidsgraad, de leveringstermijn en de voorraadrotatie is het dus absoluut nodig dat de gebruikers die behoeften duidelijk en op voorhand uitdrukken.

In 2022 ondernomen acties

In 2022 werden meerdere contracten uitgevoerd. De belangrijkste waren:

Leefmilieu Brussel heeft twee aankoopcentrales opgericht in het kader van samenwerking met andere administraties

- Ecologische kantoorbenodigdheden (momenteel 80 leden)
- Leasing van 100% elektrische voertuigen (momenteel 20 leden)

Die projecten komen ook tegemoet aan de gewestelijke strategie Optiris.

Er werden ook twee overheidsopdrachten gelanceerd die van belang zijn voor het imago van LB en het comfort en de veiligheid van de medewerkers:

- Persoonlijke beschermingsmiddelen voor alle functies met risico binnen Leefmilieu Brussel, onder meer inspecteurs, veeartsen, tuiniers, boomdokters, arbeiders ...
- Het nieuwe uniform van de parkwachters van LB, met onder meer milieucriteria voor het gebruikte textiel

OS14 COHERENTE EN KWALITEITSVOLLE JURIDISCHE PRODUCTIE VERZEKEREN

Opmerkingen

I. Omzetting van richtlijnen

Waarom? De indicator heeft als doel om het aantal en het percentage richtlijnen dat is omgezet binnen de voorgeschreven termijn te meten (doorgaans bedraagt de termijn voor de omzetting van een richtlijn twee jaar, te tellen vanaf de inwerkingtreding ervan; die termijn kan ook korter zijn of – slechts zelden – langer). Het betreft richtlijnen die gaan over de domeinen beheerd door Leefmilieu Brussel (milieu, energie en dierenwelzijn) en waarvan de omzetting, op zijn minst gedeeltelijk, onder de bevoegdheid van de gewesten valt.

Beperkingen en afhankelijkheden? De naleving van de omzettingstermijnen hangt niet enkel af van de inspanningen van Leefmilieu Brussel, maar ook van andere externe actoren die een rol spelen in het administratieve en legislatieve proces (*stakeholders*, andere entiteiten, regering, parlement, enz.). De indicator meet niet de kwaliteit van de omzetting, maar enkel of de termijn voor de omzetting al dan niet gerespecteerd is.

1. Er waren geen richtlijnen waarvan de omzettingstermijn afliep in de loop van het jaar 2022 en waarvan de omzetting onder de bevoegdheid van LB viel.
Wat het respecteren van de deadlines voor de omzetting betreft vallen uit 2022 dus geen lessen te trekken.
2. Op 31 december 2022 waren er 1 richtlijnen waarvan de omzetting onder de bevoegdheid van LB valt niet omgezet, hoewel de termijn daarvoor op die datum verstreken was. Het gaat om richtlijn 2018/2001 (hernieuwbare energie) die tot de bevoegdheid behoort van afdeling EACBD.3.

Die cijfers zijn bemoedigend, als we weten dat op 31 december van de jaren 2020 en 2021 respectievelijk 9 en 5 richtlijnen met een verstreken termijn nog niet omgezet waren.

Nombre de directives non transposées au 31/12 de 2022
(dont le délai est dépassé)

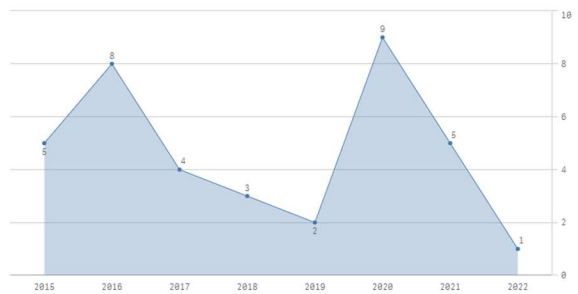
1

Retard sur les directives à transposer au 31/12 de 2022

Jaune = < 2 mois ; orange = entre 2 et 6 mois ; rouge = > 6 mois

Évolution du nombre de directives non transposées au 31/12 de 2022 (dont le délai est dépassé)

II. EU PILOT

Waarom? De indicator laat toe om het aantal 'EU Pilot'-dossiers te tellen die de Commissie jaarlijks opent en afsluit in de domeinen beheerd door Leefmilieu Brussel (milieu, energie en dierenwelzijn). Hij helpt ook te meten op welke manier de omzetting/tenuitvoerlegging van het EU-recht, wat de domeinen beheerd door Leefmilieu Brussel betreft, wordt verzekerd in de rechtsorde van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Voor de open dossiers wordt een onderscheid gemaakt al naargelang Leefmilieu Brussel de beslissing van de Commissie dat de omzetting/tenuitvoerlegging niet correct is, betwist of aanvaardt. Bovendien wordt voor de afgesloten dossiers een onderscheid gemaakt al naargelang ze door de Commissie als opgelost worden beschouwd of niet. Voor niet-opgeloste dossiers wordt normaal een inbreukprocedure gestart.

Beperkingen en afhankelijkheden? De goede omzetting/tenuitvoerlegging van het EU-recht hangt niet enkel af van de inspanningen van Leefmilieu Brussel, maar ook van die van andere externe actoren (regering, parlement ...). De voornaamste beperking van de indicator vloeit voort uit de hoeveelheid middelen die de Commissie jaarlijks besteedt aan de controle van de conformiteit van het Belgisch recht met het EU-recht inzake milieu, energie en dierenwelzijn. Hoe meer middelen er zijn, hoe meer dossiers er geopend zouden moeten worden (en omgekeerd).

1. In de loop van het jaar 2022 werd slechts **1** EU Pilot-dossier geopend in de domeinen die beheerd worden door LB, rond richtlijn 2010/31/EU (EPB). Dit bestendigt de goede resultaten sinds 2017. De gegrondheid van de beslissing van de Commissie om in dit geval te oordelen dat de uitvoering niet goed is wordt door LB in dit dossier niet betwist

Nombre de dossiers ouverts en 2022

1

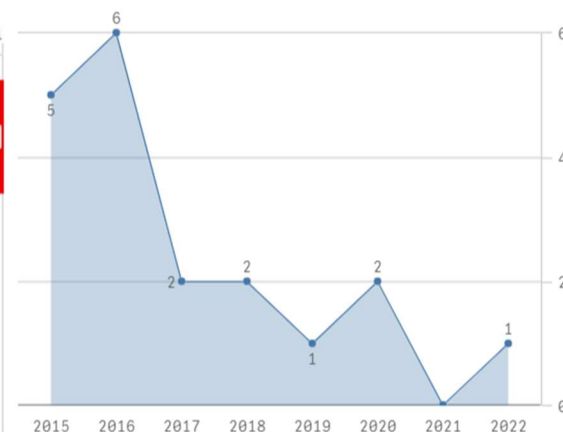

Nombre de dossiers ouverts en 2022

Orange : dossiers contestés par BE | Rouge : dossiers non-contestés par BE

Evolution du nombre de dossiers ouverts en 2022:

2. Op 31 december 2022 waren er 3 open EU Pilot-dossiers¹ in de domeinen die beheerd worden door Leefmilieu Brussel. Ze vallen onder de bevoegdheid van de afdeling V&P en EACBD.

Voor deze 3 dossiers betwist LB niet de juistheid van het besluit van de Commissie dat er in de betrokken zaken sprake is van een slechte omzetting/uitvoering,.

De resultaten van 2022 zetten de daling die sinds 2016² is ingezet verder, zoals blijkt uit de onderstaande grafiek.

¹ Het betreft de volgende dossiers: EUP (2020)9768 (kaderrichtlijn water), EUP (2020)9777 (kaderrichtlijn water) en EUP (2022)10227 (richtlijn EPB).

² Merk op dat deze daling onder meer te verklaren is door het feit dat de Commissie minder vaak dan in het verleden een beroep doet op de EU Pilot-procedure en nverkiest om meteen een inbreukdossier te openen.

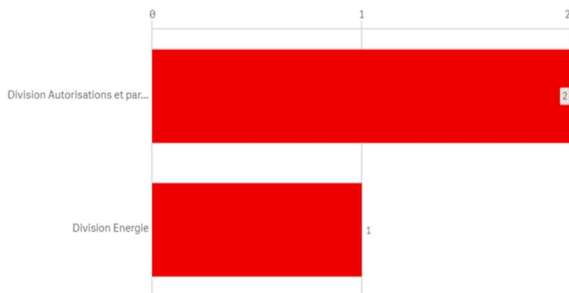

Nombre de dossiers ouverts au 31/12/2022

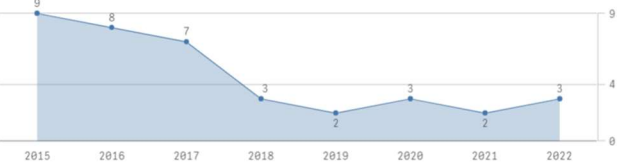
3

Nombre de dossiers ouverts au 31/12/2022
Orange : contestés | Rouge : non-contestés

Évolution du nombre de dossiers ouverts au 31/12/2022

Pourcentage de dossiers contestés au 31/12/2022
Orange : contestés | Rouge : non-contestés

* L'ensemble de données contient des valeurs négatives ou égales à zéro impossibles à afficher dans ce graphique.

3. Ten slotte werd in 2022 geen enkel EU Pilot-dossier afgesloten, wat dus een percentage van 0% oplevert. Dat valt echter te verklaren door het feit dat de Commissie bepaalde antwoorden van België analyseert of het dossier niet afsluit in afwachting van een volledige conformisering aan het Europees recht.

III. INBREUK EU

Waarom? De indicator laat toe om het aantal EU-inbreukdossiers te tellen dat de Commissie jaarlijks opent en afsluit in de domeinen beheerd door Leefmilieu Brussel (milieu, energie en dierenwelzijn). Hij helpt ook te meten op welke manier de omzetting/tenuitvoerlegging van het EU-recht, wat de domeinen beheerd door Leefmilieu Brussel betreft, wordt verzekerd in de rechtsorde van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Merk op dat er voor de geopende dossiers een onderscheid wordt gehanteerd tussen enerzijds de dossiers die zijn geopend voor laattijdige omzetting en de andere inbreukdossiers (namelijk de dossiers geopend voor onvolledige/onjuiste omzetting of de dossiers geopend voor een slechte toepassing/tenuitvoerlegging van de Europese besluiten), en anderzijds tussen de dossiers waarbij Leefmilieu Brussel de gegrondheid betwist van de beslissing van de Commissie over een schending van het EU-recht, en die waarbij Leefmilieu Brussel de gegrondheid van die beslissing niet betwist.

Beperkingen en afhankelijkheden? De goede omzetting/tenuitvoerlegging van het EU-recht hangt niet enkel af van de inspanningen van LB, maar ook van die van andere externe actoren (regering, parlement ...). De voornaamste beperking van de indicator vloeit voort uit de hoeveelheid middelen die de Commissie jaarlijks besteedt aan de controle van de conformiteit van het Belgisch recht met het Europees recht inzake milieu, energie en dierenwelzijn. Hoe meer middelen er zijn, hoe meer dossiers er geopend zouden moeten worden (en omgekeerd).

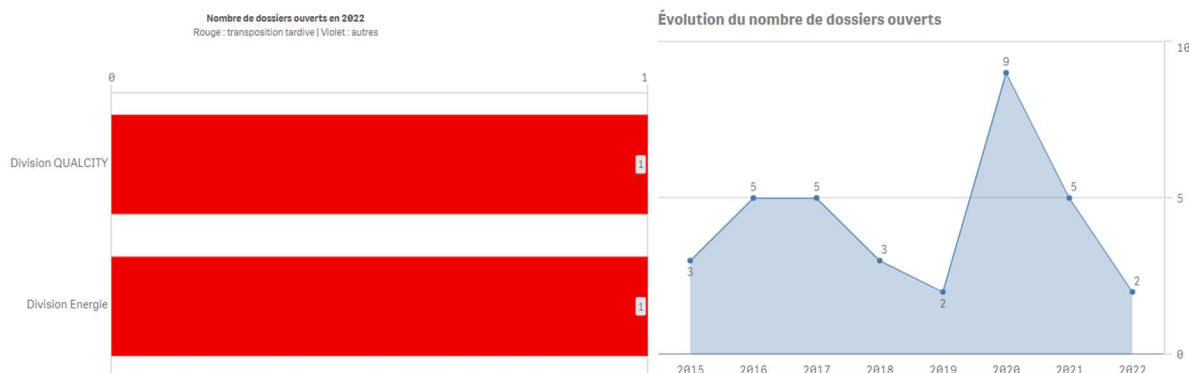
1. In de loop van het jaar 2022 zijn er 2 EU-inbreukdossiers³ geopend in de domeinen beheerd door LB en die vallen onder de bevoegdheid van de afdelingen ELKDG en TRAMO (vroeger QUALCITY).

Die twee vijf dossiers (100%) werden geopend wegens niet-naleving van de omzettingstermijnen (we herinneren eraan dat dit soort dossiers het grootste risico inhoudt, aangezien het BHG hierdoor kan veroordeeld worden tot het betalen van zware financiële sancties vanaf de eerste aanleg).

We merken echter op dat voor 1 van de 2 dossiers LB de beslissing van de Commissie beslist als zou het BHG niet in orde geweest zijn met de omzetting⁴.

³ Het gaat om de Richtlijnen 2019/904 (SUP) en 2019/944 (interne elektriciteitsmarkt).

⁴ Richtlijn 2019/944 (interne elektriciteitsmarkt).

2. Op 31 december 2022 waren er **15** open EU-inbreukdossiers⁵ in de domeinen beheerd door LB. Deze 15 dossiers zijn verdeeld over de afdelingen ELKDG, TRAMO, V&P, I&B, GR en HR & Financiën. Bij sommige dossiers zijn meerdere afdelingen betrokken⁶.

Van deze 15 dossiers werden er 8⁷ (53,3%) geopend wegens niet-naleving van de omzettingstermijnen.

Voor 2 dossier⁸ (13,3%) betwist LB de beslissing van de Commissie dat het BHG niet aan de EU-wetgeving voldoet.

Deze resultaten kunnen zorgwekkend lijken omdat het aantal open inbreukdossiers (15) identiek is aan dat van 2021 en dus het hoogste sinds de invoering van de indicatoren (2015)⁹.

Toch moeten we die cijfers relativeren, omdat het BHG van mening is dat een belangrijk deel van de dossiers altijd al of voortaan als conform kan beschouwd worden met het recht van de Europese Unie (11 op 15, ofwel 73,33% van de dossiers).¹⁰

Dat de afsluiting niet heeft plaatsgevonden kan voor bepaalde dossiers van inbreuken onder meer verklaard worden door een zekere inertie van de Commissie bij het onderzoeken van de dossiers of door het feit dat alle Belgische entiteiten in orde moeten zijn vóór een inbreukdossier afgesloten kan worden.

⁵ De betrokken EU-wetgeving zijn de Richtlijnen 2011/7/EU (betaling handelstransacties), 2018/2001 (hernieuwbare energie), 2008/50 (Lucht), 2018/844 (EPB), 1992/43 (habitats), 2004/35 (milieu aansprakelijkheid), 2018/849 tot 2018/851 (waste package), 2011/92 (MEB), 2019/904 (SUP) en 2019/944 (interne elektriciteitsmarkt), het PVI Protocol en Verordening 1143/2014 (invasieve uitheemse soorten).

⁶ Het gaat om de Richtlijnen 2008/50/EG (lucht) en 2018/844 (EPB).

⁷ Het gaat om de Richtlijnen 2018/844 (EPB), 2018/2002 (energie-efficiëntie), 2018/849 tot 2018/851 (waste package), 2018/2001 (hernieuwbare energie), 2019/904 (SUP) en 2019/944 (interne elektriciteitsmarkt).

⁸ Het betreft het dossier met betrekking tot Richtlijn 2004/35 (milieu aansprakelijkheid), waarin de Commissie van mening is dat het BHG (en heel België) deze richtlijn niet correct heeft omgezet.

⁹ We merken op dat de manifeste toename van het aantal overtredingsdossiers de voorbije twee jaar voor een gedeelte te verklaren is door het geleidelijk verlaten van de EU Pilot procedure en de vervanging ervan door ingebrekestellingen.

¹⁰ Laattijdige omzetting: 7/8

- 7 dossiers in orde: richtlijnen 2018/844 (EPB), 2018/2002 (energie-efficiëntie), 2018/849 tot 2018/851 (waste package), 2019/944 (interne elektriciteitsmarkt) en 2019/904 (SUP), onder voorbehoud van evolutie van het overtredingsdossier met betrekking tot die laatste richtlijn.

- 1 dossier in fout : **richtlijn 2018/2001** (hernieuwbare energie).

Onvoldoende of ongeschikte omzetting: 3/3

- 3 dossiers in orde: richtlijnen 1992/43 (habitats), 2004/35 (milieu aansprakelijkheid) en 2011/92 (MEB).

Slechte uitvoering: 1/4

- 1 dossier in orde: verordening 1143/2014 (invasieve exoten).

3 dossiers in fout: protocol Voorrechten en immuniteiten, richtlijn 2008/50 (luchtkwaliteit) en 2011/7 (betalingsachterstand).

3. Tot slot werden in 2022 2 dossiers afgesloten¹¹. Dat is een stabiel resultaat in vergelijking met de voorgaande jaren¹².

Het afsluitingspercentage ten opzichte van het aantal dossiers dat op 1 januari 2022 nog openstond (15) en het aantal dossiers dat in datzelfde jaar werd geopend (2), bedraagt dus 12%, een daling tegenover de vorige jaren, die we om de bovenstaande redenen evenwel moeten relativeren.¹³

O38 HET BEHEER VAN DE INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIEËN (ICT) DIE DE MISSIES VAN BE MOGELIJK MAKEN VERZEKEREN

Verzoeken om IT-ondersteuning

Waarom? Het doel van deze indicator is het aantal verzoeken om IT-ondersteuning ('GLPI-tickets') te meten per soort probleem.

Aantal verwerkte ondersteuningstickets:	
	2022 : 8779, stijging met 7% tegenover 2021 en 43% tegenover 2019. 2021: 8249 Tickets 2020: 8208 Tickets 2019: 6139 Tickets

Opmerkingen

Het aantal tickets neemt toe + 7% vergeleken met 2021.

¹¹ Het betreft de Richtlijnen 2018/1972 (elektronische communicatizons) en 2019/1161 (schone voertuigen)..

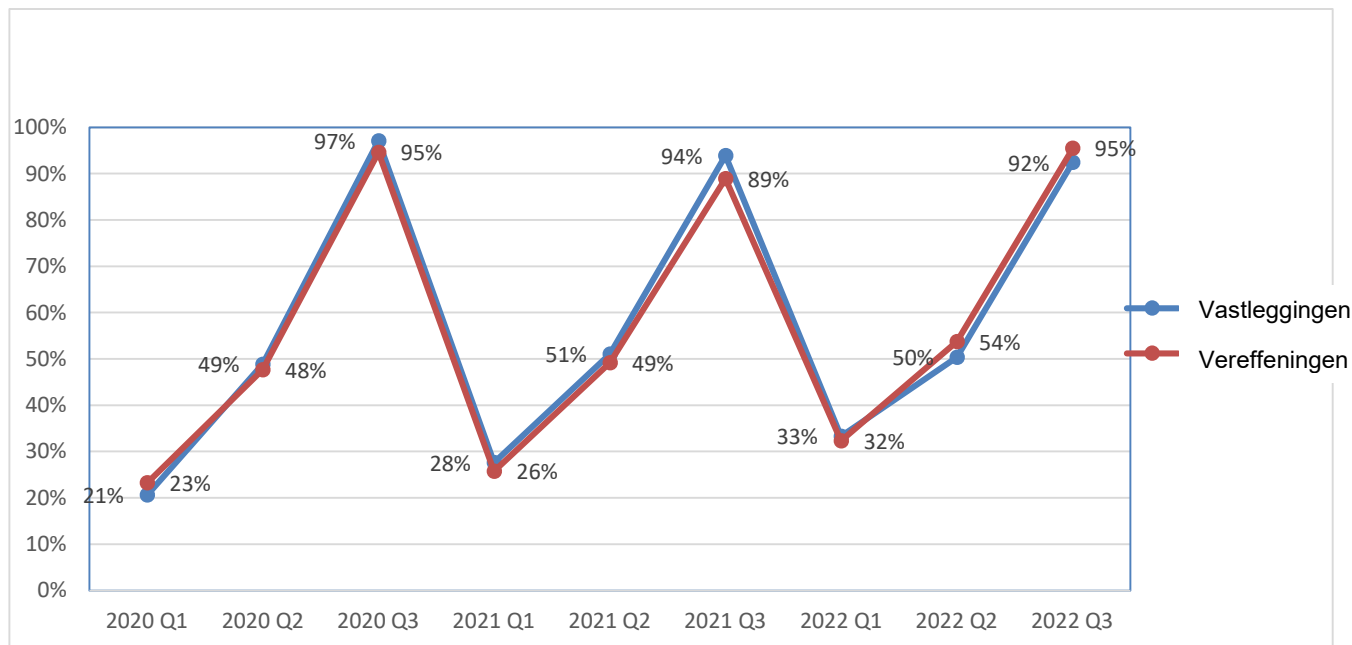
¹² 4 in 2021, 4 in 2020, 4 in 2019, 2 in 2018, 6 in 2017, 3 in 2016 en 1 in 2015.

¹³ Het afsluitingspercentage bedroeg 13% in 2015, 25% in 2016, 43% in 2017, 18% in 2018, 36% in 2019, 25% in 2020 en 23% in 2021.

OS40 DE FINANCIËLE MIDDELEN WORDEN OP EEN GECONTROLEERDE EN GEOPTIMALISEERDE MANIER BEHEERD OM ZE TOE TE WIJZEN OP EEN EFFICIËNTE MANIER DIE AANSLUIT BIJ DE STRATEGIE VAN LB

De kwaliteit van de budgettaire ramingen en uitvoeringen

A7KPI056 / Uitvoeringspercentage van vastleggingen en vereffeningen

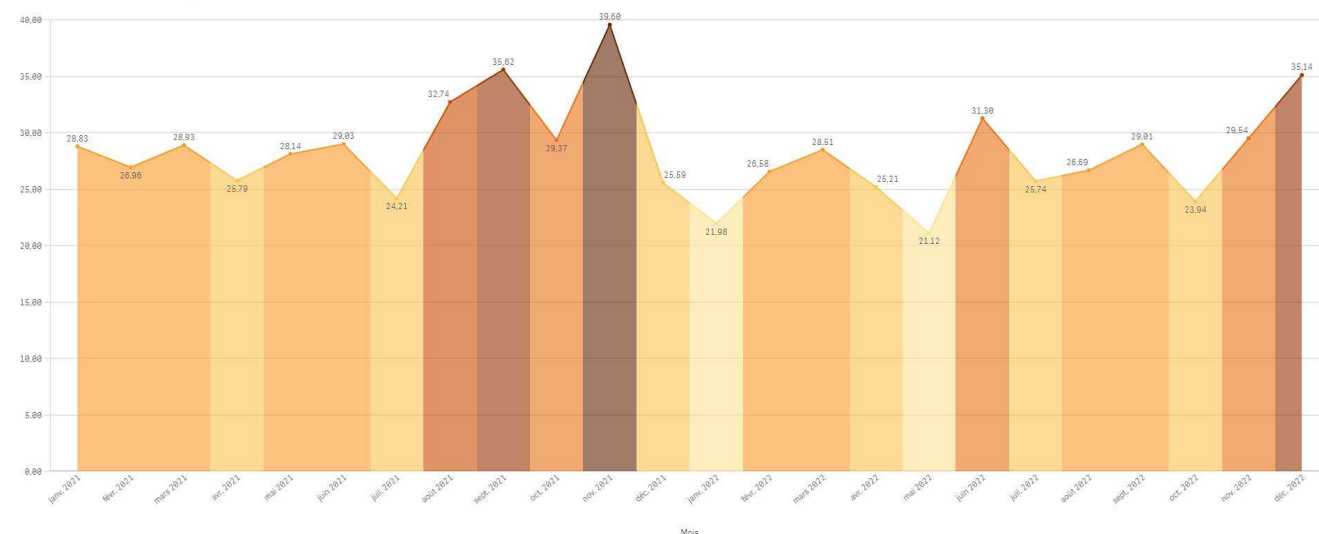
Opmerkingen

Het uitvoeringspercentage van de vastleggingen in 2022 bedroeg 92,4%. Dit is in lijn met de doelstellingen ondanks de stijging van de budgetten.

Het uitvoeringspercentage van de vereffeningen in 2022 bedroeg 95,4%. Dit percentage ligt flink hoger dan een jaar eerder. Het gaat ook om een absolute waardestijging van de vereffeningen van 29 miljoen euro ten opzichte van 2021.

A7KPI059 / Behandelingsduur van aankoopfacturen

Evolution du délai de traitement moyen

Opmerkingen

De behandelingsduur van de facturen blijft stabiel. De gemiddelde jaarlijks behandeling van aankoopfacturen bedroeg 28,5 dagen in 2022, tegenover 28 dagen in 2021.

Subsidies: Energiepremies

A7KPI067 - A7KPI068 / Energiepremies - Bedragen en aantal

Evolution des primes énergie

Nombre/montants

Evolution des primes énergie

Nombre/montants

Opmerkingen

Het aantal betaalde energiepremies in 2022 lag hoger dan in 2021 (+961 dossiers, of + 7%). Er werd ook meer budget gebruikt (+ 42 miljoen euro). Het oorspronkelijke budget voor 2022 lag boven dat van 2021 (+3M, ofwel +10,5%). Toch is in de loop van het jaar een verhoging nodig geweest met 3,1M, waardoor het budgettaire verbruik van 2021 ruim overschreden werd (+ 6,650 M€, of +25%).

De categorie 'huishoudens' blijft het sterkst vertegenwoordigd, zowel wat de aantallen (83% van de dossiers) als wat het gebruikte budget (71%) betreft. Voor deze categorie begunstigten werd dit jaar 23 miljoen toegekend (ofwel +5M ten opzichte van 2021, +25%) wat overeenkomst met 67% van het globale budget.

Subsidies: Bedragen en behandelingstermijnen

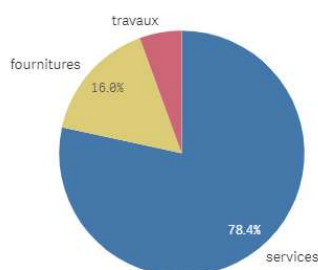
Type	Aantal subsidies	Bedrag
AG	282	52.096.221,62
AMmb	41	1.376.917,38
AMif	54	625.076,71
AM	144	720.425,65
Dispense	4	29.189,59
Algemeen totaal	525	54.847.830,95

Al enkele jaren zien we dat de toegekende subsidies stijgen, zowel in aantal als in toegewezen totaalbedrag. 2022 bevestigt die trend en laat een drastische stijging zien van het aantal en van het toegekende budget (+ 82 dossiers, of + 18,5% et +22,558M€, of +70%). De overheidssubsidie is, net als in 2021, het meest toegekende type subsidie.

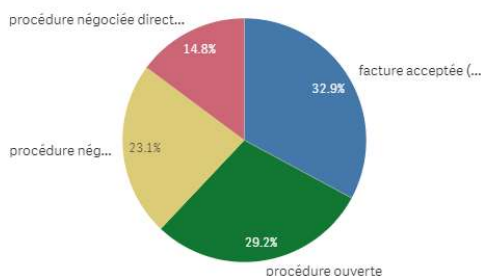
Het is momenteel niet meer mogelijk om de behandelingstermijnen te berekenen. Dat is het gevolg van de sterke toename van het aantal dossiers, gekoppeld aan een vermindering van de personeelssterkte en achteruitgang van het informaticapark.

Overheidsopdrachten

Verdeling per type onderwerp

Verdeling per procedure

Opmerkingen

In 2022 heeft Leefmilieu Brussel opdrachten uitgeschreven voor een bedrag van € 54.296.831 incl. btw. Van die opdrachten is iets meer dan een derde een verlenging.

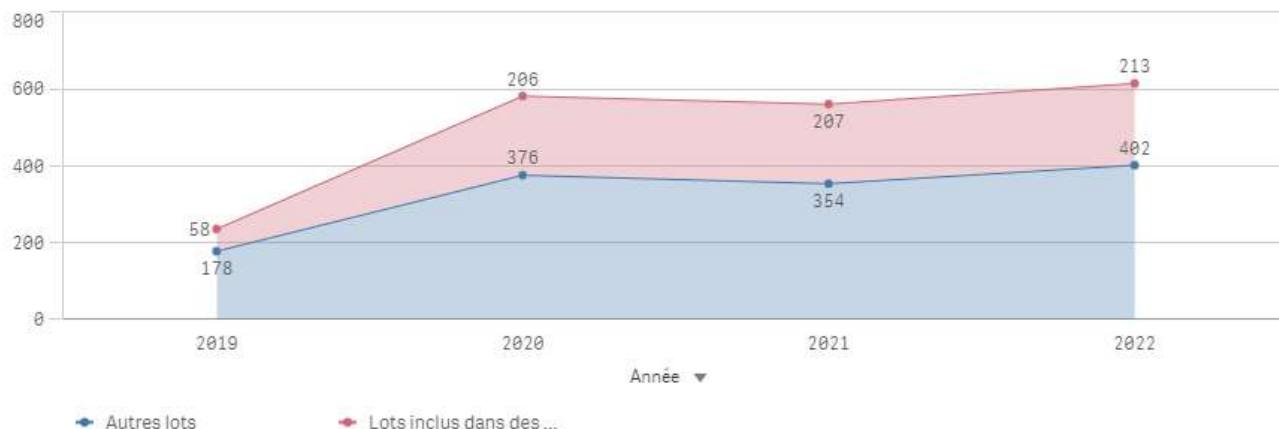
Het aandeel opdrachten van minder dan € 30.000 excl. btw (aanvaarde factuur) bedraagt 32,9% voor een bedrag van € 2.542.245 incl. btw.

Er worden hoofdzakelijk 3 procedures gebruikt: de aanvaarde factuur (32,9%), de open procedure (29,2%) en de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking (23,1%).

Van de gegunde opdrachten is het aandeel opdrachten voor diensten (79,4%) het grootst in vergelijking met dat van de opdrachten voor leveringen (13,8%) en voor werken (6,9%).

Evolutie van het aantal percelen

Évolution du nombre de lots

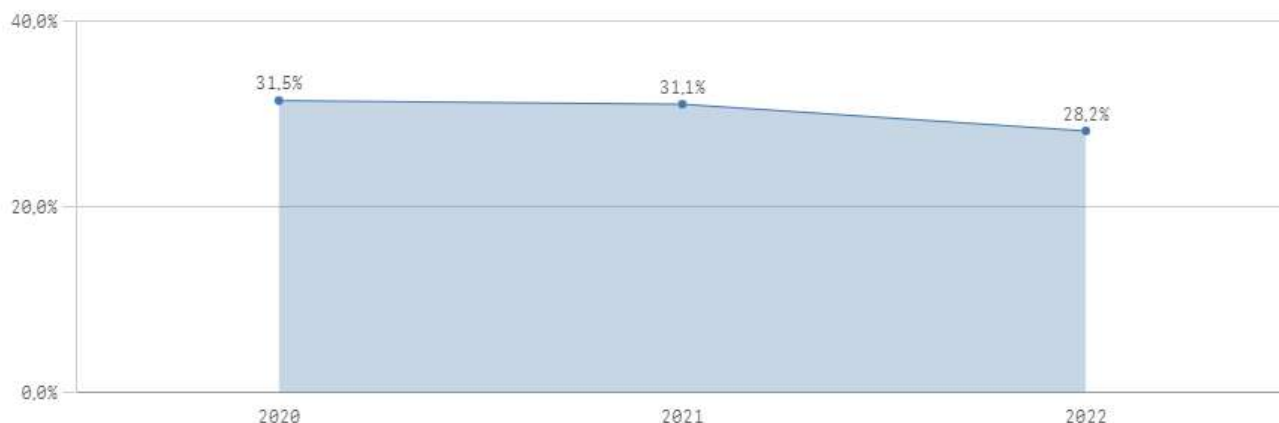

Opmerkingen

Hoewel **het aantal OP van minder dan € 30.000 excl. btw relatief stabiel blijft** ten opzichte van 2021 (213 OP van minder dan € 30.000 toegekend in 2022 en 207 OP van minder dan € 30.000 toegekend in 2021), stellen we vast dat **het aantal OP > € 30.000 sterk steeg in 2022** (402 OP > € 30.000 toegekend in 2022 tegenover 354 OP > € 30.000 toegekend).

Op vlak van het niveau van het totale bedrag van de toegekende opdrachten binnen een jaar **stellen we echter een stijging vast t 2019 en 2021 en een lichte daling in 2022**: 2019: € 38.821.775, 2020 : € 51.621.149, 2021 : € 55.363.610 en 2022 € 54.296.831 exclusief btw.

Évolution de la proportion de lots issus d'accords-cadre

Ten slotte, stellen we vast dat het aantal toegekende raamovereenkomsten licht daalde in 2022: van 31,1 naar 28,2%.

OS42 HET WELZIJN EN DE PRESTATIES VAN DE MEDEWERKERS BEVORDEREN DOOR MIDDEL VAN AUTONOMIE EN VERANTWOORDELIJKHEID

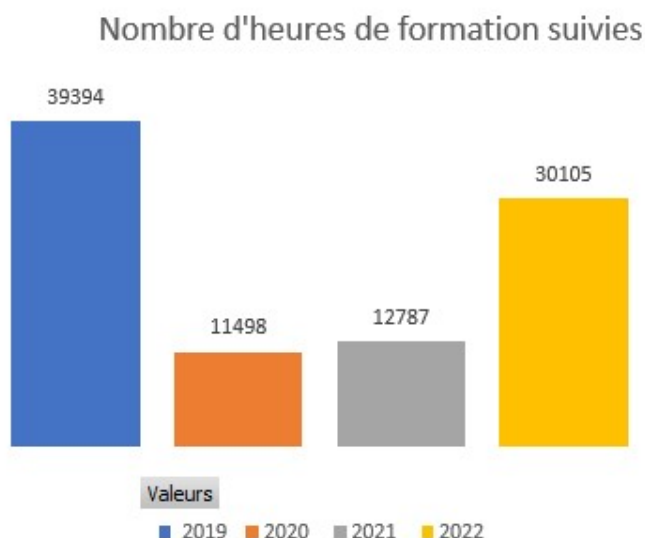
Opleidingen

Waarom? Het opleidingsaanbod voor het personeel van Leefmilieu Brussel wordt elk jaar ruimer en beter om aan te sluiten bij de uitdagingen die bijscholing en de ontwikkeling van competenties bij onze medewerkers noodzakelijk maken.

Om over een kwantitatieve sturing van dat opleidingsaanbod te beschikken, is het handig om cijfers te kunnen plakken op twee aspecten ervan: enerzijds het volume uren per niveau (vermijden dat de opleidingen enkel op hogere niveaus gericht zijn), en anderzijds de kost van die opleidingen.

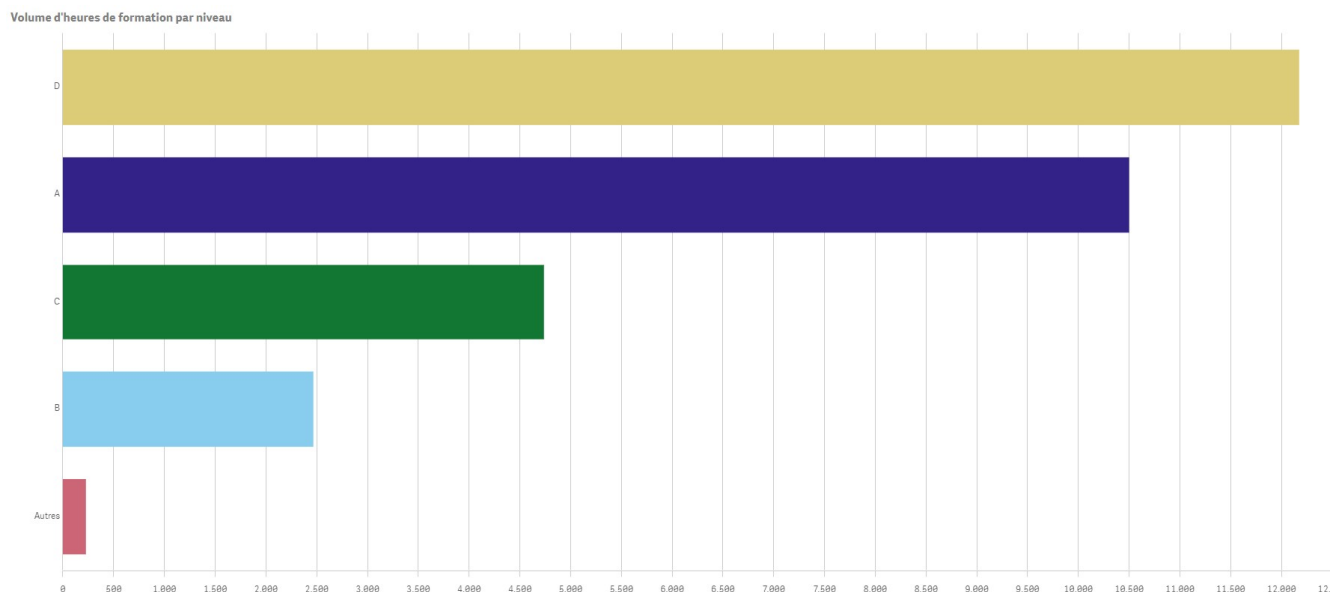
Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator wordt een keer per jaar berekend in februari voor het jaar n-1.

Meerjarige follow-up van het aantal gevolgde opleidingsuren

Opmerkingen: We kunnen vaststellen dat in de jaren 2020 en 2021 het totale aantal uren opleiding ingestort is, als gevolg van de bijzondere gezondheidssituatie die we toen kenden. Het is geruststellend om op te merken dat de opleidingen in 2022 met succes hervat werden en dat de situatie aardig in de buurt komt van die van 2019.

Aantal in 2022 gevolgde uren opleiding per niveau

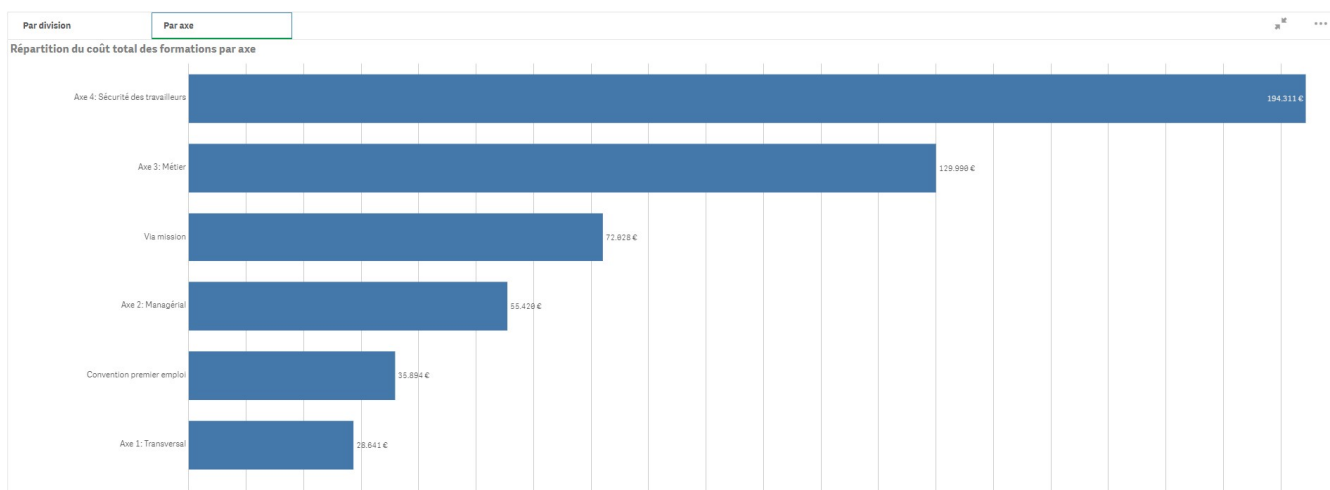

Opmerkingen

Volume opleidingsuren

- De niveaus die het meeste opleiding kregen zijn A en D, wat ook de meest voorkomende graden zijn bij Leefmilieu Brussel.
- Het aantal opleidingsuren per niveau staat in verhouding tot het aantal werknemers per niveau, behalve voor niveau D, dat meer opleidingsuren telt in verhouding tot het aantal vertegenwoordigde werknemers. Dit is gedeeltelijk te verklaren door het grote aantal opleidingen dat werd gevolgd door Rosetta & Youth Guarantee (niveau D), en door het hervatten van de opleidingen voor veldwerkers, die in 2021, als gevolg van COVID, niet konden plaatsvinden en onder meer de opleidingen rond veiligheid die de meeste veldwerkers aanbelangen.

Kosten van de opleidingen per actielijn

Opmerkingen :

- De opleiding waar de budgetten in 2022 vooral naartoe gingen hadden te maken met veiligheid van de werknemers (voornamelijk bestemd voor personeel op het terrein). Dat is te verklaren doordat opleidingen uitgesteld moesten worden vanwege de maatregelen rond Covid en door het feit dat het om opleidingen gaan die overwegend door derde dienstverleners worden aangeboden.
- Ook de beroepsspecifieke opleidingen vertegenwoordigen elk jaar een aanzienlijke kost, wat begrijpelijk is gezien het grote aantal specialismen binnen onze organisatie.
- De opleidingen van de transversale as vertegenwoordigen het kleinste deel, onder meer omdat het opleidingen zijn die overwegend intern georganiseerd worden.

Absenteïsme

Waarom? Enerzijds is het doel van deze indicator om het absentisme bij Leefmilieu Brussel op een kwantitatieve manier te visualiseren en een benchmark met andere gelijkaardige organisaties tot stand te brengen. Anderzijds laten de absentiemecijfers ons toe om kwalitatieve analyses uit te voeren, met name als werkgever die inzet op een beleid van absentiepreventie en -beheer.

Beperkingen en afhankelijkheden? De indicator houdt geen rekening met werkongevallen of verlofperiodes die niet vergoed worden door de werkgever in het kader van specifieke verloven.

Opmerkingen

Het absentiemecijfer wordt berekend aan de hand van de volgende formule: het totale aantal dagen afwezigheid door ziekte tijdens de bestudeerde periode, gedeeld door het aantal te presteren werkdagen x 100.

Evolutie van de afwezigheidsgraad binnen Leefmilieu Brussel:

2019	2020	2021	2022
5,74%	5,51%	6,02%	6,74%

Uitsplitsing op basis van afwezigheden van korte duur en lange duur (+ 30d)

	2019	2020	2021	2022
Korte duur	4,54%	4,33%	4,31%	4,76%
Lange duur	1,20%	1,18%	1,71%	1,98%

- In vergelijking met 2019 (het laatste normale jaar vóór de Covid-crisis), is de globale afwezigheidsgraad gestegen van 5,74% tot 6,74% (+ 1,00%), die van korte duur van 4,54% naar 4,76% (+ 0,22%) en die van lange duur van 1,20% naar 1,98% (+ 0,78%)
- Ten opzichte van 2021 is de afwezigheidsgraad gestegen van 6,02% naar 6,74 % (+ 0,72%). We zien die stijging zowel bij het absentisme van korte duur (+ 0,45%) als bij dat van lange duur (+0,27). De landurige afwezigheidsgraad vertegenwoordigt ± 30% van het globale percentage van 6,74%.
- Langdurige afwezigheid stijgt bovendien in de Belgische maatschappij. Op 11 september 2022 verscheen een nieuw koninklijk besluit om de re-integratie te bevorderen van mensen die langdurig ziek waren en op die manier de langdurige afwezigheidsgraad te doen dalen.

Telewerk

Waarom? De Regering en Leefmilieu Brussel willen telewerk promoten als nieuwe manier om het werk te organiseren, parallel met een evolutie van de managementstijl gebaseerd op het behalen van doelstellingen. Dat beleid geeft de werknemers meer autonomie en verantwoordelijkheid.

De indicator geeft de verdeling van de telewerkers per type telewerk weer (structureel, mobiel, occasioneel).

Beperkingen en afhankelijkheden?

A7KPI014/ Percentage telewerk

	Globaal percentage	Structureel telewerk	Mobiel telewerk	Occasioneel telewerk
2018	36,5%	24,7%	2,6%	9,1%
2019	64%	44,5%	3,9%	15,7%
2020	73%	61%	1,9%	10%
2021	78,24%	73,46%	0,88%	3,90%
2022	86,52%	84,28%	0,9%	1,3%

Opmerkingen

De stijging die in 2019 is ingezet, wordt in 2022 voortgezet. Er vindt een verschuiving plaats van mobiel en occasioneel telewerk naar structureel telewerk.

- In 2019 was dit deels te verklaren door de toekenning van een maandelijkse toelage van € 20 voor structureel telewerk.
- In 2020-2021 wordt de groei van structureel telewerken binnen Leefmilieu Brussel verklaard door de invoering van een breder telewerkbeleid in lijn met onze strategische HR-lijn 'Flexibiliteit'. Een andere verklaring is de mentaliteitswijziging die heeft plaats gevonden als gevolg van de gezondheidscrisis en

de periodes van verplicht of aanbevolen telewerk waardoor managers en hun team verplicht werden om hun werkwijze te herzien en aan te passen aan afstandswerken of hybride werkvormen.

- De groei van 2022 kan verklaard worden door het feit dat aan het telewerken vanwege covid begin mei 2022 een einde is gekomen en dat de medewerkers die nog in het systeem 'covid-telewerk' zaten officieel ingekanteld zijn in het structurele telewerk